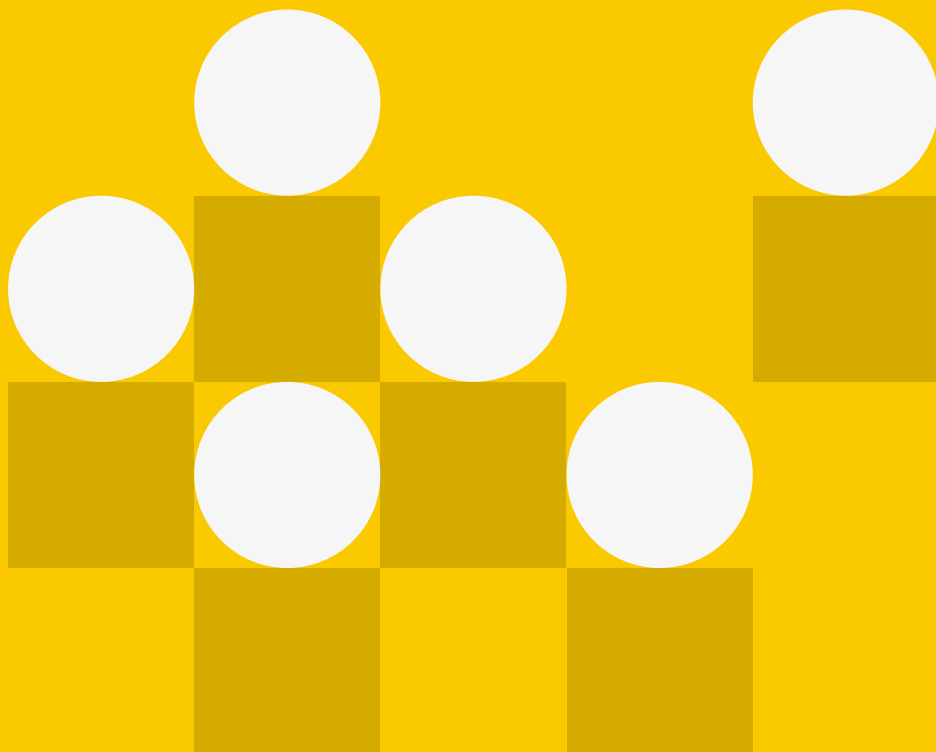

KUĆA
LJUDSKIH
PRAVA
ZAGREB

PREGLED STANJA ZA 2021.

LJUDSKA PRAVA U HRVATSKOJ

Ljudska prava u Hrvatskoj: pregled stanja za 2021. godinu

Izdavač:

Kuća ljudskih prava Zagreb
Selska cesta 112 a/c, 10000 Zagreb
www.kucaljudskihprava.hr

Za izdavača:

Ivan Novosel

Uredništvo:

Tina Đaković i Ivan Novosel

Istraživački tim:

Tea Dabić, Klara Horvat, Tina Đaković, Sara Sinčić

Dizajn i prijelom:

Radnja

Tisak:

ACT Printlab d.o.o.

ISSN:

2718-3394

Zagreb, travanj 2022.

Kuća ljudskih prava je Centar znanja u području zaštite i promicanja ljudskih prava u okviru Razvojne suradnje s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva.

Izdavanje ove publikacije omogućeno je financijskom podrškom Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Kuće ljudskih prava Zagreb i nužno ne izražava stajalište Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva.

Kuća ljudskih prava Zagreb je organizacija za ljudska prava osnovana 2008. godine kao mreža organizacija civilnog društva s ciljem zaštite i promicanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. Vizija KLJP-a je izgradnja demokratskog, pluralističkog i inkluzivnog društva utemeljenog na vrijednostima zaštite ljudskih prava, vladavine prava, socijalne pravde i solidarnosti. Istraživanjem, monitorin-
gom, javnim zagovaranjem i edukacijama, KLJP doprinosi zaštiti, promicanju, razvitku i unapređivanju ljudskih prava i temeljnih sloboda. Objavljivanjem godišnjih pregleda stanja ljudskih prava, tematskih izvještaja i podnesaka doprinosimo izradi kvalitetnijih zakona i javnih politika.

- 8 UVOD**
- 9 METODOLOGIJA**
- 10 DRUŠTVENI, EKONOMSKI I POLITIČKI KONTEKST**
- 12 MEĐUNARODNI INSTRUMENTI, ZAKONI, JAVNE POLITIKE I INSTITUCIJE**
- 16 PRAVO NA PARTICIPACIJU, BRANITELJI LJUDSKIH PRAVA I CIVILNO DRUŠTVO**
- 16** Pravo na glasovanje
- 17** Sloboda izražavanja, sloboda okupljanja i pravo na mirni prosvjed
- 19** Sloboda udruživanja, branitelji ljudskih prava, poticajno okruženje za razvoj civilnog društva i sudjelovanje u procesima donošenja odluka
- 23 MEDIJSKE SLOBODE**
- 27 PRAVOSUĐE I LJUDSKA PRAVA**
- 29** Suzbijanje korupcije
- 32** Zaštita zviždača
- 33** Procesna prava osumnjičenika i okrivljenika u kaznenom i prekršajnom postupku
- 35** Prava zatvorenika
- 38** Prava žrtava
- 41** Besplatna pravna pomoć
- 43** Maloljetničko sudovanje
- 45 TRANZICIJSKA PRAVDA I SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU**
- 48 PRAVO NA ADEKVATNI ŽIVOTNI STANDARD**
- 54 PRAVO NA ZDRAVLJE**
- 54** Pravo na pristup zdravstvenim ustanovama, dobrima i uslugama
- 57** Liječenje malignih bolesti
- 58** Mentalno zdravlje

63	LJUDSKA PRAVA I OKOLIŠ
68	PRAVO NA OBRAZOVANJE
73	RANJIVE SKUPINE
73	PRAVA ŽENA
75	Rodno uvjetovano nasilje i nasilje u obitelji
79	Reproduktivna prava, trudnoća i majčinstvo
83	Žene na tržištu rada
85	PRAVA DJECE
88	Mentalno zdravlje djece i mladih
89	Nasilje nad djecom i prevencija
92	Sustav udomiteljstva i posvojenja
96	MLADI
99	PRAVA OSOBA STARIJE ŽIVOTNE DOBI
102	PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM
107	Prava osoba sa senzornim oštećenjima
110	Prava osoba s autizmom
112	PRAVA LGBTIQ OSOBA
117	PRAVA BESKUĆNIKA
120	PRAVA IZBJEGLICA
122	Pristup pravu na međunarodnu zaštitu
125	Pristup teritoriju Hrvatske i ilegalna protjerivanja
129	Proces i aspekti integracije u društvo
136	PRAVA NACIONALNIH MANJINA
138	Romska nacionalna manjina
140	Srpska nacionalna manjina

- 01.** Ljudska prava u Hrvatskoj: pregled stanja za 2021. godinu, godišnji je izvještaj Kuće ljudskih prava Zagreb koji daje uvid u kršenja, probleme i izazove u području zaštite i promicanja ljudskih prava u Hrvatskoj.
- 02.** Izvještaj je nastao temeljem sustavnog cjelogodišnjeg praćenja i prikupljanja informacija od relevantnih dionika iz civilnog društva i akademske zajednice koji se bave ljudskim pravima, te medija. Iako opsežan, ovaj izvještaj ne obuhvaća sva kršenja i probleme ljudskih prava u 2021. godini, već ona koja su u svom radu zabilježile Kuća ljudskih prava Zagreb i organizacije civilnog društva koje su doprinijele izradi ovog izvještaja.
- 03.** Zahvaljujemo se organizacijama i pojedincima koji su svojim uvidima doprinijeli izradi ovog izvještaja: Adop-ta, Ambidekster, Are You Syrious, B.a.B.e., Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Centar za mirovne studije, CES1 – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje, Documenta – centar za suočavanje s prošlošću, Eko Zadar, Gong, Hrabri telefon, Hrvatski savez gluhoslijepih osoba Dodir, Hrvatsko novinarsko društvo, Inicijativa mladih za ljudska prava, Koalicija udruga u zdravstvu, LORI, Mreža mladih Hrvatske, PaRiter, Rehabilitacijski centar za stres i traumatu, Roditelji u akciji – RODA, Romska organizacija mladih Hrvatske, Romsko nacionalno vijeće, Savez udruga za autizam Hrvatske, Sindikat novinara Hrvatske, Sindikat umirovljenika Hrvatske, sos Rijeka – centar za nenasilje i ljudska prava, Srpsko narodno vijeće, Udruga Delta, Udruga Svitanje, Udruga sudaca za mladež, obiteljskih sudaca i stručnjaka za djecu i mladež, Udruga za podršku žrtvama i svjedocima, Udruženje Djeca prva, Zagreb Pride, Zelena akcija, Ženska soba, Ženska grupa Karlovac 'Korak' te doc. dr. sc. Zoran Burić i dr.sc. Lana Peto Kujundžić.
- 04.** Izrazi korišteni u ovom izvještaju, bili iskazani u muškom ili ženskom rodu, jednako se odnose na sve osobe, izuzev dijelova izvještaja koji tematiziraju ljudska prava žena.

- 05.** Metodologija istraživanja korištena za izradu pregleda stanja ljudskih prava u Hrvatskoj temelji se na Univerzalnom indeksu ljudskih prava Ujedinjenih naroda. Indeks obuhvaća sve relevantne norme i standarde globalnog sustava zaštite ljudskih prava i prikladan je za istraživanja u nacionalnom kontekstu.
- 06.** Nalazi su formulirani na temelju istraživanja koje je provedeno u dvije faze. Prva faza obuhvaća prikupljanje informacija iz sekundarnih izvora: medijski izvori, praćenje službenih objava, statistika, izvještaja državnih tijela i pravobraniteljstava, pregled izvještaja i objava civilnog društva te analizu relevantne legislative.
- 07.** Druga faza sastojala se od konzultacija s organizacijama civilnog društva i akademskom zajednicom temeljem sistematiziranih saznanja prikupljenih u prvoj fazi. U izradi izvještaja Kuća ljudskih prava Zagreb vodi se načelom participativnosti: u istraživanju su zastupljene organizacije civilnog društva i članovi akademske zajednice koji su u svome radu posvećeni stvaranju tolerantnog, pravednog, inkluzivnog i otvorenog društva, što su ujedno vrijednosti koje dijeli i zastupa Kuća ljudskih prava Zagreb te suradnju s tim organizacijama i pojedincima smatramo vrijednim resursom u svom radu.

Društveni, ekonomski i politički kontekst

- 08.** I 2021. godine društveni, ekonomski i politički kontekst bio je obilježen epidemijom covid-19 i posljedicama potresa u Zagrebu i na Baniji. Obnova uništenih obiteljskih kuća i stanova bila je neučinkovita i prespora te opterećena prevelikim administrativnim zahtjevima i inertnošću javnih tijela. Protuepidemijske mjere su i prošle godine imale negativan utjecaj na društveni život uslijed ograničavanja ljudskih prava na okupljanje, kretanje i obveze korištenja eu-Covid potvrda za pristup javnim uslugama.
- 09.** Nažalost, ni prošle godine nije uspostavljen sustav parlamentarnog nadzora nad odlukama Stožera kojima se ograničavaju ljudska prava niti su učinjeni koraci za izgradnju predodređenog i jasno propisanog načina limitiranja ljudskih prava u izvanrednim okolnostima.
- 10.** Prvi rezultati popisa stanovništva pokazuju porazne podatke o smanjenju broja stanovnika Hrvatske. Od 2011. broj stanovnika Hrvatske smanjio se za čak 396.360 osoba, odnosno 9,25 posto, a u svim županijama zabilježen je pad i broja stanovnika i broja kućanstava¹ što će imati negativne posljedice na ostvarivanje ljudskih prava, prije svega socio-ekonomskih prava kroz pitanje održivosti mirovinskog i zdravstvenog sustava, dostupnosti radne snage, socijalnih i drugih usluga.
- 11.** I dalje nema značajnog napretka u ostvarivanju socio-ekonomskih prava. Stopa rizika od siromaštva i socijalne isključenosti stagnira u odnosu na prošlu godinu, pa je i dalje više od petine stanovnika Hrvatske u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Poražavajuće je što

---

1 Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2021., dostupno na: <https://popis2021.hr/>

se u riziku od siromaštva nalazi više od polovice osoba starijih od 65 godina, a više od polovice mirovina niže je od hrvatske linije siromaštva.

- 12.** Također, na kvalitetu života u Hrvatskoj i dalje izrazito negativno utječu neujednačena kvaliteta javnih usluga, regionalne nejednakosti u dohotku, neujednačen pristup zdravstvu, obrazovanju i socijalnoj zaštiti te ekonomske nejednakosti. Posebno zabrinjava neravnomjerna dostupnost socijalnih usluga koja posebno negativno utječe na ostvarivanje prava ranjivih i marginaliziranih skupina i pojedinaca.
- 13.** Usprkos osnivanju Vladina Savjeta za ljudska prava, ljudska prava, nažalost, nisu bila visoko na listi političkih prioriteta Vlade RH – kraj još jedne godine dočekali smo bez važećih aktivnih mjera javne politike zaštite i promocije ljudskih prava i borbe protiv diskriminacije kao i bez politika u području ravnopravnosti spolova i razvoja civilnog društva. Posljedica toga je da se mnogobrojni problemi i izazovi u ostvarivanju, zaštiti i promociji ljudskih prava u Hrvatskoj i dalje sustavno ne rješavaju.
- 14.** I dalje su prisutni ozbiljni problemi učinkovitosti i kvalitete pravosudnog sustava dok je povjerenje građana u institucije nisko. Razina percipirane neovisnosti hrvatskog pravosuđa još uvijek je među najnižima u EU. Percepcija korupcije u javnim tijelima je i dalje visoka dok se istodobno smanjuju ovlasti Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa, kao važnog antikorupcijskog mehanizma.
- 15.** Djeca i mladi i dalje ne uče dovoljno o demokraciji, ljudskim pravima, jednakosti i solidarnosti, što pokazuju i niske razine političke participacije mladih te povjerenja u institucije. Uključivanja građana i civilnog društva u procese donošenja odluka i savjetovanja često su prije formalna nego sadržajna, što slabi mogućnosti za građansku participaciju.

- 16.** Nažalost, kao ni prethodnih godina, Hrvatska nije učinila dovoljno na razvijanju politika za nošenje sa suvremenim i višerazinskim izazovima i problemima vezanim za zaštitu i ostvarivanje ljudskih prava. Političari i institucije su bezidejni, neambiciozni, neaktivni i svake godine imaju sve manji kapacitet za osmišljavanje, izradu i provedbu javnih politika temeljenih na ljudskim pravima, što predstavlja ozbiljan problem u kontekstu kompleksnih izazova – klimatskih promjena, starenja stanovništva, rata, migracija, društvenih i ekonomskih nejednakosti.

Međunarodni instrumenti, zakoni, javne politike i institucije

- 17.** Gotovo 15 godina od potpisivanja, Hrvatska je krajem 2021. napokon ratificirala Međunarodnu konvenciju za zaštitu svih osoba od prisilnih nestanaka.² Nažalost, nije zabilježen nikakav napredak po pitanju ratifikacije Europske socijalne povelje (revidirane). Također, nije bilo napretka ni po pitanju prihvatanja članka 14. Međunarodne konvencije o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije pa tako građani i dalje nemaju mogućnost individualnih pritužbi Odboru koji prati njenu provedbu.
- 18.** Ni u 2021. Hrvatska nije pristupila potpisivanju Fakultativnog protokola Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima čime se građanima uskraćuje mogućnost podnošenja individualnih pritužbi UN-ovom nezavisnom odboru zaduženom za zaštitu socijalnih, ekonomskih i kulturnih prava. Također, Hrvatska ni prošle

---

² Zakon o potvrđivanju Međunarodne konvencije za zaštitu svih osoba od prisilnih nestanaka (NN 9/2021), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/2021_12_9_62.html

godine nije izrazila namjeru pristupiti Međunarodnoj konvenciji za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji.

19.

Hrvatska i dalje nema funkcionalan sustav koordinacije i pripreme izvještavanja i implementacije preporuka međunarodnih mehanizama za ljudska prava što dovodi do višegodišnjeg kašnjenja u izvještavanju o implementaciji konvencija i nesustavnog provođenja dobivenih preporuka. Korak u pozitivnom smjeru osnivanje je Vladina Savjeta za ljudska prava krajem 2021. koji u svom djelokrugu ima zadaću razmatranja izvještaja i preporuka međunarodnih tijela za ljudska prava.³ Ostaje za vidjeti kako će tu svoju funkciju Savjet u budućem razdoblju izvršavati.

20.

I 2021. Hrvatska je nastavila s višegodišnjim kašnjenjem u ispunjavanju svojih međunarodnih obveza, pa tako ni nakon 18 godina nije dostavljeno periodično izvješće o provedbi Fakultativnog protokola Konvencije o pravima djeteta o trgovini djecom, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji dok se s izvješćem o provedbi Međunarodne konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena kasni tri godine.

21.

Izvješće o provedbi Međunarodnog pakta o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima s kojim je Hrvatska kasnila 17 godina, napokon je usvojeno krajem 2021.⁴ a izvješće o provedbi Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima s čijim slanjem je Hrvatska kasnila više od godine dana, iako usvojeno početkom 2022. godine⁵, još nije dostavljeno UN-u niti je javno dostupno.

---

3 Vlada RH, 89. sjednica Vlade RH, točka 14. Prijedlog odluke o osnivanju Savjeta za ljudska prava, prosinac 2021., dostupno na: <https://vlada.gov.hr/sjednice/89-sjednica-vlade-republike-hrvatske-33524/33524>.

4 Vlada RH, 91. sjednica Vlade RH, točka 19. Drugo periodično izvješće o primjeni Međunarodnog pakta o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima za razdoblje do 2020., prosinac 2021., dostupno na: <https://vlada.gov.hr/sjednice/91-sjednica-vlade-republike-hrvatske-33559/33559>.

5 Vlada RH, 102. sjednica Vlade RH, točka 20. Četvrto periodično izvješće o primjeni Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, veljača 2022., dostupno na: <https://vlada.gov.hr/sjednice/102-sjednica-vlade-republike-hrvatske-33922/33922>.

- 22.** Zabrinjava što u izradi periodičnih izvješća o primjeni oba međunarodna pakta nisu konzultirane organizacije za ljudska prava i branitelji ljudskih prava što je odstupanje od dosadašnje prakse organizacije interaktivnih dijaloga s civilnim društvom prije usvajanja državnih izvješća prema međunarodnim instrumentima za nadzor ljudskih prava.
- 23.** Ni u 2021. nije učinjen napredak ka prevođenju preporuka i mišljenja UN-ovih odbora koji nadziru primjenu konvencija za zaštitu ljudskih prava na hrvatski jezik, a čime bi ih se učinilo dostupnijim stručnoj i općoj javnosti.
- 24.** Nacionalni plan zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije za razdoblje od 2021. do 2027. godine još uvijek nije donesen, iako je njegovo donošenje bilo najavljeno za prvi kvartal 2021. godine.⁶ Prethodni Nacionalni program zaštite i promocije ljudskih prava istekao je 2016. godine, čime Hrvatska ulazi u šestu godinu bez važeće temeljne javne politike u području ljudskih prava.⁷
- 25.** Također, od 2015. godine Hrvatska nema važeću javnu politiku u području rodne ravnopravnosti otkako je istekla Nacionalna politika za ravnopravnost spolova od 2011. do 2015. Nastavno na prethodnu godinu, u 2021. godini je Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2021. do 2027. godine bio u izradi, no još uvijek nije usvojen.⁸

---

6 Vlada RH, Odluka o utvrđivanju akata strateškog planiranja povezanih s uvjetima koji omogućavaju provedbu fondova Europske unije u razdoblju od 2021. do 2027. godine, s rokovima donošenja i tijela zaduženih za njihovu izradu, listopad 2020., dostupno na: https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/Pristup%20informacijama/Zakoni%20i%20ostali%20propisi/Odluka%20o%20utvr%C4%91ivanju%20akata%20strate%C5%A1kog%20planiranja_27_10_20.pdf

7 Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH, Nacionalni plan zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije za razdoblje od 2021. do 2027. godine, siječanj 2021., dostupno na: <https://ljudskaprava.gov.hr/nacionalni-plan-zastite-i-promicanja-ljudskih-prava-i-suzbijanja-diskriminacije-za-razdoblje-od-2021-do-2027-godine/989>

8 Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, Izrada Nacionalnog plana za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2021. do 2027. godine, siječanj 2021., dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/vijesti/izrada-nacionalnog-plana-za-ravnopravnost-spolova-za-razdoblje-od-2021-do-2027-godine/3429>

- 26.** Prema Izvješću pučke pravobraniteljice za 2021. godinu, povećao se stupanj provedbe preporuka iz Izvješća za 2020. godinu, te se navodi kako je Izvješće ažurno raspravljeno u Hrvatskom saboru u godini u kojoj je i predano. Iz Izvješća za 2020. godinu, 43% preporuka je implementirano ili su u procesu implementacije.⁹
- 27.** I dalje postoji mogućnost razrješenja posebnih pravobraniteljica i njihovih zamjenika ako Hrvatski sabor ne prihvati njihova godišnja izvješća, koja su de facto izvješća o stanju ljudskih prava u tematskim područjima prava djece, ravnopravnosti spolova i prava osoba s invaliditetom. Ni u 2021. godini nisu učinjeni koraci u cilju osiguravanja neovisnosti rada posebnih pravobraniteljstava od politike.

---

9 Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu/?wpdmdl=13454&refresh=624f43c4a28581649361860>

Pravo na participaciju, branitelji ljudskih prava i civilno društvo

PRAVO NA GLASOVANJE

- 28.** Lokalne izbore održane u svibnju 2021. obilježila je ne-regulirana pretkampanja započeta već u ožujku kada su objavljene neslužbene kandidature te je krenula izbor-na promidžba pojedinih kandidata pod pokroviteljstvom vlastitih stranaka i najviših državnih dužnosnika. Pritom su brojni kandidati za promidžbu koristili svoje trenutne pozicije kao i javne resurse, a zabrinjava izostanak adekvatne reakcije gradskih i općinskih izbornih povjerenstava te Državnog izbornog povjerenstva na prijavljene slučajeve potencijalne zloupotrebe javnih sredstava za izbornu promidžbu.⁴⁰
- 29.** Predizborno razdoblje obilježilo je i vođenje dezinformacijskih i diskreditacijskih kampanja na društvenim mrežama i pojedinim portalima, koje su bile usmjerene na difamiranje kandidata, nerijetko plasiranjem dezinformacija i manipulativnog sadržaja.⁴¹
- 30.** Zabilježeno je i netransparentno prikazivanje troškova pojedinih kandidata, više primjera kršenja izborne šutnje te nepostojanje alternative fizičkom izlasku na izbore što je ostavilo dio birača bez mogućnosti ostvarivanja prava glasa (primjerice u slučajevima osoba zaraženih koronavirusom i/ili u samoizolaciji, osoba na bolničkom liječenju te osoba koje su na dan izbora radile u cjelodnevним smjenama ili dežurstvima).⁴²

---

10 Gong, Izborni flaster: Lokalni izbori 2021., srpanj 2021., dostupno na: <https://gong.hr/2021/07/19/izborni-flaster-lokalni-izbori-2021/>

11 Ibid.

12 Ibid.

SLOBODA IZRAŽAVANJA, SLOBODA OKUPLJANJA I PRAVO NA MIRNI PROSVJED

31.

Početkom 2021. Europski sud za ljudska prava u slučaju Bon⁴³ je presudio da su hrvatski sudovi prekršili pravo na slobodu izražavanja ekološkog aktivista koji je na javnom skupu o politici zaštite okoliša lokalnog političara nazvao 'pravim pravcatim žoharom' te je zbog toga osuđen za uvredu. Presuda Europskog suda je ponovno ukazala na značajan problem hrvatskog sudstva koje u postupcima za zaštitu prava osobnosti pogrešno presuđuje u korist političara jer ne uzima u obzir demokratski kontekst u kojem su žustre ili uvredljive izjave izrečene u javnoj raspravi o temi od javnog interesa zaštićene pravom na slobodu izražavanja i predstavljaju legitimnu političku kritiku koja je osnova pluralističkog društva.

32.

Zabrinjava odluka Općinskog građanskog suda u Zagrebu koji je nakladniku portala H-Alter zabranio objavljivanje sadržaja u kojima se iznose informacije koje se odnose na rad Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba i njene tadašnje ravnateljice. Ova odluka ozbiljan je pritisak na slobodu medija te na kritičko istraživačko novinarstvo koje propituje rad javnopravne ustanove. Posebno zabrinjava što je sud donio ovu odluku bez održavanja rasprave i saslušanja nakladnika što je inače standardna praksa pri donošenju odluka o privremenim mjerama.⁴⁴

33.

Izvješće povjerenika za informiranje za 2021. godinu⁴⁵ navodi kako se nastavlja negativan trend donošenja nezakonitih rješenja o odbijanju prava na pristup informacijama,

---

13 Case of Bon v. Croatia, (Application no. 26933/15), dostupno na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208646>.

14 Index.hr, Sud zabranio portalu H-alter da objavljuje tekstove o Gordani Buljan Flander, rujan 2021., dostupno na: https://www.index.hr/vijesti/clanak/sud-zabranio-portal-halter-da-pise-o-sefici-poliklinike-koju-je-optuzila-severina/2305772.aspx?fbclid=IwAR0q5UUZX3mnyoR5Z-dapeSikFXXzrzfckAq7j0E3Wxw3tduNs8frZ_DT_dY

15 Povjerenik za informiranje, Izvješće o provedbi Zakona o pravu na pristup informacijama za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://pristupinfo.hr/wp-content/uploads/2022/03/1.-Izvjesce-o-provedbi-ZP-I-za-2021.pdf?x57830>

nedovoljnog korištenja javno dostupne i standardizirane prakse povjerenika i Visokog upravnog suda od strane tijela javne vlasti te šutnje uprave, odnosno nerješavanja zahtjeva za pristup informacijama u propisanom roku.

34.

Prema analitičkom izvješću o tijelima javne vlasti koja nezakonito koriste ograničenja prava na pristup informacijama iz 2021. godine,⁴⁶ najčešći razlozi uskrate prava na pristup informacijama bili su zlouporaba prava (29,82% predmeta), zaštita osobnih podataka (15,8%), neposjedovanje informacija te nemanje saznanja gdje se informacija nalazi (13,03%), poslovna i/ili profesionalna tajna (9,77%) te uskrata prava jer se informacija ne smatra informacijom u smislu članka 5. stavka 1. točke 3. ZPPI-ja (9,27%).

35.

Pravo na slobodu okupljanja bilo je i 2021. ograničeno epidemiološkim mjerama što je otežavalo organizaciju mirnih okupljanja i prosvjeda. Pojedina neprijavljena okupljanja zabilježena su ispred bolnica i škola iako su to mjesta na kojima je zabranjeno okupljanje dok su na nekim prosvjedima zabilježena zastrašivanja i prijetnje zdravstvenim i medijskim djelatnicima te zaposlenicima u školama.⁴⁷

36.

U 2021. godini organizacija mirnih okupljanja i prosvjeda ispred najvažnijih državnih institucija na Markovom trgu u Zagrebu bila je otežana. Naime, javna okupljanja se mogu organizirati na Markovom trgu uz prethodnu najavu dok je pristup moguć samo preko policijskih kontrolnih točaka koje su uvedene nakon pucnjave po zgradi Vlade krajem 2020. godine.

37.

Govor mržnje je i 2021. bio prisutan u javnom prostoru, pogotovo na internetu, a meta su najčešće LGBTIQ osobe,

---

16 Povjerenik za informiranje, Analitičko izvješće o tijelima javne vlasti koja nezakonito koriste ograničenja prava na pristup informacijama, prosinac 2021., dostupno na: <https://pristupinfo.hr/dokumenti-i-publikacije/analiticka-izvjesca/>

17 Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu/?wpdmdl=13454&refresh=624f43c4a28581649361860>

izbjeglice, Srbi i Romi.¹⁸ I dalje zabrinjava nedostatak adekvatnog i sveobuhvatnog odgovora na prisutnost govora mržnje te mjera prevencije.

SLOBODA UDRUŽIVANJA, BRANITELJI LJUDSKIH PRAVA, POTICAJNO OKRUŽENJE ZA RAZVOJ CIVILNOG DRUŠTVA I SUDJELOVANJE U PROCESIMA DONOŠENJA ODLUKA

38. Organizacije civilnog društva nisu bile uključene u kreiranje Nacionalnog plana oporavka i otpornosti koji je donesen sredinom 2021. godine i koji je temelj za povlačenje sredstava EU kojim bi se trebalo omogućiti društveni i ekonomski oporavak nakon pandemije.¹⁹

39. Niti u 2021. godini nije donesen Nacionalni plan stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva, što je šesta godina bez glavne javne politike u području razvoja civilnoga društva. U veljači je pokrenut postupak izrade novog strateškog dokumenta²⁰, a tek u lipnju 2021. je osnovana Radna skupina za izradu Nacionalnog plana stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2021. do 2027. godine.²¹

---

18 Europska komisija, Countering illegal hate speech online: 6th evaluation of the Code of Conduct, listopad 2021., dostupno na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/870187/2021%2010%2007%20Factsheet%20Code%20of%20Conduct_SPP.pdf

19 Centar za mirovne studije, Potreban nam je plan za otpornost, a ne otpor promjenama!, travanj 2021., dostupno na: <https://www.cms.hr/hr/javna-dobra/potreban-nam-je-plan-za-otpornost-a-ne-otpor-promjenama>

20 Vlada RH, Odluka o pokretanju postupka izrade Nacionalnog plana stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2021. do 2027. (NN 10/21), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_10_195.html.

21 Ured za udruge Vlade RH, Odluka o imenovanju Radne skupine za izradu Nacionalnog plana stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2021. do 2027. godine, lipanj 2021., dostupno na <https://udruge.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Odluka%20>

- 40.** Prema ocjeni CIVICUS-a, svjetskog saveza za građansku participaciju, prostor za civilno društvo u Hrvatskoj je i u 2021. godini sužen, što je bila ocjena stanja i za prošlu godinu.²²
- 41.** U pristupu financiranju, i u 2021. godini organizacije civilnog društva susretale su se s mnogobrojnim problemima u natječajima i provedbi ESF fondova, poput administrativne prezahtjevnosti, sporosti u objavi natječaja i kašnjenju u donošenju odluka o financiranju.
- 42.** Organizacije civilnog društva i 2021. ističu kako su često uključene u e-savjetovanja samo forme radi, odnosno da su savjetovanja često prije formalna nego sadržajna.²³ Navedeno potvrđuje i primjer konzultacija za peto Izvješće o provedbi Konvencije o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša (Aarhuške konvencije), prilikom kojeg su svi istaknuti komentari okolišnih organizacija koji ukazuju na sustavne probleme u provedbi Konvencije primljeni na znanje ili nisu prihvaćeni uz paušalno navedena obrazloženja.²⁴
- 43.** Izvješće povjerenika za informiranje²⁵ također ukazuje na nastavak negativnog trenda skraćivanja roka savjetovanja i nedostatka obrazloženja za to. Posebice zabrinjava činjenica da je skraćivanje roka trajanja savjetovanja postalo u najvećem broju slučajeva pravilo, osobito na lokalnoj razini, umjesto da predstavlja iznimku za kojom se poseže samo u opravdanim situacijama. Pored skraćivanja trajanja

---

o%20imenovanju%20Radne%20skupine%20za%20izradu%20Nacionalnog%20plana_CD%202021-2027.pdf

22 Monitor.civicus.org, Croatia, dostupno na: <https://monitor.civicus.org/country/croatia/>

23 Europska komisija, Izvješće o vladavini prava za 2021., Poglavlje za Hrvatsku, srpanj 2021., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52021SC0713>

24 Biom.hr, Opasan pristup sudjelovanju javnosti u pitanjima zaštite okoliša, lipanj 2021., dostupno na: <https://www.biom.hr/opasan-pristup-sudjelovanju-javnosti-u-pitanjima-zastite-okolisa/>

25 Povjerenik za informiranje, Izvješće o provedbi Zakona o pravu na pristup informacijama za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://pristupinfo.hr/wp-content/uploads/2022/03/1.-Izvjescje-o-provedbi-ZPPI-za-2021.pdf?x57830>

savjetovanja, i dalje su prisutni slučajevi neobjavlivanja izvješća o provedenom savjetovanju kao i nedonošenja ili neobjavlivanja planova savjetovanja s javnošću.

44.

Prošle godine zabilježen je još jedan slučaj pokušaja zastrašivanja i kriminalizacije rada organizacija civilnog društva koje štite prava izbjeglica i tražitelja međunarodne zaštite. Aktivist udruge Are You Syrious (AYS), presudom Prekršajnog suda u Vukovaru, kažnjen je novčanom kaznom od 60.000 kuna te 1.300 kuna sudskih troškova zbog 'pomaganja u ilegalnom prelasku granice' afganistanskoj obitelji Hussiny 2018., iako je njegova namjera bila facilitiranje pristupa azilu.²⁶

45.

I u 2021. nastavljeno je s pritiscima na obitelj i uznemiravanjem braniteljice ljudskih prava izbjeglica Tajane Tadić. Njenom partneru, iračkom državljaninu Omeru Essa Mahdiju kojem je 2018. godine odobrena međunarodna zaštita, MUP je 2020. godine povukao odluku o statusu izbjeglice jer je proglašen prijetnjom nacionalnoj sigurnosti, a on smatra kako je uzrok tome njegovo odbijanje djelovanja u svojstvu doušnika soA-e kao i aktivistički angažman njegove partnerice. U tijeku je postupak pred Visokim upravnim sudom radi osporavanja oduzimanja međunarodne zaštite, dok je Omer Essa Mahdi u strahu od deportacije napustio Hrvatsku i potražio sigurnost u drugoj europskoj zemlji.²⁷

---

26 Jutarnji.hr, Rekordnu kaznu mora platiti s braniteljskom mirovinom: 'Neka se policija zapita što su učinili', prosinac 2021., dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/rekordnu-kaznu-mora-platiti-s-braniteljskom-mirovinom-neka-se-policija-zapita-sto-su-ucini-15133277> i Telegram.hr, Sad je i pravomoćno: volonter koji je obitelji malene Madine pokušao pomoći da zatraže azil mora platiti 60.000 kuna kazne, prosinac 2021., dostupno na: <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/sad-je-i-pravomocno-volonter-koji-je-obitelji-malene-madine-pokusao-pomoci-da-zatraze-azil-mora-platiti-60-000-kuna-kazne/>

27 PortalNovosti.com, 'Tražili su da budem doušnik', studeni 2021., dostupno na: <https://www.portalnovosti.com/trazili-su-da-budem-dousnik>

46.

Tijekom kampanje za lokalne izbore u Zagrebu koji su održani u svibnju 2021., Domovinski pokret je provodio kampanju dezinformacija usmjerenu protiv organizacija civilnog društva.²⁸ Kampanja je bila bazirana na manipuliranju javno dostupnim financijskim izvještajima nekolicine ocd-a, za koje se tvrdilo da su korišteni za izvlačenje javnog novca za privatne interese gradonačelničkog kandidata Tomaševića i raznih članova njegove stranke.

47.

Ministarstvo kulture i medija je u 2021. osnovalo stručnu radnu skupinu s ciljem pružanja savjetodavne podrške u oblikovanju politike suzbijanja SLAPP tužbi koja okuplja sudionike iz medijskog sektora, pravosudnih tijela, odvjetništva i akademske zajednice²⁹, a u kojoj nema predstavnika organizacija civilnog društva iz područja ljudskih prava. Sudjelovanje ljudsko pravaških organizacija u oblikovanju politike suzbijanja SLAPP tužbi ključno je za zaštitu branitelja ljudskih prava.

---

28 Faktograf.hr, Domovinski pokret manipulira podacima o financiranju civilnog društva, svibanj 2021, dostupno na: <https://faktograf.hr/2021/05/28/domovinski-pokret-financiranje-civilno-drustvo/>

29 Ministarstvo kulture i medija, Izjave za medije u povodu održavanja prvog radnog sastanka stručne radne skupine radi oblikovanja politike suzbijanja SLAPP tužbi, srpanj 2021., dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/1-srpnja-2021-izjave-za-medije-u-povodu-odrzavanja-prvog-radnog-sastanka-strucne-radne-skupine-radi-oblikovanja-politike-suzbijanja-slapp-tuzbi/21120>

- 48.** Na ljestvici slobode medija Reportera bez granica Hrvatska je u 2021. godini na 56. od ukupno 180 mjesta, što predstavlja rast za tri mjesta u odnosu na 2020., ali je i dalje u skupini zemalja s nižim stupnjem slobode medija u EU. Ni u 2021. nisu uklonjeni sustavni problemi u području medijskih sloboda: učestale tužbe protiv novinara i urednika za клевету, увреду i sramoćenje te prijetnje i zastrašivanja novinara, pogotovo onih koji istražuju kontroverzne teme poput organiziranog kriminala, korupcije ili ratnih zločina. I dalje je problematično i uplitanje vlasti u rad javne televizije, a epidemija COVID-19 produbila je financijsku krizu u medijima.³⁰
- 49.** Medijski zakoni u Hrvatskoj su zastarjeli, a izmjene medijskog zakonodavstva događaju se bez da je najprije donešena medijska strategija. Tako je krajem godine donesen novi Zakon o elektroničkim medijima i započet je proces izmjene Zakona o medijima, dok se tek u siječnju 2022. godine donosi odluka o pokretanju postupka izrade Nacionalnog plana razvoja kulture i medija za razdoblje od 2022. do 2027. godine.³¹
- 50.** Jedan od kontinuiranih problema je nedostatna politička nezavisnosti javnog servisa. Prema izvješću o praćenju medijskog pluralizma utvrđeno je da postoji visoki rizik u području nezavisnosti upravljanja i financiranja javnog servisa.³² Glavnog ravnatelja HRT-a i dalje imenuje Sabor

---

30 Reporteri bez granica, podaci za Hrvatsku, dostupno na: <https://rsf.org/en/croatia>

31 Izrada prijedloga Nacionalnog plana razvoja kulture i medija za razdoblje od 2022. do 2027. godine, siječanj 2022., dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/vijesti-8/izrada-prijedloga-nacionalnog-plana-razvoja-kulture-i-medija-za-razdoblje-od-2022-do-2027-godine/21879>

32 Centar za medijski pluralizam i medijske slobode, Praćenje medijskog pluralizma u digitalnom dobu, Nacionalni izvještaj: Hrvatska, srpanj 2021., dostupno na: https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/71940/hrvatska_results_mpm_2021_cmpf.pdf?sequence=3&isAllowed=y

običnom većinom, a glavni ravnatelj imenuje glavne urednike. Tako upravljačke strukture javnog servisa i dalje ovise o saborskoj većini, te su nužno potrebne izmjene Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji koji bi trebao osigurati okvir za izgradnju profesionalnog i nezavisnog javnog servisa.

51.

Novi Zakon o elektroničkim medijima³³ nije predvidio izmjene postupka izbora članova i članica Vijeća za elektroničke medije na način da se osigura veća razina političke neovisnosti Vijeća. Članove Vijeća tako i dalje imenuje Sabor običnom većinom na prijedlog Vlade na temelju javnog poziva za predlaganje kandidata. Mogućnost da članovi Vijeća budu imenovani na više petogodišnjih mandata te presudan utjecaj saborske većine na imenovanje članova dovodi u pitanje političku neovisnost tog regulatornog tijela.³⁴

52.

I dalje nema neovisnog sveobuhvatnog samoregulatornog vijeća za medije (uključujući i tiskane medije) koje bi imalo ovlasti i kapacitet za rješavanje problema pluralizma medija, podizanja novinarskih i medijskih standarda izvještavanja o ranjivim i marginaliziranim društvenim skupinama, reguliranja i sankcioniranja govora mržnje i zaštite slobode izražavanja u medijima te drugih područja koja su važna za medijske slobode u Hrvatskoj.³⁵

53.

Novi Zakon o elektroničkim medijima sadrži odredbu o odgovornosti nakladnika elektroničkih publikacija za sadržaj kojeg generiraju korisnici i koja za cilj ima doprinijeti suzbijanju govora mržnje na internetu. Međutim, odredba je postavljena na način da su nakladnici u obvezi registrirati korisnike i upozoriti ih na pravila komentiranja, umjesto

---

33 Zakon o elektroničkim medijima (NN 111/21), dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/196/Zakon-o-elektroni%C4%8Dkim-medijima>

34 Kuća ljudskih prava Zagreb, Komentari i prijedlozi amandmana na prijedlog Zakona o elektroničkim medijima, rujan 2021., dostupno na: <https://www.kucaljudskihprava.hr/2021/09/23/komentari-i-prijedlozi-amandmana-na-prijedlog-zakona-o-elektronicnim-medijima/>

35 Europska komisija, Izvješće o vladavini prava za 2021., Poglavlje za Hrvatsku, srpanj 2021., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52021SC0713>

da je propisana odgovornost nakladnika za moderaciju sadržaja kojeg generiraju korisnici i ograničavanje širenja govora mržnje, sukladno standardima zaštite slobode izražavanja. Stoga je upitno koliko će ova odredba doprinijeti suzbijanju govora mržnje i zaštiti slobode izražavanja na internetu.³⁶

54.

I u 2021. na slobodu medija i izražavanja negativno su utjecale učestale tužbe protiv novinara i medija u kojima se traže veliki i nerazmjerni iznosi odštete. Hrvatsko novinarsko društvo navodi da su u 2021. godini u Hrvatskoj bile aktivne najmanje 924 tužbe protiv novinara i medija, od kojih tužitelji potražuju gotovo 78,5 milijuna kuna. I dalje posebno zabrinjava što su među tužiteljima i političari koji obnašaju vlast pa i sami suci. U velikom broju ovih postupaka riječ je o SLAPP-u (Strategic lawsuit against public participation), tužbama kojima je cilj cenzurirati, zastrašiti i ušutkati kritičare.³⁷

55.

Prema statistikama koje vodi Hrvatsko novinarsko društvo, u 2021. su registrirana 34 napada na novinare od kojih su 12 prijetnje smrću ili teškim tjelesnim ozljedama, 17 su druge prijetnje, 4 su fizička napada i jedna prijetnja strukovnoj udruzi HND-u, što je gotovo trostruko više napada i prijetnji u odnosu na prošlu godinu.³⁸ Često izostaje brza reakcija nadležnih tijela i jasna osuda nasilja od strane dužnosnika. Platforma Vijeća Europe za promicanje zaštite novinarstva i sigurnosti novinara zabilježila je u 2021. godini osam upozorenja koja se odnose na događanja u Hrvatskoj, a hrvatske su vlasti dostavile odgovore samo na jedan slučaj.³⁹

---

36 Kuća ljudskih prava Zagreb, Komentari i prijedlozi amandmana na prijedlog Zakona o elektroničkim medijima, rujan 2021., dostupno na: <https://www.kucaljudskihprava.hr/2021/09/23/komentari-i-prijedlozi-amandmana-na-prijedlog-zakona-o-elektronickim-medijima/>

37 Hrvatsko novinarsko društvo, HND-ova anketa: U Hrvatskoj trenutno aktivno najmanje 924 tužbi protiv novinara i medija, travanj 2021., dostupno na: <https://www.hnd.hr/anketa-hnd-a-u-hrvatskoj-trenutno-aktivno-najmanje-924-tuzbi-protiv-novinara-i-medija>

38 Regionalna platforma za zagovaranje medijskih sloboda i sigurnosti novinara, dostupno na: <https://safejournalists.net/hr>

39 Safety of journalist platform, Croatia, dostupno na: <https://fom.coe.int/alerte?years=2021&typeData=1&time=1648825569584>

56.

Ni u 2021. godini nisu napravljeni značajni iskoraci za povećanje transparentnosti vlasništva nad medijima pa je utvrđivanje stvarnih vlasnika i dalje problematično. Transparentnost vlasništva nad medijima je u srednje visokom riziku, čime se naglašava da u sadašnjem okviru identitet krajnjeg stvarnog vlasnika može biti prikriven. Visoki rizik zabilježen je u području tržišnog pluralizma (71%) najvećim dijelom zbog nedovoljne regulacije online okruženja.⁴⁰

---

40 Centar za medijski pluralizam i medijske slobode, Praćenje medijskog pluralizma u digitalnom dobu, Nacionalni izvještaj: Hrvatska, srpanj 2021., dostupno na: https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/71940/hrvatska_results_mpm_2021_cmpf.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Pravosuđe i ljudska prava

- 57.** Iako se i u 2021. godini bilježi napredak u funkcioniranju pravosudnog sustava kroz skraćivanje trajanja sudskih postupaka, smanjivanje broja dugo aktivnih predmeta i digitalizaciju pravosudnog sustava, i dalje su prisutni ozbiljni problemi učinkovitosti i kvalitete pravosudnog sustava.⁴¹
- 58.** Premda je prema Izvješću Europske komisije o vladavini prava za 2021. zabilježen napredak hrvatskog pravosuđa u rješavanju drugostupanjskih predmeta, na prvostupanjskim sudovima zabilježeno je povećanje broja neriješenih predmeta i produljenje trajanja postupka⁴², čime se građanima u postupcima pred hrvatskim sudovima uskraćuje pravo na suđenje u razumnom roku te posljedično i na pravični postupak.
- 59.** Neučinkovitost pravosuđa dodatno potvrđuje činjenica da od ukupno 416 presuda koje su u komunikaciji protiv Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava u 2021. godini, velika većina se upravo odnosi na duljinu trajanja postupka i neučinkovito funkcioniranje pravosuđa.⁴³
- 60.** Ograničenje prava na pristup sudu i učinkovitu sudsku zaštitu posebno dolazi do izražaja u upravnim postupcima budući da upravni sudovi, u pravilu, ne sude u punoj jurisdikciji, što se posljedično odražava na razne upravne postupke kao što je azilantska zaštita, rješavanje sukoba interesa i slični

---

41 Europska komisija, Izvješće o vladavini prava za 2021., Poglavlje za Hrvatsku, srpanj 2021., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0713>

42 Ibid.

43 Europski sud za ljudska prava, Hrvatska, dostupno na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22respondent%22:%5B%22HRV%22%5D%7D>

predmeti u kojima se upravni sudovi ograničavaju samo na utvrđivanje nezakonitosti djelovanja uprave.⁴⁴

- 61.** Na neučinkovitost pravosuđa ukazuje i kontinuirano loša percepcija javnosti, pri čemu je razina percipirane neovisnosti hrvatskog pravosuđa još uvijek među najnižima u EU-u. Od 2016. Hrvatska bilježi silaznu putanju razine percepcije neovisnosti pravosuđa. Glavni razlog zbog kojeg opća javnost smatra da sudovi i suci nisu dovoljno neovisni jest dojam da Vlada i političari zadiru u njihov rad ili vrše pritisak na njih.⁴⁵
- 62.** U 2021. povećana je upotreba e-komunikacije među sudiionicima na trgovačkim, općinskim i županijskim sudovima te na Visokom trgovačkom sudu. Iako je e-komunikacija pozitivan smjer digitalizacije sudova putem koje je odvjetnicima, građanima i drugim korisnicima omogućen uvid u sadržaj svih dokumenata pod uvjetom da su upisani u aplikaciju e-Spis (sustav vođenja predmeta na sudovima), ta je mogućnost u odnosu na slanje podnesaka sudu i dalje dostupna samo odvjetnicima, sudskim vještacima, stečajnim upraviteljima te pravnim osobama, odnosno građani koji nisu zastupani po odvjetnicima i dalje nemaju mogućnost direktne elektronske komunikacije sa sudovima.⁴⁶
- 63.** Transparentnost i ograničeno objavljivanje prvostupanijskih i drugostupanijskih sudskih odluka ostao je jedan od strukturnih izazova hrvatskog pravosuđa u 2021. Nedostupnost sudske prakse važan je faktor koji utječe na negativnu percepciju javnosti. U Hrvatskoj, uglavnom se objavljuju presude Vrhovnog i Ustavnog suda, županijskih sudova iznimno, a općinskih sudova gotovo nikada,

---

44 Kuća ljudskih prava Zagreb, Okrugli stol 'Vladavina prava u Hrvatskoj – izazovi i prepreke u području pravosuđa i drugim institucionalnim područjima iz perspektive ljudskih prava', prosinac 2021., dostupno na: <https://www.kucaljudskihprava.hr/2021/12/03/okrugli-stol-vladavina-prava-u-hrvatskoj-izazovi-i-preporuke-u-podrucju-pravosuđa-i-drugim-institucionalnim-podrucjima-iz-perspektive-ljudskih-prava/>

45 Ibid.

što dodatno doprinosi atmosferi nepovjerenja građana u sudbenu vlast⁴⁷.

64.

U 2021. osnovana je Radna skupina za izradu Nacionalnog plana razvoja pravosudnog sustava od 2021. do 2027. godine kao strateškog dokumenta koji za cilj ima unaprijediti, optimizirati i digitalizirati procese u pravosuđu i javnoj upravi, a koja bi trebala odgovoriti na probleme u pravosuđu poput neriješenih predmeta i duljine trajanja sudskih postupaka, poboljšanja učinkovitosti te digitalizacije usluga i procesa u pravosudnom sustavu.⁴⁸

SUZBIJANJE KORUPCIJE

65.

Prema istraživanju Transparency International, međunarodne organizacije za borbu protiv korupcije, Hrvatska je u 2021. imala 47 od 100 bodova te se nalazi na 18. mjestu u Europskoj uniji i 63. u svijetu prema indeksu percepcije korupcije⁴⁹. Izvješće o vladavini prava Europske komisije za 2021. navodi kako stručnjaci i poslovni rukovoditelji percipiraju visoku razinu korupcije upravo u javnom sektoru.⁵⁰

66.

Prema istraživanju Regionalnog indeksa otvorenosti⁵¹ Hrvatski sabor zauzeo je treće mjesto od šest parlamenata u regiji po pitanju transparentnosti rada. Na područje

---

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Kuća ljudskih prava, Analiza – Izazovi za vladavinu prava u kontekstu ljudskih prava uz osvrt na Izvješće Europske Komisije o vladavini prava za 2021. godinu, Poglavlje za Hrvatsku, autorica: dr. sc. Nika Bačić Selanec, dostupno na: <https://www.kucaljudskihprava.hr/wp-content/uploads/2022/01/KLJP-Analiza-vladavine3-1.pdf>

⁴⁸ Ministarstvo pravosuđa i uprave, Započinje izrada nacionalnih planova razvoja pravosudnog sustava i javne uprave, travanj 2021., dostupno na: <https://mpu.gov.hr/vijesti/zapocinje-izrada-nacionalnih-planova-razvoja-pravosudnog-sustava-i-javne-uprave/24974>

⁴⁹ Transparency International, Country Data, Croatia, 2021., dostupno na: <https://www.transparency.org/en/countries/croatia>

⁵⁰ Europska komisija, Izvješće o vladavini prava za 2021. godinu, Poglavlje za Hrvatsku, srpanj 2021., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0713>

⁵¹ Gong.hr, Policy Paper, Otvorenost i transparentnost Hrvatskog sabora, dostupno na: <https://gong.hr/wp-content/uploads/2021/09/Otvorenost-i-transparentnost-Hrvatskog-sabora.pdf>

transparentnosti utjecala je činjenica da je Sabor prestao objavljivati pojedinačne rezultate glasanja s plenarnih sjednica, a koje objavljuju ostali nacionalni parlamenti koji su bili uključeni u istraživanje. Ujedno, Hrvatski sabor nije regulirao aktivnosti lobiranja što dodatno utječe na transparentnost rada. U području učinkovitosti, Sabor zauzima drugo mjesto dok je na četvrtom mjestu na području pristupačnosti. Najlošije rezultate i posljednje šesto mjesto Hrvatski sabor bilježi na području integriteta, zbog nepostojanja etičkog kodeksa za članove Vlade i saborske zastupnike.

67.

Ni u 2021. nije usvojen etički kodeks za članove Vlade i saborske zastupnike iako je prvi nacrt izrađen još 2016. godine. Usvajanjem etičkog kodeksa moglo bi se doprinijeti sprječavanju korupcije i to propisivanjem jasnih uputa za sprječavanje sukoba interesa, primanja darova i ostalih povlastica, propisivanjem pravila o nespojivosti dužnosti, kao i propisivanjem pravila o otkrivanju veza i kontakata s trećim stranama koje mogu utjecati na zakonodavni postupak.⁵²

68.

Na državnoj razini primjenjuje se Etički kodeks za državne službenike, no na lokalnoj i regionalnoj razini uglavnom nema etičkih kodeksa budući da postoje samo ako su ih donijele jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave⁵³ što, zbog slabe primjene mehanizama za sprječavanje nespojivosti obnašanja dužnosti lokalno izabranih predstavnika, 'predstavlja plodno tlo za sukob interesa, odnosno potencijalnu korupciju'.⁵⁴

---

52 Glasistre.hr, Okrugli stol: Potrebno je donijeti etički kodeks u Hrvatskom saboru, prosinac 2020., dostupno na: <https://www.glasistre.hr/hrvatska/okrugli-stol-potrebno-je-donijeti-eticki-kodeks-u-hrvatskom-saboru-685487>

53 Europska komisija, Izvješće o vladavini prava za 2021. godinu, Poglavlje za Hrvatsku, srpanj 2021., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0713>

54 Pilot program 'Poboljšanje etičkog upravljanja u lokalnoj samoupravi', Priopćenje za medije, rujan 2020., dostupno na: <https://rm.coe.int/priopcenje-za-medije-peb-final-20-09-2020-/16809fa5e3>

69.

U 2021., donesena je Strategija sprječavanja korupcije za razdoblje od 2021. do 2030. godine, kao strateški okvir za borbu protiv korupcije. Strategija predlaže jačanje zakonodavnog okvira za imunitet članova Vlade tako da se isključi imunitet za kaznena djela korupcije, kao što je preporučio i GRECO (specijalizirano antikorupcijsko tijelo Vijeća Europe).⁵⁵

70.

Novi Zakon o sprječavanju sukoba interesa donesen je krajem 2021. i predstavlja korak unatrag u smislu transparentnosti i nepristranosti te poštenog djelovanja državnih dužnosnika⁵⁶. Novi Zakon ne sadrži odredbe o kršenju načela djelovanja i sankcije za kršenje kao jedan od alata za suzbijanje korupcije koje je preporučio GRECO. Povjerenstvo za odlučivanje o sukobu interesa kao važno antikorupcijsko tijelo, neće moći obavljati svoje primarne funkcije sprječavanja sukoba interesa te će biti onemogućeno u utvrđivanju jesu li dužnosnici postupali 'časno, pošteno, savjesno, odgovorno i nepristrano čuvajući vlastitu vjerodostojnost i dostojanstvo i povjerenje građana' iz čl. 6. Zakona.⁵⁷

---

55 Strategija sprječavanja korupcije za razdoblje od 2021. – 2030. godine (NN 120/2021), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_11_120_2069.html

56 Gong.hr, Državni dužnosnici trebaju odgovarati za sukob interesa, listopad 2021., dostupno na: <https://gong.hr/2021/10/25/drzavni-duznosnici-trebaju-odgovarati-za-sukobe-interesa/>

57 Gong.hr, Novim Zakonom Povjerenstvo će postati beznačajno, listopad 2021., dostupno na: <https://gong.hr/2021/10/11/novim-zakonom-povjerenstvo-ce-postati-beznačajno/>

ZAŠTITA ZVIŽDAČA

71.

Tijekom 2021. godine započet je proces transponiranja eu Direktive o zaštiti zviždača⁵⁸ u hrvatsko zakonodavstvo. Usprkos određenim unapređenjima, prvotni Prijedlog novog Zakona o zaštiti prijavitelja nepravilnosti⁵⁹ koji je upućen na e-savjetovanje nije predvidio jačanje zaštite zviždača kroz osiguravanje uvjeta za pristup besplatnoj pravnoj pomoći i psihosocijalnoj podršci zviždačima. Nakon provedenog savjetovanja, u prijedlog Zakona upućen u saborsku proceduru uvrštena je odredba o pravu zviždača na besplatnu primarnu pravnu pomoć, no prijedlog Zakona ne predviđa pravo na besplatnu sekundarnu pravnu pomoć koju pružaju odvjetnici a koja primarno uključuje zastupanje u sudskim postupcima, kao ni pravo na psihosocijalnu podršku što uvelike slabi sustav zaštite zviždača u Hrvatskoj.⁶⁰

72.

Iako Hrvatsku još uvijek karakterizira nedovoljno poticajno okruženje za prijavitelje nepravilnosti koji često odustaju od prijavljivanja zbog nerazumijevanja okoline i straha od posljedica, u 2021. godini ipak je došlo do porasta broja medijskih istupa osoba koje su ukazivale na nepravilnosti i nezakonita postupanja u svojim radnim sredinama.⁶¹

---

58 Direktiva (EU) 2019/1937 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2019. o zaštiti osoba koje prijavljuju povrede prava Unije, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1937&from=RO>

59 E-savjetovanje, Prijedlog Zakona o zaštiti prijavitelja nepravilnosti, studeni 2021., dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=8250>

60 Pučka pravobraniteljica, Savjetovanje o Nacrtu prijedloga Zakona o zaštiti prijavitelja nepravilnosti, dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/savjetovanje-o-nacrtu-prijedloga-zakona-o-zastiti-prijavitelja-nepravilnosti/>

61 Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu/?wpdmdl=13454&refresh=624f43c4a28581649361860>

PROCESNA PRAVA OSUMNJIČENIKA I OKRIVLJENIKA U KAZNENOM I PREKRŠAJNOM POSTUPKU

- 73.** Kao i prethodne godine, epidemija COVID-19 prouzročila je niz problema u organizaciji rada u pravosudnim tijelima, što je rezultiralo otežanim funkcioniranjem kaznenog pravosuđa, ponajviše u dijelu ostvarenja prava na pristup sudu kao i prava na adekvatnu obranu, što se posebno odrazilo na osobe protiv kojih je određena mjera istražnog zatvora.
- 74.** Zbog epidemije COVID-19 značajno se proširila uporaba audio-vizualnog održavanja ročišta za određivanje istražnog zatvora uz pristanak osumnjičenika. Nedostatak održavanja takvih ročišta odražava se u ostvarivanju prava na obranu budući da se osumnjičenik i branitelj ne nalaze u istom prostoru čime je onemogućena njihova suradnja, a ujedno i sud je ograničen steći neposredne dojmove o osobi o čijoj se slobodi odlučuje.
- 75.** Ni u 2021. nije došlo do zakonskih promjena koje bi omogućile besplatnu pravnu pomoć osobama koje nisu uhićene, a protiv kojih se vodi kazneni postupak za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do 5 godina, i koje nemaju financijskih sredstava platiti branitelja. U tim najranijim fazama kaznenog postupka takvoj skupini građana i dalje je nedostupna besplatna pravna pomoć.
- 76.** Također, ni u 2021. nije postignut napredak u odnosu na kvalitetu pravne pomoći osoba koje same nisu u financijskoj mogućnosti platiti troškove branitelja. Postoji značajan raskorak u kvaliteti pružene pravne pomoći ovisno o tome radi li se o odvjetniku kojeg osoba sama plaća ili o odvjetniku koji je okrivljeniku dodijeljen od strane države. Iznos naknade koju od države postavljeni branitelj dobiva za pružene usluge čini samo 30 posto iznosa koji taj isti odvjetnik za svoje usluge dobiva po odvjetničkoj tarifi.

Tako je ekonomsko stanje okrivljenika i dalje čimbenik koji značajno utječe na kvalitetu dobivene pravne pomoći i zastupanja u kaznenom postupku.

- 77.** Nadalje, i dalje nije ustrojen sustav koji bi omogućavao učinkovito ostvarivanje prava na branitelja u policijskoj postaji. Nije uspostavljen sustav dežurnih branitelja koji bi osobama koje su uhićene i dovedene u policijsku postaju izvan uobičajenih radnih sati omogućavao učinkovit pristup pravu na branitelja.
- 78.** Sankcije koje se izriču počiniteljima kaznenih djela s elementima nasilja najčešće su uvjetna osuda sa sigurnosnom mjerom i to liječenja od ovisnosti ili psihijatrijskog liječenja. Kazneni zakon propisuje također sigurnosnu mjeru psihosocijalnog tretmana za počinitelje kaznenih djela s elementima nasilja što sudovi ne izriču često s obzirom na nedostatak pravnih ili fizičkih osoba licenciranih za provođenje navedenog programa. Na područjima pojedinih županija već nekoliko godina nitko ne provodi psihosocijalni tretman čime generalna i specijalna prevencija ne ostvaruju svoj cilj, i nema odgovarajućeg tretmana za počinitelje koji bi im omogućio da internaliziraju obrasce nenasilnog ponašanja
- 79.** Krajem 2021. osnovana je Radna skupina s ciljem pripreme izmjena i dopuna Zakona o kaznenom postupku. Primarni je cilj predloženih zakonskih izmjena podizanje učinkovitosti kaznenog pravosuđa kroz širenje uporabe modernih tehnologija u kaznenom postupku. Dopune Zakona trebale bi omogućiti uspostavljanje sustava e-komunikacije između subjekata kaznenog postupka, kao i uvođenje obveznog snimanja rasprave u kaznenom postupku, što bi trebalo pridonijeti učinkovitijem i bržem odvijanju postupka.
- 80.** Visoki kazneni sud započeo je s radom 2021. godine kao specijalizirani sud koji odlučuje o žalbama na odluke županijskih sudova u kaznenim predmetima te kao drugostupanjski sud u predmetima povezanim s korupcijom za koje progon provodi uskok. Osnivanjem Visokog kaznenog

suda i prenošenjem značajnog dijela nadležnosti s Vrhovnog suda RH na taj sud, mogućnost pristupa okrivljenika u kaznenom postupku najvišem sudu u državi je ograničena, primarno kroz sustav redovitih pravnih lijekova.

PRAVA ZATVORENIKA

- 81.** Kao i prethodne godine, epidemija COVID 19 dodatno je otežala položaj svih osoba koje se nalaze u zatvorima, a što se naročito odrazilo na održavanje obiteljske povezanosti osoba lišenih slobode s članovima njihovih obitelji jer su zbog epidemioloških mjera posjete u određenim vremenskim periodima bile zabranjene⁶².
- 82.** Također, epidemija je dodatno naglasila postojeće probleme u zatvorskom sustavu na koje sustavno ukazujemo kroz protekla izvješća⁶³, poput smanjenih smještajnih kapaciteta, pristupa primarnoj zdravstvenoj zaštiti i specijalističkim pregledima, nedostatka tretmanskih službenika i pravosudne policije te provođenja organiziranih aktivnosti⁶⁴.
- 83.** Pozitivan iskorak u 2021. je donošenje novog Zakona o izvršenju kazne zatvora, koji je uveo niz novina, poput davanja Zatvorskoj bolnici u Zagrebu status zdravstvene ustanove, čime se omogućuje lakše i brže osiguravanje odgovarajuće zdravstvene zaštite osobama lišenim slobode. Također, učinkovitije će se zaštititi majčinstvo na način da će se produžiti vrijeme boravka djeteta uz majku u kaznionici na duže vrijeme, odnosno do navršene treće

---

62 Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu/?wpdmdl=13454&refresh=624f43c4a28581649361860>

63 Kuća ljudskih prava Zagreb, Ljudska prava u Hrvatskoj: pregled stanja za 2020., travanj 2021., dostupno na: https://www.kucaljudskihprava.hr/wp-content/uploads/2021/04/KLJP_GI2020_FIN_1904.pdf

64 Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu/?wpdmdl=13454&refresh=624f43c4a28581649361860>

godine života djeteta, a iznimno do isteka kazne ako je majci preostalo za izdržati još šest mjeseci kazne⁶⁵.

84.

Novim izmjenama Zakona o izvršenju kazne zatvora proširuje se mogućnost korištenja novih tehnologija u zatvorskom sustavu, kao što je audio-video posjete zatvorenika, online izobrazba, audio-video konferencije zatvorenika s državnim i javnim tijelima radi potreba postupka koji se vodi pred tim tijelom, a sve s ciljem smanjivanja negativnih učinaka zatvaranja, te kako bi se zatvoreniku tijekom izdržavanja kazne zatvora omogućile bolje pripreme za život na slobodi⁶⁶.

85.

Zbog epidemijskih okolnosti, zatvorenici su bili onemogućeni provoditi zajedničke grupne aktivnosti⁶⁷. Ujedno, organizacijama civilnog društva već je drugu godinu zabranjeno provođenje aktivnosti unutar kaznenih tijela, što se zasigurno negativno odrazilo na kvalitetu provođenja slobodnog vremena zatvorenika. Pučka pravobraniteljica ističe kako većinu vremena osobe lišene slobode provode u svojim sobama, a dodatno im cijelu situaciju otežavaju previsoki iznosi troškova telefoniranja, što ime je u uvjetima epidemije najčešći način komuniciranja s djecom, obitelji i prijateljima⁶⁸.

86.

Prenapućenost kaznenih tijela jedan je od većih izazova u 2021. Prema Izvješću pučke pravobraniteljice za 2021., ukupna popunjenost zatvorskog sustava iznosila je 104 posto, što predstavlja povećanje u odnosu na prethodnu

---

65 Zakon o izvršenju kazne zatvora (NN 14/21), dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/179/Zakon-o-izvr%C5%A1avanju-kazne-zatvora>

66 Ministarstvo pravosuđa i uprave, Državni tajnik Salapić predstavio konačni prijedlog Zakon o izvršenju kazne zatvora Hrvatskom saboru, siječanj 2021., dostupno na: <https://mpu.gov.hr/vijesti/drzavni-tajnik-salapic-predstavio-konacni-prijedlog-zakon-o-izvrsavanju-kazne-zatvora-hrvatskom-saboru/24710>

67 Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu/?wpdmdl=13454&refresh=624f43c4a28581649361860>

68 bid.

godinu. Od ukupno 13 zatvora u Hrvatskoj u njih 12 popunjenost je bila viša od 100 posto, a naročito izazovna situacija bila je u Zatvoru u Zagrebu (150 posto), Zatvoru u Karlovcu (155 posto) te Zatvoru u Osijeku (168 posto)⁶⁹.

87. Prema navodima organizacija civilnog društva, postoji neujednačena praksa pojedinih kaznenih tijela u provođenju resocijalizacije i rehabilitacije počinitelja kaznenih djela, a koja je ponajviše uvjetovana nedostatkom službenika unutar zatvorskog sustava. Nedostatak tretmanskih službenika i pravosudne policije bitno utječe na izvršavanje pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora, uspješnost posebnih programa tretmana, njihove daljnje resocijalizacije, a posljedično se negativno odražava i na poštivanje ljudskih prava zatvorenika, kao i na sigurnost zatvorskih službenika.

88. Prema navodima organizacija civilnog društva i u 2021. prisutni su problemi u vidu postpenalne podrške za one zatvorenike koji su bili na dugotrajnom izdržavanju kazne i njihove prilagodbe na život u zajednici. S obzirom da su bivši zatvorenici opterećeni brojnim poteškoćama kada izađu van, od stigme koju proživljavaju oni i njihove obitelji do nemogućnosti zaposlenja, dugova, u nekim slučajevima i stambenog zbrinjavanja, sve to posljedično povećava šansu recidivizma.

89. Prema navodima organizacija civilnog društva, u kaznionicama i zatvorima i dalje nedostaje posebnih prostorija za intimni boravak s bračnim ili izvanbračnim drugom bez nadzora.

---

69 Ibid.

PRAVA ŽRTAVA

- 90.** U 2021. godini, detektirani su značajni naponi unutar policijskog sustava da se educiranjem policijskih službenika postigne napredak u postupanju prilagođenom potrebama žrtava⁷⁰. S druge strane, slični naponi nisu zabilježeni u odnosu na državnoodvjetničku ili sudsku praksu. Stanje se može smatrati zadovoljavajućim u odnosu na one sudove na kojima su ustrojeni odjeli za pomoć žrtvama i svjedocima kaznenih djela.
- 91.** Unatoč dobrom postavljenom zakonodavnom okviru, Hrvatska ni u 2021. nije dostigla zadovoljavajuće standarde zaštite žrtava obiteljskog nasilja⁷¹, a što se posebice očituje u blagoj penalnoj politici u slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, kao i nepovjerenju žrtava u nadležne institucije zbog čega još uvijek nisu sklone prijavljivati nasilje.
- 92.** U odnosu na ostvarivanje prava svjedočenja putem audio-video uređaja, prema zapažanjima organizacija civilnog društva, na pojedinim sudovima i dalje ne postoji audio-video oprema kao ni dovoljan broj stručnih osoba za rukovođenje tom opremom, uključujući i dovoljan broj suradnica koje pružaju pomoć i podršku žrtvama i svjedocima kaznenih djela.
- 93.** Neadekvatna provedba zakonodavnog okvira u praksi naročito je vidljiva kod prekršajnih postupaka koji se provode u najvećem broju slučajeva prijavljenog nasilja u obitelji sukladno Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji. Organizacije civilnog društva ističu kako se takvi postupci provode gotovo mehanički po identičnom obrascu postupanja sudova koji ne osiguravaju dostatne mehanizme

---

70 Izvješće o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2021., ožujak 2022., dostupno na: https://www.prs.hr/application/images/uploads/Godi%C5%A1nje_izvje%C5%A1%C4%87e_2021_FINAL.pdf

71 Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu/?wpdmdl=13454&refresh=624f43c4a28581649361860>

zaštite žrtve kao što je provedba pojedinačne procjene žrtava, ispitivanje žrtava odvojeno od počinitelja nasilja, izricanje strožih kazni i slično. Posebno zabrinjava što policija i sudovi imaju tendenciju obiteljsko nasilje tretirati kao izolirani događaj izvan konteksta eventualnog ranijeg nasilničkog ponašanja.

- 94.** Uz navedeno, prekršajni postupci se ponekad provode bez sudjelovanja žrtava i onemogućavanjem žrtvama da se koriste pravima zajamčenima Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji. Tako su još uvijek zastupljeni slučajevi u kojima se počinitelji po prijavi nasilja dovode pred dežurnog prekršajnog suca, koji nerijetko počiniteljima sugeriraju da priznaju prekršaj kako bi se priznanje valoriziralo prilikom izricanja kazne odnosno prilikom smanjenja kazne. S druge strane, jedan od problema u ishođenju učinkovite zaštite žrtava nasilja je sustav besplatne pravne pomoći koji žrtvama nasilja (izuzev žrtava seksualnog nasilja, djece i žrtvama trgovine ljudima) ne daje pravo na besplatno zastupanje u prekršajnim i kaznenim postupcima.
- 95.** Organizacije civilnog društva ističu kako su, premda u manjem opsegu nego ranijih godina, još uvijek prisutni slučajevi dvostrukih uhićenja počinitelja i žrtava bez razlikovanja primarnog agresora od žrtve.
- 96.** U odnosu na prošlu godinu, pitanje pojedinačne procjene za žrtve kaznenih djela nije znatno napredovalo. Prema navodima organizacija civilnog društva, postupak je neujednačen i često šabloniziran bez utvrđivanja stvarnih potreba žrtava. Nadležna tijela ne koriste mogućnost da sami zatraže pojedinačnu procjenu žrtava od organizacija civilnog društva kojima su se žrtve s povjerenjem obratile. U prekršajnim postupcima postupak pojedinačne procjene gotovo se i ne provodi.
- 97.** Kao i ranijih godina, organizacije civilnog društva upozoravaju na značajan problem nevoljkosti policije kao ovlaštenog tužitelja da podnosi žalbu protiv oslobađajućih presuda počiniteljima. Naime, žrtve u prekršajnim postupcima nemaju pravo podnositi žalbu protiv presuda te u ovom dijelu u cijelosti ovisi o policiji kao ovlaštenom tužitelju.

- 98.** Suradnja između organizacija civilnog društva i državnih institucija je sporadična i nedovoljno razvijena u području referiranja, pružanja podrške žrtvama i prilikom izrade pojedinačne procjene žrtava. Iako je već od policijskog postupanja sustav informiranja i referiranja zakonski uređen, i dalje je prisutan visok stupanj nedovoljne informiranosti svjedoka i žrtava, kao i potreba za osnaživanjem kako bi se kazneno djelo prijavilo.
- 99.** Regionalna zastupljenost pružatelja psihosocijalnih usluga i usluga psihološkog savjetovanja i dalje nije podjednako osigurana na cijelom području Hrvatske. Ruralna područja, otoci pa čak i neke županije nemaju osiguran sustav psihosocijalnih usluga i usluga psihološkog savjetovanja.⁷²
- 100.** Nedovoljna informiranost tijela koja dolaze u kontakt sa žrtvama, kao i samih žrtava o europskom nalogu za zaštitu prisutna je i kroz 2021. godinu, navode organizacije civilnog društva. Naime, žrtve kaznenih djela s elementima nasilja i uznemiravanja često nisu upoznate s pravom da se sudska zaštita koja im je izrečena u vidu mjera opreza, zaštitnih mjera ili sigurnosnih mjera, u slučaju selidbe u drugu državu članicu EU-a može provoditi i u toj državi članici na temelju uzajamnog priznavanja zaštitnih mjera.
- 101.** Kao i prethodnih godina, organizacije civilnog društva koje u svom radu pružaju pravnu i/ili psihološku pomoć žrtvama nasilja ukazuju na problematiku ostvarivanja prava na novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela. Novčana naknada koja se žrtvama pruža je restriktivna budući da se odnosi samo na žrtve kaznenih djela nasilja te u bitnome obuhvaća samo kaznena djela počinjena s namjerom uz primjenu sile ili povredom spolnog integriteta. Rok od šest mjeseci za podnošenje zahtjeva je prekratak. Iako žrtve imaju ograničena prava na naknadu materijalne štete, pravo na naknadu nematerijalne štete uopće nije predviđeno.

---

⁷² Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Adresari, Psihosocijalna podrška, dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/adresari/11829>

- 102.** Problem ostvarenja imovinskopravnog zahtjeva u kaznenim postupcima prisutan je i u 2021. budući da suci pod izlikom neodugovlačenja kaznenog postupka ne odlučuju o imovinskopravnom zahtjevu, već upućuju oštećenike na pokretanje građanskih parnica.
- 103.** Žrtve prekršajnih postupaka nemaju pravo na novčanu naknadu od strane države niti imaju pravo na podnošenje imovinskopravnog zahtjeva u okviru samog prekršajnog postupka.

BESPLATNA PRAVNA POMOĆ

- 104.** Ni u 2021. godini nisu učinjeni značajni naponi kako bi se unaprijedio sustav besplatne pravne pomoći te osigurao stabilniji način financiranja. Naime, sustav besplatne pravne pomoći opterećen je brojnim problemima koji se očituju u nedostatnom i neadekvatnom financiranju⁷³ što se posljedično reflektira na neizvjesnost kontinuiteta rada pružateljica, kvalitetu pružene pomoći, dostupnost besplatne pravne pomoći u ruralnim područjima te neinformiranost građana o postojanju ovog mehanizma zaštite ljudskih prava.
- 105.** Iako organizacije civilnog društva i pravne klinike bilježe porast pružene besplatne primarne pravne pomoći, u 2021. smanjena su im financijska sredstva te su na raspolaganju za pružanje pravne pomoći imale 7.916,66 kuna mjesečno, što je zasigurno nedostavno za osiguranje kontinuiranog rada ovlaštenih pružateljica⁷⁴.
- 106.** Kao i prethodnih godina, žalbeni postupci traju predugo te se ne rješavaju unutar roka određenog Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći. Naime, prosječno vrijeme rješavanja žalbi je tri godine, a sukladno zakonskoj obvezi

---

⁷³ Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu/?wpdmdl=13454&refresh=624f43c4a28581649361860>

⁷⁴ Ibid.

Ministarstvo pravosuđa i uprave bi trebalo o žalbama odlučiti u roku od osam dana od primitka žalbe⁷⁵. Tromošću i dugotrajnošću postupka gubi se smisao besplatne pravne pomoći jer su građani onemogućeni pristupiti sudu i posljedično ostvariti adekvatnu zaštitu svojih prava.

107.

Prema navodima organizacija civilnog društva, i dalje zabrinjava praksa pojedinih upravnih tijela županije prilikom odobravanja zahtjeva za besplatnu sekundarnu pravnu pomoć (pomoć odvjetnika u zastupanju). U pojedinim slučajevima nadležna upravna tijela županije od građana prethodno traže da sami nađu odvjetnika koji će im dati suglasnost za zastupanje, na temelju kojeg onda odobravaju zahtjev za besplatnu pravnu pomoć. To predstavlja veliki problem u manjim mjestima gdje djeluje svega nekoliko odvjetnika. Međutim, u slučajevima kada odvjetnici nisu u mogućnosti pružiti uslugu zbog preopterećenosti, građani su primorani potražiti odvjetnike u većim gradovima i sami snositi putne troškove za odvjetnika radi odlaska na ročište, budući da se plaćanje putnog troška strankama ne odobrava.

108.

I u 2021. godini neravnomjerna dostupnost besplatne pravne pomoći ostaje problem. Ovlaštene pružateljice besplatne primarne pravne pomoći djeluju u 11 županija⁷⁶, dok ih u ostalih 10 nema ili je njihovo djelovanje sporadično. Naročit problem su ruralna područja i otoci, čijim građanima je otežano ostvarivanje prava na pravnu pomoć.

---

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ministarstvo pravosuđa i uprave, Ovlaštene udruge i pravne klinike za pružanje primarne pravne pomoći, svibanj 2021., dostupno na: https://mpu.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Besplatna%20pravna%20pomo%C4%87/Javni%20natje%C4%8Daj%20za%20financiranje%20za%202021%20godinu/Odluka%20o%20dodjeli%20finacijskih%20sredstava_za%202021%20godinu.pdf

MALOLJETNIČKO SUDOVANJE

- 109.** Prema Direktivi (EU) 2016/800 o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim predmetima, koju je Hrvatska transponirala još 2019. godine, Ministarstvo pravosuđa je dužno osigurati informacije o pravima djece na jednostavnom i pristupačnom jeziku. Međutim, Ministarstvo i dalje nije izradilo brošure za djecu u sukobu za zakonom.
- 110.** Kao i ranijih godina, i dalje nema dovoljno specijaliziranih sudaca za mladež, državnih odvjetnika za mladež, stručnih suradnika, socijalnih radnika, socijalnih pedagoga i psihologa koji dolaze u kontakt s maloljetnicima u sukobu sa zakonom. Edukacije Pravosudne akademije u ovom području nisu sustavne i kontinuirane.
- 111.** Ni u 2021. nije osigurano dovoljno posebnih prostorija za ispitivanje djece prilagođenih specifičnostima njihova razvoja na policiji, državnom odvjetništvu i sudu.
- 112.** Problem upućivanja maloljetnika u posebnu odgojnu ustanovu ostaje kao problem za djecu s psihofizičkim poteškoćama i s problemima u ponašanju. Naime, ni u 2021. nije osnovana posebna odgojna ustanova za maloljetnike koji imaju psihičke ili psihijatrijske poteškoće i za one s problemima u ponašanju. Takvi maloljetnici se upućuju u odgojnu ustanovu ili odgojni zavod, što nije primjereno njihovim specifičnim potrebama.
- 113.** Nadzor nad izvršavanjem odgojnih mjera ne provodi se redovno i kontinuirano premda bi suci za mladež i državni odvjetnici trebali dva puta godišnje obilaziti ustanove u kojima se smještaju maloljetnici te jedanput tjedno obilaziti pritvore, to se ne čini redovito.
- 114.** Zbog epidemioloških razloga, kroz većinu 2021. maloljetnici koji su izvršavali sankcije u odgojnom zavodu nisu primali posjete članova obitelji. Jedina mogućnost kontaktiranja su bile video-posjete. Epidemijske okolnosti odrazile su se i na ostvarivanje zdravstvene zaštite budući

da su posjete doktorima bile otkazivane, osim u hitnim slučajevima. Navedene okolnosti pogodovale su povećanju rizika od narušavanja mentalnog zdravlja maloljetnika u sukobu sa zakonom⁷⁷.

115.

U 2021. godini zabilježen je trend smanjivanja broja maloljetnika upućenih na sklapanje izvansudske nagodbe i primjenu mjera restorativne pravde, iako relevantna istraživanja⁷⁸ govore kako je to jedan od dobrih načina reakcije na delinkvenciju.

---

77 Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2021., travanj 2022., dostupno na: <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>

78 Ured UNICEF-a za Hrvatsku, Izvan sudska nagodba u kaznenom postupku prema mladima u sukobu sa zakonom u Republici Hrvatskoj, autori: Nivex Koller-Trbović, Antonija Žižak, Anja Mirosavljević, Helenca Pirnat-Dragičević, Lidija Schauperl, Zagreb, 2013., dostupno na: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Prirucnik_ISN_web-1.pdf i Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, Restorativna pravda u kaznenopravnoj teoriji i praksi, autori: Aleksandar Maršavelski, Kornelija Ivanušić, Zagreb, 2021., dostupno na: https://www.bib.irb.hr/1169884/download/1169884.Marsavelski_Ivanusic_Restorativna_pravda.pdf

Tranzicijska pravda i suočavanje s prošlošću

116. Najistaknutiji izazovi i problemi u području tranzicijske pravde i suočavanja s prošlošću u 2021. bili su veličanje ratnih zločinaca u izjavama visokih državnih dužnosnika⁷⁹, kroz zajedničke javne nastupe predstavnika vlasti i ratnih zločinaca⁸⁰ i vraćanje odlikovanja⁸¹ te muralizaciju ratnih zločinaca u javnom prostoru.⁸²

117. Pozitivan iskorak u 2021. je donošenje Zakona o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata⁸³ te pratećih Pravilnika o evidenciji civilnih stradalnika iz Domovinskog rata⁸⁴ i Pravilnika o načinu ostvarivanja statusa i prava civilnih stradalnika iz Domovinskog rata,⁸⁵ čime je stvorena prilika za unaprjeđivanje procesa utvrđivanja statusa i ostvarenja prava svim civilnim žrtvama rata.

---

79 Tportal.hr, Milanović najavio da neće pustiti vojsku na obilježavanje Bljeska, a o primanju generala Blaškića kaže: Da je kriv kao Ratko Mladić, ne bih ga primio', travanj 2021., dostupno na: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/milanovic-o-skoroj-obljentnici-bljeska-i-delegacijama-vojska-mora-dezurati-kao-na-sanku-mislam-da-cu-im-re-ci-da-ostanu-doma-foto-20210427>

80 Portalnovosti.hr, 'Župan, prvi policajac i ratni zločinac zajedno na obljetnici 'Osa', studeni 2021., dostupno na: <https://www.portalnovosti.com/zupan-prvi-policajac-i-ratni-zlocinac-zajedno-na-obljentnici-osa>

81 Jutarnji list, Documenta: Milanovićeva odluka o Glavašu neprimjerena i etički neprihvatljiva, svibanj 2021., dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/documenta-milanoviceva-odluka-o-glavasu-neprijmerena-i-eticki-neprihvatljiva-15076941>

82 Portalnovosti.hr, Zidovi srama, rujan 2021., dostupno na: <https://www.portalnovosti.com/zidovi-srama>

83 Zakon o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata (NN 84/21), dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/2851/Zakon-o-civilnim-stradalnicima-iz-Domovinskog-rata>

84 Pravilnik o evidenciji civilnih stradalnika iz Domovinskog rata (NN 127/2021), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_11_127_2159.html

85 Pravilnik o načinu ostvarivanja statusa i prava civilnih stradalnika iz Domovinskog rata (NN 118/2021), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_11_118_2027.html

118. Međutim, Zakon o civilnim stradalnicima i dalje nije sveobuhvatan te je podložan diskriminatornoj interpretaciji određenih odredbi. Tako Zakon ne predviđa mogućnosti povrata ili naknade parničnih troškova civilnim žrtvama koje su izgubile parnice u postupcima protiv Hrvatske temeljem Zakona o odgovornosti RH za štetu uzrokovanu od strane pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga za vrijeme Domovinskog rata. Zakon ne uključuje naknadu štete za imovinu koju su nepoznati počinitelji uništili terorističkim aktima u razdoblju za vrijeme rata. Ujedno, Zakon ne predviđa uvođenje alternativnih načina dokazivanja, koji nedvojbeno pokazuju način nastanka traume ili ozljeda, poput iskaza svjedoka, medijskih zapisa, izvještaja međunarodnih i nevladinih organizacija i sl.⁸⁶

119. U procesuiranju ratnih zločina ni u 2021. nije bilo značajnog napretka. Ročišta u brojnim kaznenim postupcima za ratne zločine nisu zakazivana. I dalje su prisutni problemi dugog trajanja dokaznih postupaka (od dvije godine pa i dulje). Zbog proteka zakonskog roka, rasprave vrlo često započinju iznova pa se svjedoci koji su već višekratno neposredno saslušavani pozivaju na ponovno svjedočenje.⁸⁷

120. U 2021. godini nisu se nastavili pozitivni pomaci od strane vlasti u području politika sjećanja prema civilnim žrtvama u službenim komemoracijama, no ohrabruje da su predstavnici snv-a nastavili komemorirati sve civilne žrtve rata i ubijene branitelje.⁸⁸ Dok su 2020. godine Predsjednik Republike Zoran Milanović i potpredsjednik Vlade i ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved sudjelovali na komemoraciji u selu Grubori, a premijer Andrej Plenković u selu

---

86 Inicijativa mladih za ljudska prava, Civilne žrtve rata zaslužuju kvalitetno, pravedno i obuhvatno zakonsko rješenje zaštite njihovih prava, srpanj 2021., dostupno na: <http://yihr.hr/hr/civilne-zrtve-rata-zasluzuju-kvalitetno-pravedno-i-obuhvatno-zakonsko-rjesenje-zastite-njihovih-prava/>

87 Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću, Sporo približavanje pravdi, veljača 2021., dostupno na: <https://documenta.hr/novosti/sporo-priblizavanje-pravdi/>

88 Portalnovosti.hr, VIDEO: O Glini je teško govoriti, a još teže šutjeti, srpanj 2021., dostupno na: <https://www.portalnovosti.com/o-glini-je-tesko-je-govoriti-a-jos-teze-sutjeti>

Varivode, u spomen na 1995. ubijene civilne žrtve rata srpske nacionalnosti, 2021. nije bila obilježena istupima predstavnika vlasti na državnoj razini na komemoracijama civilnih žrtava rata srpske nacionalnosti.⁸⁹

121.

Ipak, u 2021. godini zabilježen je pomak u području kulture sjećanja kad je zagrebački gradonačelnik Tomislav Tomašević po prvi puta sudjelovao na komemoraciji za članove obitelji Zec ubijene od strane pripadnika pričuvene postrojbe MUP-a 1992. godine.⁹⁰ Tom prilikom gradonačelnik je održao govor kojeg su obilježile poruke iskrenog žaljenja zbog ubojstva članova obitelji Zec, nedvosmislenosti i važnosti prepoznavanja svih žrtava neovisno o njihovoj nacionalnosti, kao i potrebi i nužnosti kažnjavanja svih zločina.

122.

Unatoč zahtjevima civilnog društva, ni u 2021. godini nije zabilježen ni jedan slučaj oduzimanja odlikovanja pravomoćno osuđenim ratnim zločincima.⁹¹

123.

Ni u 2021. nije zabranjena upotreba ustaškog pozdrava 'Za dom spremni', ustaškog znamenja i znakovlja, kao i negiranje ustaških zločina, što je predložila Koordinacija židovskih općina RH.⁹²

---

89 Tportal.hr, Komemoracija u Gruborima, Pupovac: Ljudi ne znaju razliku između demokratske i ustaške Hrvatske, treba ih osvijestiti. Razgovaramo o sankcijama, kolovoz 2021., dostupno na: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/u-gruborima-pokraj-knina-odrzana-komemoracija-za-srpske-civile-ubijene-nakon-oluje-20210825>

90 Inicijativa mladih za ljudska prava, Komemoracija obitelji Zec – 30 godina poslije, prosinac 2021., dostupno na: <http://yihr.hr/hr/komemoracija-obicelj-zec-30-godina-poslije/>

91 Inicijativa mladih za ljudska prava, Tri godine nakon presude Žalbenog vijeća u predmetu Prlić i drugi: Institucije Republike Hrvatske trebaju oduzeti odlikovanja ratnim zločincima i nadoknaditi štetu žrtvama, studeni 2020., dostupno na: <http://yihr.hr/hr/tri-godine-nakon-presude-zalbenog-vijeca-u-predmetu-prlic-i-drugi-institucije-republike-hrvatske-trebaju-oduzeti-odlikovanja-ratnim-zlocincima-i-nadoknaditi-stetu-zrtvama/>

92 Nacional, Kraus: 'U ime tisuća žrtava tražim zabranu ustaškog pozdrava 'ZDS', lipanj 2021., dostupno na: <https://www.nacional.hr/kraus-u-ime-tisuca-zrtava-trazim-zabranu-ustaskog-pozdrava-zds/>

Pravo na adekvatni životni standard

124.

Krajem godine donesen je Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje 2021.-2027.,⁹³ nakon što je još u 2020. godini istekla važeća strategija. Donesen je i pripadajući Akcijski plan za trogodišnje razdoblje.⁹⁴ Oba dokumenta, koja formuliraju ključnu politiku za suzbijanje siromaštva i socijalne isključenosti, su neambiciozna, površna i ne sadrže mjere za čitav niz ranjivih skupina koje su u visokom riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Zabrinjavajuće je što planovi nisu izrađeni temeljem analiza ljudskih prava i specifičnih potreba pojedinih ranjivih skupina, i isključuju iz mjera specifične potrebe djece izbjeglica, jednoroditeljskih obitelji, osoba starije životne dobi koje žive u jednočlanim kućanstvima, žrtava obiteljskog nasilja, mladih u NEET položaju, te ne odgovaraju na niz problema u području obrazovanja, stanovanja, zdravstva, socijalne zaštite i adekvatnog životnog standarda.⁹⁵

---

93 Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2027., prosinac 2021., dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nji%20planovi%20i%20strate%C5%A1ka%20izvje%C5%A1%C4%87a/Nacionalni%20plan%20borbe%20protiv%20siroma%C5%A1tva%20i%20socijalne%20isklju%C4%8Denosti%20za%20razdoblje%20od%202021%20do%202027.pdf>

94 Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Akcijski plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2024., prosinac 2021., dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nji%20planovi%20i%20strate%C5%A1ka%20izvje%C5%A1%C4%87a/Akcijski%20plan%20borbe%20protiv%20siroma%C5%A1tva%20i%20socijalne%20isklju%C4%8Denosti%20%20za%20razdoblje%20od%202021%20do%202024.pdf>

95 Kuća ljudskih prava Zagreb, Uoči Međunarodnog dana borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti: novi prijedlog Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti je promašen, listopad 2021., dostupno na <https://www.kucaljudskihprava.hr/2021/10/15/uoci-medunarodnog-dana-borbe-protiv-siromastva-i-socijalne-iskljucenosti-novi-prijedlog-ministarstva-rada-mirovinskog-sustava-obitelji-i-socijalne-politike-za-borbu-protiv-siromastva-i-socijalne-is/>

- 125.** Stopa rizika od siromaštva i socijalne isključenosti stagnira u odnosu na prošlu godinu, pa je i dalje više od petine stanovnika Hrvatske u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Razina rizika siromaštva i dalje je zabrinjavajuće visoka za pojedine ranjive skupine jer se u riziku od siromaštva nalazi više od polovice osoba starijih od 65 godina koji žive u jednočlanom kućanstvu, kao i 50% žena koje žive u jednočlanom kućanstvu.⁹⁶
- 126.** Dodatno zabrinjava da je više od šestine stanovnika Hrvatske materijalno deprivirano. Čak 48,9 posto osoba živi u kućanstvima koja ne mogu podmiriti neočekivani financijski izdatak, gotovo polovina si ne može priuštiti tjedan dana godišnjeg odmora izvan kuće, a trećina kućanstava vrlo teško ili teško spaja kraj s krajem.⁹⁷
- 127.** Rizik od siromaštva i socijalne isključenosti produbljuju i velike regionalne razlike u stopi nezaposlenosti i razvijenosti pojedinih područja u Hrvatskoj,⁹⁸ a riziku su dodatno izloženi i pripadnici nacionalnih manjina koji žive u izoliranim krajevima. Posebno zabrinjava neravnomjerna dostupnost socijalnih usluga koja negativno utječe na ostvarivanje prava ranjivih i marginaliziranih skupina i pojedinaca.
- 128.** Prema rezultatima istraživanja o dostupnosti socijalnih usluga⁹⁹ potvrđene su razlike između ruralnih i urbanih jedinica lokalne samouprave u pružanju gotovo svih socijalnih usluga, a razlike postoje i na razini regija. Razlike između ruralnih i urbanih jedinica lokalne samouprave su najuočljivije kod dostupnosti socijalnih usluga za mlade, osoba s invaliditetom, osoba s teškoćama mentalnog

---

96 Državni zavod za statistiku, Pokazatelj siromaštva i socijalne isključenosti za Republiku Hrvatsku, rujan 2021., dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10019>

97 Ibid.

98 Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Indeks razvijenosti, dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/dje-lokrug-1939/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112>

99 RCT Zagreb i Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Dostupnost socijalnih usluga u Republici Hrvatskoj, autorice: Dragana Knezić, Ana Opačić, 2021., dostupno na: <https://rctzg.hr/-/wp-content/uploads/2021/10/Dostupnost-socijalnih-usluga.pdf>

zdravlja, pripadnika nacionalnih manjina i izbjeglica. Najviše regionalnih razlika vidljivo je u dostupnosti usluga za djecu u riziku.

- 129.** Socijalne usluge su manje dostupne u potpomognutim područjima Hrvatske, a razvojne razlike najveće su kada je riječ o uslugama za mlade u riziku, osobe s invaliditetom, osobe s teškoćama mentalnog zdravlja te pripadnike nacionalnih manjina i izbjeglice. Dostupnost usluga se razlikuje i obzirom na broj stanovnika, pa su socijalne usluge dostupnije u gradovima s više od 20 000 stanovnika.¹⁰⁰
- 130.** U jedinicama lokalne samouprave u potpomognutim područjima, socijalne usluge za građane u siromaštvu (poput usluga dostava namirnica i/ili toplih obroka siromašnim građanima, besplatnog školskog obroka za djecu u siromaštvu ili besplatne pravne pomoći itd.) rjeđe su dostupne,¹⁰¹ što otežava ostvarenje ljudskih prava i izlazak iz siromaštva.
- 131.** Organizacije civilnog društva koje djeluju u potresom pogođenim područjima upozoravaju na povećanje problema dostupnosti osnovnim socijalnim, zdravstvenim i obrazovnim javnim uslugama kao posljedicu potresa i epidemije, što dodatno produbljuje nejednakosti u tim područjima.
- 132.** Organizacije civilnog društva koje se bave pružanjem socijalnih usluga upozoravaju na diskontinuitet u pružanju socijalnih usluga koje se projektno financiraju, poput osobne asistencije, asistencije u nastavi i pomoći u kući. Naime, istekom ograničenog projektnog financiranja takve usluge se prekidaju ili ukidaju, a korisnici ostaju bez osnovne socijalne usluge koja im je nužna.
- 133.** Broj korisnika zajamčene minimalne naknade u Hrvatskoj se i dalje smanjuje, ali njen iznos i obuhvat i dalje su neadekvatni. Novim Zakonom o socijalnoj skrbi zajamčena minimalna naknada se povećava sa 800 kuna na 1.000

---

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Ibid.

kuna mjesečno.¹⁰² Međutim, zajamčena naknada i dalje je nedovoljna za ostvarenje temeljnih ljudskih prava i izlazak iz materijalne deprivacije. Trend smanjenja broja korisnika zajamčene minimalne naknade zahtjeva detaljniju analizu uzroka pada korisnika, kako bi se donijeli ispravni zaključci o faktorima izlaska ili ispuštanja korisnika, što je i jedna od preporuka pučke pravobraniteljice.¹⁰³

134.

Iako je u 2021. godini izrađen novi Zakon o socijalnoj skrbi, on nije odgovorio na neke od sustavnih problema posebice vezano uz rasterećivanje centara za socijalnu skrb u ovlastima i nadležnostima u stvarima koje nisu u najužoj vezi sa sustavom socijalne skrbi, slabe prilagođenosti sustava lokalnim potrebama i regionalne nejednakosti.¹⁰⁴

135.

Organizacije civilnog društva su i u 2021. godini bilježile slučajeve u kojima korisnicima zajamčene minimalne naknade prijeti gubitak nekretnine na javnim dražbama radi dugova za plaćanje pričuve i otkup stana, što ukazuje na nedostatak adekvatne mjere stambenog zbrinjavanja korisnika zajamčene minimalne naknade i krši njihovo pravo na dom.

136.

Trend opterećenosti stanovništva troškovima stanovanja nastavljen je i u 2021. godini. Prema posljednjim podacima,¹⁰⁵ i dalje je preopterećenost troškovima stanovanja veća među podstanarima nego među vlasnicima nekretnina. Oko četvrtine podstanara koji žive u stanovima s tržišnom cijenom troši više od 40 posto svojih mjesečnih prihoda na stanovanje. I stopa rizika od siromaštva je veća za stanare nego za vlasnike stana, te je gotovo četvrtina podstanara u riziku od siromaštva.¹⁰⁶

---

102 Zakon o socijalnoj skrbi (NN 18/22), na snazi od 17.2.2022., dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/222/Zakon-o-socijalnoj-skrbi>

103 Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu/?wpdmdl=13454&refresh=624f43c4a28581649361860>

104 Ibid.

105 Eurostat, Income living conditions, dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/data/database>

106 Državni zavod za statistiku, Pokazatelj siromaštva i socijalne isključenosti za Republiku Hrvatsku, rujan 2021., dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10019>

- 137.** Niti u 2021. godini nije izrađena sveobuhvatna stambena politika temeljena na potrebama. Problemi u području pravne sigurnosti stanovanja, priuštivosti, nastanjivosti, dostupnosti i pristupa stanovanju dodatno su povećani zbog posljedica potresa u Zagrebu i Sisačko-moslavačkoj županiji te epidemije.
- 138.** Mjera jednokratnog subvencioniranja stambenih kredita¹⁰⁷ je i dalje glavna mjera stambene politike unatoč tome što utječe na porast cijena na tržištu nekretnina, te je primjenjiva samo na građane koji su kreditno sposobni i ispunjavaju dodatne određene uvjete, te potiče dugoročno zaduživanje građana.¹⁰⁸
- 139.** Vezano uz tržište nekretnina i subvencionirane stambene kredite, Europski odbor za sistemski rizik izdao je u 2021. upozorenje Hrvatskoj da bi rast cijena nekretnina mogao u dogledno vrijeme predstavljati opasnost za cijeli hrvatski financijski sustav i stabilnost. Glavnom ranjivosti smatraju rapidni rast stambenih kredita građana i moguće znakove prenapuhanosti cijena nekretnina, a izostaju mjere koje bi mogle mitigirati rizike.¹⁰⁹
- 140.** I dalje nema napretka u uređivanju sustava najma, a cijene i način stjecanja vlastite nekretnine su nepovoljni. Nedostaju i politike ulaganja u poboljšanje uvjeta stanovanja. Građani i dalje imaju problema s dostupnošću i priuštivošću adekvatnog grijanja (više od 5 posto kućan-

---

107 Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama, Put do subvencioniranih stambenih kredita, dostupno na: <https://apn.hr/subvencionirani-stambeni-krediti/put-do-kredita>

108 Hrvatska narodna banka, Dome slatki dome: Utjecaj subvencioniranja stambenih kredita na tržište nekretnina u Hrvatskoj, autori: Davor Kunovac, Ivan Žilić, listopad 2020., dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/3596318/w-060.pdf/955d2e9e-76d7-8b3e-3c1a-8a8732ff326e>

109 European System of Finance Supervision, European Systemic Risk Board, Warning of the European Systemic Risk Board, prosinac 2021., dostupno na: https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/warnings/esrb.warning220211_hr~de0c87d337.en.pdf?a9491842d7d-321478598c898723182ef

stava),¹¹⁰ kao i prenapučenošću stanova jer čak 36 posto stanovnika živi u prenapućenim stanovima.¹¹¹ Ovi podaci dodatno zabrinjavaju uzimajući u obzir sporu obnovu potresom pogođenih područja.

141. Sanacija objekata pogođenih potresima izuzetno je spora i neučinkovita. Brojni građani na području Banije i dalje žive u neadekvatnim životnim uvjetima, bez jasne informacije o rokovima obnove njihovih domova. Brojni građani i dalje se suočavaju s nizom prepreka u ostvarivanju svojih prava, čime raste njihovo nepovjerenje u sustav i institucije, a mnogi sami kreću s popravcima što dovodi do značajnih financijskih ulaganja i kreditnog zaduživanja.

142. Organizacije civilnog društva tijekom 2021. godine aktivno su ukazivale na potrebu hitnog djelovanja na rješavanju problema beskućništva i života u neadekvatnim uvjetima opasnim po zdravlje stanovnika zagrebačkog naselja Struge, među kojima je i 29 djece, u kojima nema osnovne infrastrukture nužne za život stanovnika (električne energije, vode, kanalizacije), kao i na problem ilegalnog odlaganja i paljenja otpada u tom naselju.

---

110 Državni zavod za statistiku, Pokazatelj siromaštva i socijalne isključenosti za Republiku Hrvatsku, rujan 2021., dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10019>

111 Eurostat, 'Quality of housing', dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/housing/bloc-1c.html?lang=en>

PRAVO NA PRISTUP ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA, DOBRIMA I USLUGAMA

- 143.** U prosincu 2021. godine Vlada RH usvojila je Nacionalni plan razvoja zdravstva za razdoblje od 2021. do 2027. godine¹¹² te prateći Akcijski plan za razdoblje 2021. do 2025. godine.¹¹³ Nacionalnim planom se želi osigurati ravnomjerna zemljopisna raspodjela i dostupnost zdravstvene zaštite te unaprjeđenje sustava i zdravstvenih ishoda. Navedeni planovi trebali bi doprinijeti i učinkovitijoj prevenciji bolesti, unaprjeđenju sustava zdravstvene zaštite, unaprjeđenju modela skrbi za ključne zdravstvene izazove, unaprjeđenju financijske održivosti zdravstvenog sustava.
- 144.** Nacionalni program za rijetke bolesti istekao je u 2020. godini, a tijekom 2021. godine nije započela izrada novog programa koja bi uz Ministarstvo zdravlja trebala uključiti i resore socijalne skrbi, odgoja i obrazovanja te rada i mirovinskog sustava.
- 145.** Zdravstvene ustanove su i dalje neravnomjerno zastupljene na regionalnoj razini, a kvaliteta pružanja zdravstvene zaštite se niti u 2021. godini nije mjerila niti postoje javno dostupni podaci o stvarnom učinku zdravstvenih ustanova. Zabilježen je manjak liječnika i medicinskih sestara u bolničkom sustavu i nepopunjenih ambulanati primarne zdravstvene zaštite, pogotovo u području obiteljske medicine, zdravstvenoj zaštiti žena, zdravstvenoj zaštiti

---

112 Ministarstvo zdravstva, Nacionalni plan razvoja zdravstva za razdoblje od 2021. do 2027., dostupno na: <https://zdravstvo.gov.hr/UserDocsImages//2022%20Objave//Nacionalni%20plan%20razvoja%20zdravstva%202021.-2027..pdf>

113 Vlada RH, Odluka o donošenju Nacionalnog plana razvoja zdravstva za razdoblje od 2021. do 2027. (NN 147/2021), prosinac 2021., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_12_147_2536.html

predškolske djece i dentalnoj zdravstvenoj zaštiti, što je posebno izraženo u ruralnim područjima i na otocima.¹¹⁴

- 146.** Organizacije koje promiču prava pacijenata ukazuju kako je u 2021. nastavljena smanjena dostupnost zdravstvene zaštite na svim razinama, o čemu govori smanjenje broja hospitalizacija u odnosu na 2019. godinu za 51 posto.
- 147.** Također dodaju kako se i dalje zbog sprečavanja širenja epidemije COVID-19 provodi reorganiziran način rada zdravstvenih ustanova i djelatnika, na način da se upute i savjeti pacijentima češće daju telefonski ili e-mailom. Takav način komunikacije s pacijentima u primarnoj zdravstvenoj zaštiti ne zadovoljava potrebe pacijenata, osobito onih starije životne dobi.
- 148.** Organizacije koje promiču prava pacijenata ističu i nedostatak uputa i ujednačenog programa rada s građanima za zdravstvene i medicinske djelatnike te nemedicinsko osoblje u zdravstvu, što rezultira proizvoljnim pružanjem zdravstvene zaštite i nejednakostima u njezinoj kvaliteti.
- 149.** Dodatno ukazuju kako ni u 2021. godini, unatoč smanjenom priljevu pacijenata u sustav zdravstva uslijed epidemioloških mjera, nije riješen problem listi čekanja na dijagnostiku i liječenje.
- 150.** Organizacije koje štite i promiču prava pacijenata navode kako ne postoje informacije o tome u koliko se slučajeva zbog infekcije COVID-19 odustalo ili obustavilo liječenje osnovne bolesti zbog koje je pacijent potražio zdravstvenu zaštitu.
- 151.** Donošenje odluka o početku, nastavku ili produljenju liječenja je često dugotrajno, zbog čega pacijenti ostaju bez aktivnog liječenja po mjesec dana ili duže, a organizacije

---

114 Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu/?wpdmdl=13454&refresh=624f43c4a28581649361860>

koje promiču prava pacijenata navode kako do pauza u liječenju dolazi uslijed lanca donošenja odluka unutar zdravstvenog sustava radi ušteda na potrošnji posebno skupih lijekova.

152.

Tijekom cijele 2021. godine provedeno je cijepljenje protiv COVID-19 pa je tako do kraja godine procijepljeno 53% građana, što je manje od prosjeka EU-a koji je u isto vrijeme iznosio više od 68%.¹¹⁵ Problematičnim se pokazalo nekoordinirano informiranje građana kao i prisutnost mnogobrojnih proturječnih, polovičnih ili pogrešnih informacija u javnom prostoru vezanih uz COVID-19, cijepljenje i sigurnosne mjere. Tako organizacije koje štite i promiču prava pacijenata navode primjere pacijenata oboljelih od kroničnih ili malignih bolesti te pacijenta na dugotrajnoj terapiji koji nisu mogli dobiti relevantne informacije o dopuštenosti, vrsti, vremenu i mjestu cijepljenja niti u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, niti od liječnika specijalista.

153.

Mjere uvedene uslijed epidemije nastavljale su se na razne načine odražavati na pristup zdravstvenim uslugama. Tako je primjerice obiteljima čiji je član obitelji bio hospitaliziran bilo teže dobiti informacije o stanju oboljele osobe, dok je oboljelima zbog otežane dostupnosti i komunikacije s medicinskim djelatnicima bilo teže dobiti relevantne informacije o vlastitom zdravlju i potrebnom liječenju.

154.

I tijekom 2021. zabilježeni su slučajevi onemogućavanja roditeljima posjeta i boravka uz dijete dok je na liječenju u bolnici uslijed epidemioloških mjera. Takvo postupanje predstavlja ozbiljno kršenje prava djece, a organizacije koje štite prava djece navode kako se pravila i praksa po tom pitanju razlikuju od bolnice do bolnice.

155.

Organizacije koje štite prava pacijenata upozoravaju na zabrinjavajuću praksu kršenja prava na povjerljivost i prava na privatnost pacijenata. Česti su slučajevi u kojima medicinsko

---

¹¹⁵ European Centre for Disease Prevention and Control, COVID-19 Vaccine Tracker, dostupno na: <https://gap.ecdc.europa.eu/public/extensions/COVID-19/vaccine-tracker.html#uptake-tab>

osoblje međusobno ili s drugim osobama dijeli zdravstvene i medicinske informacije o pacijentima u situacijama kada to nadilazi potrebe pružanja medicinskih usluga.

156.

U odnosu na palijativnu skrb, organizacije koje štite prava pacijenata navode kako iako u Hrvatskoj sve županije imaju mobilne palijativne timove, postoje nejednakosti u njihovoj kvaliteti i dostupnosti. Postoji samo jedan službeni hospicij u Rijeci s 14 kreveta, dok su palijativni pacijenti uglavnom prepušteni svojim obiteljima, a nerijetko i sami sebi. Također ukazuju kako se na palijativnu skrb gleda kao na karitativnu djelatnost, iako je ona iznimno važan dio zdravstvene zaštite, pogotovo u društvu s velikim udjelom starog stanovništva kao što je to u Hrvatskoj.

LIJEČENJE MALIGNIH BOLESTI

157.

Nacionalni plan razvoja zdravstva¹¹⁶ iznosi kako je Hrvatska zemlja srednje incidencije, ali visokog mortaliteta i niskog preživljenja zloćudnih bolesti. Ističe kako nedostatak ili zastarjelost kliničkih smjernica i fragmentiranost skrbi ne dopuštaju adekvatan razvoj modela liječenja osnovanog na centrima izvrsnosti koji bi, uz kvalitetnu i kontinuiranu podršku rješenja e-zdravstva, neposredno predvodili ostale ustanove koje pružaju skrb pacijentima radi postizanja dobrih ishoda kompleksnih oblika liječenja.

158.

Rak je vodeći javnozdravstveni problem u Hrvatskoj te drugi najčešći uzrok smrtnosti (nakon kardiovaskularnih bolesti). Organizacije koje štite prava pacijenata iskazale su zabrinutost jer se godinu dana nakon usvajanja Nacionalnog strateškog okvira protiv raka do 2030. godine¹¹⁷

---

116 Ministarstvo zdravstva, Nacionalni plan razvoja zdravstva za razdoblje od 2021. do 2027., dostupno na: <https://zdravstvo.gov.hr/UserDocsImages/2022%20Objave//Nacionalni%20plan%20razvoja%20zdravstva%202021.-2027..pdf>

117 Nacionalni strateški okvir protiv raka do 2030. (NN 141/20), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_12_141_2728.html

nije učinkovito krenulo s njegovom implementacijom. S tim u vezi ističu kako se do prosinca 2021. nije sastalo ni Povjerenstvo za izradu i evaluaciju provođenja akcijskog plana čiji je prvi sastanak bio najavljen za ljeto.¹¹⁸

- 159.** Prema saznanjima organizacija koje štite prava pacijenata, pacijenti oboljeli od raka susreću se s problemima nepravovremene i neadekvatne dijagnostike i liječenja te nekoordiniranosti onkološke skrbi. Iako je rak samo djelomično preventabilna bolest i samo se jedan dio malignih bolesti može povezati s poznatim faktorima rizika i uzroka nastanka, organizacije koje štite i promiču prava u području zdravlja ističu ključnu ulogu primarne i sekundarne prevencije bolesti koje zasada imaju ograničen utjecaj.
- 160.** Programi primarne prevencije zloćudnih bolesti usmjereni su na smanjenje zlouporabe duhana i duhanskih proizvoda, smanjenje konzumacije alkoholnih pića, prevenciju debljine i pretilosti, poticanje zdravih stilova života te kontrolu utjecaja štetnih faktora u okolišu i profesionalnom okruženju. No, organizacije koje štite i promiču prava u području zdravlja naglašavaju kako je uspješna primarna prevencija moguća samo uz istovremeno podizanje društvene svijesti o zdravim životnim navikama te stvaranje uvjeta da ih građani mogu provoditi u svojim radnim i obrazovnim sredinama.
- 161.** U odnosu na sekundarnu prevenciju (rano otkrivanje), u Hrvatskoj postoje četiri programa ranog probira zloćudnih bolesti (rano otkrivanje raka dojke, kolorektalnog raka, raka cerviksa i raka pluća), a pokazuje se potreba i za ranim otkrivanjem raka prostate, kao i za modifikacijom postojećih probirnih programa kako bi se osigurao bolji

---

¹¹⁸ Nismo same, Točno je godinu dana od donošenja strateškog dokumenta za borbu protiv raka, a Hrvatska i dalje stoji na istom mjestu. Što bi trebali biti prioriteti?, prosinac 2021., dostupno na: <https://nismosame.com/savjeti/tocno-je-godinu-dana-od-donosjenja-strateskog-dokumenta-za-borbu-protiv-raka-a-hrvatska-i-dalje-stoji-na-istom-mjestu-sto-bi-trebali-bit-prioriteti/>

odaziv ciljne skupine građana. Organizacije koje štite prava pacijenata navode kako je Nacionalni program ranog otkrivanja raka cerviksa već 3 godine neaktivan.

- 162.** Organizacija koje štite prava pacijenata upozoravaju da je u Hrvatskoj prisutna vrlo raširena praksa distanzije, odnosno gotovo prisilnog liječenja onkološkog pacijenta gotovo do samog kraja, najčešće na inzistiranje obitelji, iako takvo liječenje nema učinka te značajno negativno utječe na kvalitetu života oboljele osobe.

MENTALNO ZDRAVLJE

- 163.** Mentalni poremećaji i dalje predstavljaju jedan od prioriteta javnozdravstvenih izazova. Prema procjeni Svjetske zdravstvene organizacije za ukupno opterećenje bolestima za Hrvatsku (DALYS), mentalni su poremećaji na četvrtom mjestu vodećih skupina, iza kardiovaskularnih i malignih bolesti te ozljeda. Pacijenti s mentalnim poremećajima su i vodeća skupina po korištenju dana bolničkog liječenja.¹¹⁹
- 164.** Organizacije za promicanje mentalnog zdravlja ukazuju na nepromijenjeno stanje i po pitanju raširene stigmatizacije osoba s poremećajima mentalnog zdravlja što često doводи do socijalne izolacije i diskriminacije. Premda je stručno tijelo kojeg je imenovalo Ministarstvo zdravstva izradilo nacrt nacionalne strategija zaštite mentalnog zdravlja, ona ni u 2021. godini nije usvojena. Time se nastavlja kontinuirani nedostatak programa destigmatizacije, informiranja o mentalnom zdravlju, preventivnih programa i razvoja programa izvanbolničkog liječenja.
- 165.** Mjere uvedene radi sprečavanja širenja zaraze koronavirusom nastavile su se odražavati na sve aspekte života građana, pa time posljedično i na mentalno zdravlje što potvrđuju i rezultati različitih istraživanja.¹²⁰

---

119 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Mentalni poremećaji u Hrvatskoj, dostupno na: <https://www.hzjz.hr/sluzba-epidemiologija-prevencija-nezaraznih-bolesti/odjel-za-mentalne-poremećaje/>

120 Društvena istraživanja, Učinci pandemije na mentalno zdravlje, autorica: Vesna Antičević, svibanj 2021., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/378732>

- 166.** Iako organizacije za promicanje mentalnog zdravlja navode kako je u društvu došlo do porasta svijesti o potrebi promjene organizacije liječenja osoba s mentalnim poremećajima povezivanjem bolničkog i vanbolničkog sustava, razvoja različitih izvanbolničkih usluga te pružanja usluga mobilnih timova, koncept mentalnog zdravlja u zajednici ni u 2021. nije implementiran na razini sustava.
- 167.** Također dodaju da unatoč tome što je prošle godine propisom¹²¹ reguliran popis usluga koje se mogu provoditi u psihijatriji, u praksi nije došlo do napretka u plaćanju i ugovaranju tih usluga od strane HZZO-a, a radi se o osnovnom neophodnom paketu usluga. Time su građani Hrvatske i dalje u nepovoljnom položaju u odnosu na građane EU jer se zbog nedostatka osnovnih psihijatrijskih usluga krši njihovo pravo na adekvatno liječenje i osiguranje podrške u zajednici.
- 168.** Brojni pozivi građana koji se liječe od mentalnih poremećaja organizacijama za promicanje mentalnog zdravlja potvrđuju diskriminaciju u području zapošljavanja. Prema njihovim navodima, događa se da poslodavci traže od osobe koja se zapošljava donošenje potvrde da ne boluje od mentalnih poremećaja za poslove koji ne podliježu zdravstvenoj provjeri.
- 169.** Organizacije za zaštitu mentalnog zdravlja navode kako su i u 2021. zaprimljeni brojni pozivi građana koji ukazuju da se pacijentima koji su potpisali slobodni dobrovoljni pristanak na liječenje ograničava pravo slobodnog kretanja, iako oni nisu osobe koje su primljene na liječenje prema zakonskim odredbama o prisilnoj hospitalizaciji zbog opasnosti za sebe, za druge ljude i za ugrožavanje svog ili tuđeg zdravlja, kako je definirano Zakonom o zaštiti osoba s duševnim smetnjama.

---

121 Ministarstvo zdravstva, Odluka o donošenju Plana i programa mjera zdravstvene zaštite 2020.-2022. (NN 142/20), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_12_142_2753.html

170.

U obavljanju funkcije Nacionalnog preventivnog mehanizma za sprečavanje mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja, pučka pravobraniteljica upozorava¹²² kako se u 2021. godini nastavlja neujednačeno postupanje prema prisilno hospitaliziranim osobama s duševnim smetnjama koje je uočeno pri obilascima psihijatrijskih ustanova. Kao jedan od razloga neujednačenog postupanja navodi činjenicu da neke psihijatrijske ustanove nemaju zatvoreni odjel na kojem se treba provesti mjera prisilnog smještaja, no ističe kako nedostatni prostorni uvjeti, manjak osoblja ili discipliniranje pacijenata ni na koji način ne mogu biti opravdanje za njihovo nerazmjerno prisilno fizičko sputavanje. Nepostojanje zatvorenih odjela značajno utječe na učestalost primjene mjera ograničenja slobode kretanja, čime se krše prava osoba s duševnim smetnjama.

171.

Istraživanje iz 2021. o prisilnom zadržavanju i prisilnoj hospitalizaciji osoba smještenih u psihijatrijske ustanove¹²³ navodi kako u nekim psihijatrijskim bolnicama i ustanovama socijalne skrbi osobe s duševnim smetnjama borave u nehumanim i skućenim uvjetima, uz nedostatak medicinskog i tehničkog osoblja, a pacijentima na liječenju ne daje se uvid u njihovu medicinsku dokumentaciju. Alarmanтна je pojava korištenja nedobrovoljnih postupaka i mjera sputavanja, uključujući i medicinske postupke bez prethodnog pristanka pacijenta, zbog čega stručnjaci ističu potrebu da se dobrovoljno terapijsko ograničenje dodatno dokumentira i obrazloži u medicinskoj dokumentaciji iz koje je jasno vidljivo da je pacijent sposoban donijeti odluku o ograničavanju kretanja, da je s istom

---

122 Pučka pravobraniteljica, Dan osoba s duševnim smetnjama- unaprijediti propise, kontinuirano educirati zdravstvene radnike i ulagati u sustav, lipanj 2021., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/dan-osoba-s-dusevnim-smetnjama-unaprijediti-propise-kontinuirano-educirati-zdravstvene-radnike-i-ulagati-u-sustav/>

123 Kuća ljudskih prava, Prisilno zadržavanje i prisilna hospitalizacija osoba smještenih u psihijatrijske ustanove s aspekta ljudskih prava, prosinac 2021., dostupno na: https://www.kucaljudskihprava.hr/wp-content/uploads/2022/01/Istraz%CC%8Civanje_prisilna-hospitalizacija.pdf

suglasan te da je upoznat s time da je može u svakom trenutku povući.

172.

Do sada provedena istraživanja, kao i kontinuirane pritužbe koje zaprimaju pravobraniteljica za osobe s invaliditetom i pučka pravobraniteljica ukazuju na kršenja prava osoba s duševnim smetnjama koja se odnose na prisilno zadržavanje i smještaj, nedobrovoljne medicinske postupke te mjere prisile i uvjete smještaja u psihijatrijskim ustanovama. Pučka pravobraniteljica kao jedan od glavnih problema ističe nedovoljnu informiranost osoba smještenih u psihijatrijskim ustanovama kojima se ne objašnjava razlog dolaska/dovođenja u psihijatrijsku ustanovu, koja su njihova prava kao i pravni mehanizmi za njihovu zaštitu, a upozorava i na neupoznatost pacijenata s daljnjim planom liječenja i previđenom terapijom.¹²⁴

---

¹²⁴ Kuća ljudskih prava, Prisilno zadržavanje i prisilna hospitalizacija osoba smještenih u psihijatrijske ustanove s aspekta ljudskih prava, prosinac 2021., dostupno na: https://www.kucaljudskihprava.hr/wp-content/uploads/2022/01/Istraz%CC%8Civanje_prisilna-hospitalizacija.pdf

- 173.** Izvješće pučke pravobraniteljice s početka 2021. godine o pravu na zdrav život i klimatskim promjenama ističe kako se u Hrvatskoj nedovoljno primjenjuje načelo održivog razvitka s obzirom na to da se zahtjevi zaštite okoliša često stavljaju u drugi plan u odnosu na društveni i gospodarski razvitak.¹²⁵
- 174.** Iako Hrvatska svojim brojnim strateškim dokumentima načelno iskazuje opredjeljenje za niskougljični i zeleni razvoj u skladu sa zahtjevima EU-a, Strategija niskougljičnog razvoja Republike Hrvatske do 2030.¹²⁶ donesena 2021. godine pokazuje nedostatak ambicije i političke odlučnosti, a u nekim segmentima i neusklađenost i suprotnost s pravcima razvoja EU-a. Povodom objave teksta prijedloga Strategije, okolišne organizacije istaknule su kako se iz njega ne može iščitati planira li Vlada RH u proces energetske tranzicije uključiti principe pravednosti, uključujući EU Mehanizam za pravednu tranziciju, odnosno kako će zbrinuti radnike u sektorima koje je potrebno dekarbonizirati i ublažiti socioekonomske posljedice tranzicije.¹²⁷
- 175.** Sredinom 2021. usvojen je Zakon o gospodarenju otpadom koji prenosi i dijelove EU Direktive o jednokratnoj plastici, a kojim se zabranjuju lagane plastične vrećice i neki jednokratni plastični predmeti. Okolišne udruge naglasile su kako ovaj zakon propušta osigurati orijentaciju i prijelaz

---

125 Izvješće pučke pravobraniteljice, Pravo na zdrav život i klimatske promjene u RH 2013.-2020., veljača 2021., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/vjesce-o-pravu-na-zdrav-zivot-i-klimatskim-promjenama-u-republici-hrvatskoj-2013-2020-u-kontekstu-globalnog-pokreta-za-klimu-i-pandemije-covid-19/?wpdmdl=10784&refresh=623c5d487fe251648123208>

126 Hrvatski sabor, Strategija niskougljičnog razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom 2050. godinu (NN 63/2021), dostupno na; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_06_63_1205.html

127 Zelena akcija, Strategija niskougljičnog razvoja – Komentari Zelene akcije, svibanj 2021., dostupno na: https://zelena-akcija.hr/system/document/1271/doc_files/original/NUS_2021_komentari_ZA.pdf

na višekratnu upotrebu i sustave za ponovno punjenje, a ne samo zamjenu plastike drugim materijalima za jednokratnu upotrebu, čime bi se potaknulo istinsko kružno gospodarstvo.

176.

Dio stanovnika Hrvatske još uvijek nema pristup vodi radi zadovoljavanja osnovnih životnih potreba. Prema službenim podacima, mogućnost priključenja na sustav vodoopskrbe u Hrvatskoj ima 94 posto stanovništva dok priključenost iznosi 86 posto, što ukazuje na to da 14 posto stanovnika Hrvatske još uvijek ima neadekvatan pristup vodi i odvodnji.¹²⁸ Nakon potresa u Baniji, dio stanovnika nema pristup zdravstveno ispravnoj vodi jer su bunari koji su koristili oštećeni, a voda u njima zamućena ili im kontejneri u koje su smješteni nisu (još) spojeni na vodovod i odvodnju.¹²⁹

177.

Probleme s nedostupnom ili zastarjelom infrastrukturom imaju uglavnom manje jedinice lokalne samouprave i/ili područja od posebne državne skrbi, kao i javni isporučitelji vodnih usluga kojima nedostaje financijskih i kadrovskih kapaciteta za rješavanje problema. Donošenje Uredbe o uslužnim područjima s kraja 2021. godine¹³⁰ predstavlja prvi korak prema rješavanju ovih problema u nadolazećem razdoblju.¹³¹

178.

U 2021. godini nastavljene su pripreme za realizaciju projekta izgradnje hidroenergetskog sustava Kosinjski. Pravična naknada za izvlaštenje stanovnicima tog područja određena je na temelju procjembenih elaborata, a po-

---

128 Portalnovosti.com, Enes Čerimagić: Pravo na vodu trebalo bi zaštititi Ustavom, prosinac 2021., dostupno na: <https://www.portalnovosti.com/enes-cerimagic-pravo-na-vodu-trebalo-bi-zastititi-ustavom>

129 Pučka pravobraniteljica, Pravo na vodu važno je za zdravlje, kvalitetu života, ožujak 2021., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/pravo-na-vodu-vazno-je-za-zdravlje-kvalitetu-zivota/>

130 Vlada RH, Uredba o uslužnim područjima (NN 147/2021), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_12_147_2535.html

131 Pučka pravobraniteljica, Pravo na vodu važno je za zdravlje, kvalitetu života, ožujak 2021., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/pravo-na-vodu-vazno-je-za-zdravlje-kvalitetu-zivota/>

nuđene naknade izrazito su niske te nisu adekvatne za rješavanje alternativnog stambenog rješenja ni alternativne ekonomske aktivnosti u vidu prinosa od obrade zemljišta. S obzirom da se radi o strateškom projektu Republike Hrvatske¹³², nadležno tijelo za provedbu postupka izvlaštenja je Ministarstvo pravosuđa i uprave koje unatoč činjenici da će izvlaštenjem doći do iseljavanja većeg broja stanovnika, izvlaštenje ne provodi temeljem posebno donesenog zakona kako je to određeno Zakonom o izvlaštenju i određivanju naknade. Umjesto toga provode se pojedinačna izvlaštenja čime se povećava rizik za diskriminativni tretman pojedinaca i/ili skupina, što bi za posljedicu moglo imati veći broj stanovništva u poziciji socijalne isključenosti i siromaštva.¹³³

179.

Organizacije za zaštitu okoliša navode kako upravni postupci predstavljaju prevladavajući način rješavanja sporova u okolišnim slučajevima. Vođenje okolišnih postupaka pred upravnim sudovima i dalje je problematično iz razloga što se sudovi isključivo oslanjaju na vjerodostojnost provedenih studija, dok je odbijanje vještačenja i izostanak dokaznog postupka postala ustaljena sudska praksa. Također, upravno je sudovanje posljednja grana sudske vlasti u kojoj se predmeti dodjeljuju u rad sucima odlukom predsjednika suda (tzv. ručna umjesto kompjuterske, nasumične i anonimne dodjele predmeta), što predstavlja iznimni koruptivni rizik te potkopava povjerenje u sudstvo.

180.

Prema iskustvu okolišnih organizacija, u okolnostima epidemije i u 2021. je bilo otežano sudjelovanje građana u provedbi javnih rasprava o procjenama utjecaja zahvata na okoliš jer i dalje nema mogućnosti online komentiranja prostornih planova čime se negativno utječe na sudjelovanje građana u donošenju odluka od javnog interesa.

---

¹³² Vlada RH, Odluka o proglašenju projekta 'Hydroenergetski sustav Kosinj' strateškim investicijskim projektom Republike Hrvatske (NN 86/2021), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_07_86_1590.html

¹³³ PortalNovosti.com, Neumitna akumulacija, prosinac 2021., dostupno na: <https://www.portalnovosti.com/neumitna-akumulacija>

181. I dalje izostaju mjere učinkovite prevencije štete za okoliš i zdravlje stanovništva, posebice adekvatne mjere kojima bi se smanjilo onečišćenje Jadranskog mora i zagađenje zraka. Posebno je zabrinjavajuće stanje u Slavonskom Brodu gdje je indeks zagađenja u nekoliko navrata ukazivao na ekstremno onečišćenje zraka koji je čak 10 do 15 puta zagađeniji od dopuštenog.⁴³⁴ Prema podacima Europske agencije za okoliš (EEA), Slavonski Brod našao se na trećem mjestu najgorih gradova u Europi po kvaliteti zraka, a loša kvaliteta zraka zabilježena je i u Zagrebu.⁴³⁵

182. Zbog neodrživosti postojećih odlagališta, njihove opasnosti za okoliš i zdravlje lokalnog stanovništva te nedovoljne informiranosti građana o načinu i važnosti odvajanja otpada, gospodarenje otpadom kontinuirani je problem u Hrvatskoj. I u 2021. negativan utjecaj na zaštitu okoliša imalo je i nepravilno odlaganje korištenih jednokratnih zaštitnih sredstava (maski i rukavica), čija je uporaba porasla tijekom epidemije. Pored neadekvatnih sustava gospodarenja otpadom, i dalje je učestali problem nedostatna infrastruktura za zbrinjavanje i pročišćavanje otpadnih voda.

183. Zbog kršenja zakonodavstva EU o otpadu – Okvirne direktive o otpadu i Direktive o odlagalištima otpada – krajem 2021. Europska komisija poslala je službeni opomenu Hrvatskoj te pozvala da se osigura odgovarajuća obrada otpada prije njegova odlaganja.⁴³⁶ Neispravna primjena Direktive o odlagalištima otpada dovodi do većeg rizika za zdravlje građana, većeg onečišćenja okoliša te nepo-

---

134 RTL, Građani Broda udišu katastrofalan zrak, gradonačelnik upire prstom u Vladu: 'Čorić je jedan od najneozbiljnijih ministara', veljača 2021., dostupno na: <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/hrvatska/3977182/gradjani-broda-udisu-katastrofalan-zrak-gradonacelnik-upire-prstom-u-vladu-coric-je-jedan-od-najneozbiljnijih-ministara/>

135 European Environment Agency, European city air quality viewer, dostupno na: <https://www.eea.europa.eu/themes/air/urban-air-quality/european-city-air-quality-viewer>

136 Europska komisija, Priopćenje za medije, Kružno gospodarstvo: Komisija poduzima mjere protiv pet država članica radi poboljšanja gospodarenja otpadom, studeni 2021., dostupno na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/IP_21_5649

trebnog gubljenja gospodarstvenog materijala kad se odlaže otpad koji se može reciklirati. Ako se odlaganje ne može izbjeći, države članice moraju poduzeti mjere kako bi osigurale da se odlaže samo obrađeni otpad, a provedene studije i istrage pokazale su da su u Hrvatskoj nedostaci u pogledu tog zahtjeva bili utvrđeni na svim posjećenim lokacijama, kao i da se komunalni otpad odlaže bez ikakve obrade. Pored već postojeće štete za okoliš, u slučaju neotklanjanja uočenih nedostataka, Hrvatskoj prijeti i plaćanje velikih novčanih sankcija.

184.

Hrvatska se ni u 2021. godini nije dovoljno angažirala u prekograničnoj suradnji sa susjednim zemljama u svrhu zaštite okoliša. Zastarjele termoelektrane u susjednim zemljama su i dalje operativne, što utječe na okoliš i zdravlje ljudi u Hrvatskoj i u drugim zemljama eu.

185.

Nakon izostanka dogovora između Hrvatske i Slovenije o zajedničkom skladištenju nuklearnog otpada iz NE Krško, kao najizglednija lokacija za buduće skladište radioaktivnog otpada razmatra se bivša vojarna Čerkezovac u pograničnoj Općini Dvor, jednoj od najsiriomašnjih općina u Hrvatskoj. Proces odabira mjesta odlaganja nuklearnog otpada je netransparentan te nije bilo konzultacija s lokalnom zajednicom. Od planova se nije odustalo niti nakon razarajućeg potresa na Baniji, s epicentrom svega nekoliko kilometara udaljenim od planirane lokacije.¹³⁷

---

¹³⁷ Slobodna Evropa.org, I nakon potresa lokacija za skladištenje radioaktivnog otpada Čerkezovac aktualna, siječanj 2021., dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/i-nakon-potresa-lokacija-za-skladi%C5%A1tenje-radioaktivnog-otpada-%C4%8Derkezovac-aktualna/31074351.html>

Pravo na obrazovanje

- 186.** Epidemija je i u 2021. godini znatno utjecala na kvalitetu obrazovanja. Istraživanja pokazuju da je epidemija imala negativan utjecaj na živote značajnog dijela učenika, a posebno na njihovo psihičko zdravlje i to naročito u srednjoškolskoj dobi.¹³⁸
- 187.** Učenici i učitelji negativno procjenjuju utjecaj dijela epidemioloških mjera u školama na nastavu,¹³⁹ a učitelji su se tijekom epidemije suočili i s većim opterećenjem, dodatnim zdravstvenim rizicima i nižim naknadama u slučaju nesposobnosti za rad zbog COVID-a.¹⁴⁰
- 188.** Stopa ranog napuštanja školovanja i osposobljavanja u Hrvatskoj najniža je u EU-u, ali je kvaliteta obrazovanja i dalje u zaostajanju.¹⁴¹ Na kvalitetu obrazovanja negativno utječu i premali broj sati nastave u osnovnim i srednjim školama, kratko trajanje obveznog obrazovanja od samo osam godina, infrastrukturni nedostaci škola i nedostatak opreme te nedostatak nastavnika za određene predmete. Oštećenja škola zbog potresa također utječu na kvalitetu i dostupnost obrazovanja.
- 189.** Broj sati nastave, a time i kvaliteta obrazovanja, uvjetovani su i radom škola u smjenama: 831 škola u Hrvatskoj rade u dvije smjene, njih 11 u tri smjene, a 21 škola ne radi u smjenama nego u kontinuitetu tijekom cijelog dana.¹⁴²

---

138 Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Nacionalno praćenje učinaka pandemije bolesti COVID-19 na sustav odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj, autori: Boris Jokić, Zrinka Ristić Dedić, 2021., dostupno na: https://www.idi.hr/wp-content/uploads/2021/08/P_NACIONALNO_PRACENJE_UCINAKA_PANDEMIJE_NA_OBRAZOVNI_SU-STAV-IDIZ-ZA_MEDIJE-FINAL.pdf

139 Ibid.

140 Europska komisija, Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2021. – Hrvatska, dostupno na: <https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2021/en/croatia.html>

141 Ibid.

142 Ministarstvo znanosti i obrazovanja, ŠeR – Školski e-Rudnik, dostupno na: <https://mzo.gov.hr/ser-skolski-e-rudnik-3419/3419>

Krajem 2021. potpisan je ugovor o zajmu Svjetske banke od 25 milijuna EUR za projekt kojim se podupire razvoj i uvođenje sustava cjelodnevne nastave i kojim će se osigurati tehnička pomoć i infrastruktura za razvoj i uvođenje cjelodnevne nastave u 50 demonstracijskih škola.¹⁴³

190. Stopa visokog obrazovanja ispod je prosjeka EU-a i postoje razlike između spolova i jaz između urbanog i ruralnog. Stopa zaposlenosti diplomiranih studenata, kao i iznosi njihove prve plaće niže su od prosjeka u EU.¹⁴⁴

191. Sudjelovanje u sustavu obrazovanja odraslih još uvijek je na vrlo niskoj razini. Iako je u Hrvatskoj registrirano više od 600 ustanova za obrazovanje odraslih koje provode više od 11.000 programa obrazovanja, i dalje ne postoji sustav osiguravanja kvalitete kojim bi se osiguralo kvalitetno i učinkovito obrazovanje usmjereno na potrebe pojedinca i tržišta rada.¹⁴⁵ Krajem 2021. godine donesen je novi Zakon o obrazovanju odraslih¹⁴⁶ koji bi trebao osigurati okvir za odgovor na navedene probleme.

192. Kao i prethodnih godina, stopa sudjelovanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju djece od njihove četvrte godine do početka obveznog obrazovanja u Hrvatskoj se povećava, ali je i dalje među najnižima u EU-u.¹⁴⁷ Mreža usluga ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djece je nedovoljno razvijena, nedostaje prostornih

---

143 Ministarstvo financija, Svjetska banka podupire Hrvatsku u transformaciji osnovnog školstva i stvaranju boljih prilika za učenje, prosinac 2021., dostupno na: <https://mfin.gov.hr/vijesti/svjetska-banka-podupire-hrvatsku-u-transformaciji-osnovnog-skolstva-i-stvaranju-boljih-prilika-za-ucenje/3231>

144 Europska komisija, Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2021. – Hrvatska, dostupno na: <https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2021/en/croatia.html>

145 IUS-Info.hr, Što donosi Prijedlog novog Zakona o obrazovanju odraslih, listopad 2021., dostupno na <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/47951>

146 Zakon o obrazovanju odraslih (NN 144/2021), na snazi od 27.12.2021., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_12_144_2460.html

147 Europska komisija, Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2021. – Hrvatska, dostupno na: <https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2021/en/croatia.html>

kapaciteta, a velike su regionalne razlike u dostupnosti. Među glavnim izazovima razvoja je i kadrovska situacija u samom sustavu te njezin utjecaj na programski razvoj, od nedostataka odgojitelja do nesigurnosti zaposlenja i uvjeta rada unutar sustava.¹⁴⁸

193.

I dalje postoje izazovi u kvaliteti ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. S obzirom da je financiranje ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja dominantno u području lokalne uprave, na njegovu dostupnost i kvalitetu znatno utječu i velike regionalne razlike između bogatijih i siromašnijih regija.¹⁴⁹ Financiranje iz državnog proračuna ocjenjuje se nedostatnim.¹⁵⁰

194.

Značajna neujednačenost dostupnosti i kvalitete ranog i predškolskog odgoja negativno se odražava na pristupačnost za djecu u riziku – djecu nezaposlenih roditelja (posebice jednoroditeljske obitelji), djecu u riziku od siromaštva, djecu romske nacionalne manjine, djecu koja odrastaju u slabije razvijenim područjima i djecu s teškoćama u razvoju. Dodatan problem je nepriuštivost programa jer cijena predstavlja barijeru za sudjelovanje djece iz obitelji slabijeg socioekonomskog statusa.¹⁵¹

195.

I dalje ne postoje procjene obuhvaćenosti djece s teškoćama u razvoju ranim i predškolskim odgojem, niti postoji praćenje inkluzivnosti niti kvalitete usluga za njih. Ne postoji sustavno praćenje podataka o obuhvaćenosti programima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djece romske nacionalne manjine niti djece u riziku od siromaštva.¹⁵²

---

148 UNICEF, Dubinska analiza stanja i podloga za razvoj Nacionalnog akcijskog plana za provedbu Europskog jamstva za djecu u Hrvatskoj, siječanj 2021., dostupno na: <https://www.unicef.org/croatia/media/10146/file/Dubinska%20analiza%20stanja%20.pdf>

149 Europska komisija, Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2021. – Hrvatska, dostupno na: <https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2021/en/croatia.html>

150 UNICEF, Dubinska analiza stanja i podloga za razvoj Nacionalnog akcijskog plana za provedbu Europskog jamstva za djecu u Hrvatskoj, siječanj 2021., dostupno na: <https://www.unicef.org/croatia/media/10146/file/Dubinska%20analiza%20stanja%20.pdf>

151 Ibid.

152 Ibid.

- 196.** Rezultati ispitivanja političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u školskoj godini 2020./2021.¹⁵³ ukazuju na prilično niske razine političke participacije te povjerenja u različite institucije i izvore informiranja, ali i nešto demokratičnije socio-političke stavove mladih u odnosu na isto istraživanje iz 2015. godine. S obzirom na vrlo izražene razlike u političkom znanju i stavovima između učenica i učenika te gimnazijalaca u odnosu na učenike strukovnih programa, zaključuje se da nije napravljen adekvatan pomak u razvoju i implementaciji građanskog odgoja i obrazovanja koji je trebao smanjiti razlike i povećati političku pismenost svih učenika završnih razreda srednjih škola u Hrvatskoj.
- 197.** Građanski odgoj i obrazovanje se i u 2021. godini u osnovnim i srednjim školama provodi kao jedna od šest međupredmetnih tema, a samo u nekim školama i kao izvannastavna aktivnost. Provođenjem građanskog odgoja samo kao međupredmetne teme ne osigurava se dovoljno vremena i fokusa u nastavnom programu za kvalitetan razvoj građanske kompetencije učenika.
- 198.** Iako se građanski odgoj i obrazovanje kao međupredmetna tema po novom kurikulumu provodi od 2019. godine, još nije provedena evaluacija iz koje bi se moglo zaključiti o učincima (ne)provođenja građanskog odgoja i eventualnim potrebama za poboljšanje provedbe i kurikuluma. U 2021. je i Europska komisija za borbu protiv rasizma i netolerancije (ECRI) dala preporuku Nacionalnom centru za vanjsko vrednovanje obrazovanja da provede evaluaciju dosadašnje provedbe kurikuluma, posebice u svjetlu COVID-a 19 i online obrazovanja.¹⁵⁴

---

153 Institut za društvena istraživanja Zagreb, Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj – istraživački izvještaj za 2021. godinu, autori: Nikola Baketa, Kosta Bovan, Jelena Matić Bojić, dostupno na: http://goo.hr/wp-content/uploads/2021/05/politicka_pismenost_ucenika_i_ucenica_2021_istrazivacki_izvjestaj.pdf

154 European Commission against Racism and Intolerance, ECRI conclusions on the implementation of the recommendations in respect of Croatia subject to interim follow up, ožujak 2021., dostupno na: <https://rm.coe.int/ecri-conclusions-on-the-implementation-of-the-recommendations-in-respe/1680a277b2>

199.

Za postizanje kvalitetnog ishoda učenja za demokratsko građanstvo i ljudska prava nedostaje i sustavno i kvalitetno stručno usavršavanje nastavnika za poučavanje građanskog odgoja. Stoga je Europska komisija za borbu protiv rasizma i netolerancije (ECRI) dala preporuku Hrvatskoj da osigura obrazovnim radnicima sveobuhvatno i dosljedno početno te kontinuirano daljnje usavršavanje za usvajanje vještina potrebnih za poučavanje ljudskih prava.¹⁵⁵

200.

Kurikulum međupredmetne teme Zdravlje za osnovne i srednje škole¹⁵⁶ na neadekvatan i zastarjeli način obrađuje temu seksualnosti i reproduktivnog zdravlja te se niti u jednom dijelu ne spominju rodni stereotipi, rodna ravnopravnost, rodno-uvjetovano nasilje, LGBTQ osobe i pitanja uvažavanja različitosti i tolerancije prema različitim seksualnim/rodnim identitetima niti promocija pozitivnih stavova prema seksualnosti. Ujedno, u izradi kurikuluma su zanemarene međunarodno relevantne smjernice za izradu učinkovitih programa seksualne edukacije.¹⁵⁷

---

¹⁵⁵ Ibid.

¹⁵⁶ Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Odluka o o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu zdravlje za osnovne škole i srednje škole u Republici Hrvatskoj (NN 10/2019), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_212.html

¹⁵⁷ Voxfeminae.net, CESI: Novi kurikulum zdravstvenog odgoja svodi seksualnost na reprodukciju, veljača 2019., dostupno na: <https://voxfeminae.net/vijesti/cesi-novi-kurikulum-zdravstvenog-odgoja-svodi-seksualnost-na-reprodukciju>

RANJIVE SKUPINE:

Prava žena

201.

I u 2021. godini značajan negativan utjecaj na ostvarivanje prava žena imale su epidemijske okolnosti koje su dodatno produbile i inače prisutne poteškoće u području prava žena. Uz rodno uvjetovano nasilje, najznačajniji problemi su isti kao i prethodnih godina, od rasprostranjenosti seksizma u svakodnevnom govoru, medijskim natpisima i političkom diskursu do nedostatka političke participacije žena, nemogućnosti ostvarivanja kontakata jednog roditelja s djetetom, otuđenja djeteta, nemogućnosti roditelja da osiguraju skrb o djeci u vrijeme kada vrtići nisu radili i/ili se nastava održavala online. Problemi su kontinuirani i u području radnih odnosa, nepostupanja ili nezakonitog postupanja institucija, nasilja putem interneta te spolnog uznemiravanje na radnom mjestu i prilikom zapošljavanja.

202.

Prema EIGE-ovom Indeksu rodne ravnopravnosti za 2021.,¹⁵⁸ Hrvatska je ostvarila manji pomak u području rodne ravnopravnosti te se sada nalazi na 19. mjestu na ljestvici zemalja EU u odnosu na lošije, 20. mjesto prošle godine.¹⁵⁹ Najniži plasman Hrvatska je ostvarila u području obrazovanja te se nalazi na predzadnjem mjestu među svim državama članicama zbog nedostataka u obrazovnim postignućima (koji se mjeri kroz odnos muškaraca i žena u tercijarnom obrazovanju te participaciju muškaraca i žena u programima cjeloživotnog učenja) kao i zbog rodne segregacije tercijarnog obrazovanja u području obrazovanja, zdravlja, socijalne skrbi i umjetnosti.¹⁶⁰

---

¹⁵⁸ European Institute for Gender Equality, 2021 Gender Equality Index, dostupno na: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2021/country/HR>

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ European Institute for Gender Equality, 2021 Gender Equality Index, Knowledge in Croatia, dostupno na: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2021/domain/knowledge/HR>

203.

Rodna analiza lokalnih izbora 2021. godine¹⁶¹ ukazuje da su izvršne pozicije i dalje ženama izrazito nedostupne te da kvote propisane Zakonom o ravnopravnosti spolova¹⁶² ne ostvaruju svoju zadaću u osiguravanju uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca u procesima odlučivanja. Naime, u predstavnička i izvršna tijela općina, gradova i županija izabrano je samo 27 posto žena, pri čemu je u predstavnička tijela izabrano 29 posto žena, a u izvršna tijela 11 posto žena¹⁶³.

204.

Hrvatska je već šestu godinu bez temeljnog strateškog dokumenta za ravnopravnost spolova. Posljednji takav dokument za postizanje rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj bila je Nacionalna politika za ravnopravnost spolova za period od 2011.–2015. Iako je 2021. godine pristupljeno izradi Nacionalne politike za ravnopravnost spolova za period 2021. do 2027.¹⁶⁴, ona tokom 2021. nije donesena.

205.

U 2021. godini porez na menstrualne potrepštine iznosio je 25%, te je treći najveći porez na robu široke potrošnje u svijetu¹⁶⁵. Prema istraživanju¹⁶⁶, svaka deseta žena u Hrvatskoj nema novca za kupnju dovoljno uložaka i tampona dok je čak trećina žena i djevojaka u Hrvatskoj prisiljena kupovati manje kvalitetne menstrualne potrepštine zbog njihove cijene. Visoka stopa PDV-a na osnovnu higijensku potrepštinu stvara nejednakosti u društvu te diskriminira žene koje menstruiraju.

---

161 Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Rodna analiza parlamentarnih izbora 2020., srpanj 2020., dostupno na: [https://www.prs.hr/application/images/uploads/Rodna_analiza_parlamentarnih_izb.%20\(prs\).pdf](https://www.prs.hr/application/images/uploads/Rodna_analiza_parlamentarnih_izb.%20(prs).pdf)

162 Zakon o ravnopravnosti spolova (NN 82/08, 69/17), dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/388/Zakon-o-ravnopravnosti-spolova>

163 Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Izvješće o radu za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.prs.hr/cms/post/675>

164 Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, Izrada Nacionalnog plana za ravnopravnost spolova 2021.-2027., dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/vijesti/izrada-nacionalnog-plana-za-ravnopravnost-spolova-za-razdoblje-od-2021-do-2027-godine/3429>

165 Peticijeonline.com, Podržite smanjenje poreza na menstrualne potrepštine, dostupno na: https://www.peticijeonline.com/podrite-smanjenje_enskog_poreza

166 PaRiter, Istraživanje o menstrualnom siromaštvu, autorica: dipl.psiholog-prof. Maja Močibob, 2021., dostupno na: <https://pariter.hr/wp-content/uploads/2021/02/Menstrualno-siromastvo-izvjestaj-1-1-1.pdf>

RODNO UVJETOVANO NASILJE I NASILJE U OBITELJI

206.

U 2021. godini zabilježen je blagi porast kaznenog djela nasilja u obitelji uz istovremeno smanjenje broja prekršajnih prijava za obiteljsko nasilje za 1,4% u odnosu na 2020.¹⁶⁷ Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova ističe kako je višegodišnji trend porasta kaznenih djela nasilja u obitelji, a smanjenje broja prekršaja posljedica nepostojanja učinkovitih i sustavnih mjera prevencije nasilja, blagih sankcija izrečenih počiniteljima nasilja te nedovoljnog ulaganja u dugotrajne i kvalitetne programe resocijalizacije počinitelja.¹⁶⁸ Poseban problem predstavlja nasilje nad ženama u manjim i ruralnim sredinama koje zbog okoline ne prijavljuju nasilje.¹⁶⁹

207.

Posebno zabrinjava podatak da je u prvih deset mjeseci 2021. zabilježen značajan porast broja silovanja u odnosu na 2020. godinu i to za 27,3 posto.¹⁷⁰

208.

Tijekom 2021. godine organizacije civilnog društva također bilježe porast žrtava seksualnog nasilja i to za 21,5 posto u odnosu na 2020. Iako se Hrvatska ratifikacijom Istanbulske konvencije obvezala osigurati dovoljan broj kriznih centara za žrtve seksualnog nasilja, i dalje djeluje samo jedan specijalizirani Centar za žrtve seksualnog nasilja u Zagrebu.¹⁷¹

---

167 Ministarstvo unutarnjih poslova, Pregled osnovnih sigurnosnih pokazatelja I.-X. 2021. godine u Republici Hrvatskoj, dostupno na: https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2021/Web_hrvatski-I-X-2021.pdf

168 Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Obilježavanje Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama, studeni 2021., dostupno na: <https://www.prs.hr/cms/post/573>

169 Hrvatski sabor, Bilten br. 86, Europski poslovi u Hrvatskom saboru, listopad 2021., dostupno na: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/inline-files/bilten_listopad_2021.pdf

170 Ministarstvo unutarnjih poslova, Pregled osnovnih sigurnosnih pokazatelja I.-X. 2021. godine u Republici Hrvatskoj, dostupno na: https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2021/Web_hrvatski-I-X-2021.pdf

- 209.** Posljedično porastu broja prijava nasilja, organizacije civilnog društva u 2021. godini bilježe i porast potrebe za pravnom, psihološkom i emocionalnom podrškom žrtvama rodno uvjetovanog i obiteljskog nasilja.
- 210.** Kazneni zakon i dalje ne prepoznaje femicid kao posebno kazneno djelo. Iako postoji kazneno djelo zločina iz mržnje temeljem spola, nadležna tijela u niti jednom slučaju nisu kvalificirala i procesuirala femicid kao zločin iz mržnje ni u 2021.¹⁷²
- 211.** U 2021. pristupljeno je izradi Nacionalnog plana za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje od 2022. do 2027. godine kao strateškog dokumenta koji bi se sustavno bavio problematika seksualnog nasilja.¹⁷³
- 212.** U 2021. godini stupile su na snagu izmjene Kaznenog zakona¹⁷⁴ te dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji¹⁷⁵, kojima je proširen pojam 'bliske osobe' na način da su sadašnji i bivši partneri u intimnim vezama obuhvaćeni definicijom člana obitelji odnosno bliske osobe. Razlog za takvo proširenje je što dosadašnja definicija bliskih osoba nije obuhvaćala sadašnjeg ili bivšeg partnera u intimnoj vezi koji ne žive zajedno i nemaju zajedničku djecu.
- 213.** Iako je izmjenama Kaznenog zakona¹⁷⁶ promijenjena odredba po kojoj se kazneno djelo spolnog uznemiravanja

---

171 Centar za žrtve seksualnog nasilja – Ženska soba, dostupno na: <http://zenskasoba.hr/hr/centar-za-zrtve-seksualnog-nasilja/>

172 H-alter.org, Oružje protiv nasilja, prosinac 2021., dostupno na: <https://h-alter.org/ljudska-prava/oruzje-protiv-nasilja/>

173 Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Započnjenje izrada Nacionalne plana za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, kolovoz 2021., dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/vijesti/zapocinjne-izrada-nacionalnog-plana-za-suzbijanje-seksualnog-nasilja-i-seksualnog-uznemiravanja/12406>

174 Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN 84/21), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_07_84_1562.html

175 Zakon o dopuni Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 84/21), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_07_84_1559.html

176 Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN 84/21), članak 15., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_07_84_1562.html

procesuira po službenoj dužnosti, i dalje postoji manjkavost pravnog okvira budući da spolno uznemiravanje predstavlja kazneno djelo samo ukoliko je žrtva u odnosu ovisnosti ili podređenosti o počinitelju, dok u ostalim slučajevima predstavlja prekršaj. Organizacije civilnog društva koje pružaju pomoć i podršku žrtvama kaznenih djela ističu da je dodatni problem u tome da sudska praksa tumači da spolno uznemiravanje da bi predstavljalo kazneno djelo mora biti dugotrajnije i repetitivno, čime se žrtve stavljaju u izrazito nepovoljan položaj.

214. Izmjenama Kaznenog zakona u hrvatsko kazneno zakonodavstvo uvedeno je novo kazneno djelo – *Zlouporaba snimke spolno eksplicitnog sadržaja*¹⁷⁷ što je važan prvi korak u suzbijanju korištenja audio-video tehnologije kao sredstva za činenje nasilja nad ženama putem društvenih mreža, najčešće kroz tzv. osvetničku pornografiju¹⁷⁸.

215. Iako je zakonodavni okvir u bitnom usklađen s odredbama Istanbulske konvencije, organizacije civilnog društva navode kako i dalje postoji nesklad u primjeni odredaba Istanbulske konvencije u građanskim postupcima u kojima se odlučuje o roditeljskoj skrbi nad djecom u kojima se nasilje u obitelji ne uzima kao relevantan faktor pri ocjeni roditeljskih kompetencija.

216. Kao i prethodnih godina, organizacije civilnog društva upozoravaju na zabrinjavajuće postupanje centara za socijalnu skrb i Poliklinike za zaštitu djece Grada Zagreba u postupcima vezanim uz određivanje roditeljske skrbi u kojima se jednako tretiraju počinitelji nasilja i žrtve. Javni istupi žrtava nasilja koje su govorile o svojim iskustvima kada ih se prisiljavalo da omoguće nesmetane kontakte djece s roditeljem nasilnikom jer bi ih se inače optuživalo da manipuliraju djecom odnosno ‘otuđuju’ dijete

---

¹⁷⁷ Ibid.

¹⁷⁸ Zeneimediji.hr, Udruga B.a.B.e. podnijele prijedlog za zakonsko uređenje djela osvetničke pornografije, dostupno na: <https://www.zeneimediji.hr/b-a-b-e-podnijele-prijedlog-za-zakonsko-uredjenje-djela-osvetnicke-pornografije/>

Više o prijavi osvetničke pornografije pročitati na poveznici: <https://babe.hr/osvetnicka-pornografija-2/>

od drugog roditelja, rezultirali su ostavkom ravnateljice Poliklinike za zaštitu djece Grada Zagreba.¹⁷⁹

- 217.** Kao i prethodnih godina, počinitelja i žrtvu se i dalje poziva na obvezna savjetovanja u centre za socijalnu skrb, i to ne odvojeno kako je propisano za slučajeve nasilja u obitelji, već ih se prisiljava da zajednički u istoj prostoriji sudjeluju u procesu obveznog savjetovanja.
- 218.** Premda u manjem opsegu nego prethodnih godina, organizacije civilnog društva i dalje ističu problem dvostrukog uhićenja i prekršajnog kažnjavanja i žrtve i počinitelja nasilja. Policija i dalje često ne radi razliku između počinitelja nasilja kao primarnog agresora i žrtve.
- 219.** Pozitivan pomak u 2021. godini je otvaranje šest novih skloništa za žrtve nasilja u županijama gdje ih prije nije bilo, čime je osigurana dostupnija i kvalitetnija zaštita i pomoć žrtvama.¹⁸⁰
- 220.** Iako je mjera stambenog zbrinjavanja žrtava nasilja u obitelji prema Zakonu o stambenom zbrinjavanju na područjima posebne državne skrbi potrebna, uvjeti za ostvarenje stambenog zbrinjavanja se pokazuju dosta ograničavajućim za žrtve. Da bi žrtve ostvarile pravo na stambeno zbrinjavanje moraju imati pravomoćnu sudsku presudu, a kako postupci vrlo često dugo traju, žrtve nisu u mogućnosti biti stambeno zbrinute za vrijeme trajanja sudskog postupka. Dodatno, stambeno zbrinjavanje ostvaruje se samo na područjima od posebne državne skrbi.¹⁸¹

---

179 H-alter.org, Sustav za zaštitu ili zlostavljanje djece?, srpanj 2021., dostupno na: <https://h-alter.org/ljudska-prava/sustav-za-zastitu-ili-za-zlostavljanje-djece/>

180 Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Održana konferencija visoke razine 'Integrirani pristup zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji', rujn 2021., dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/vijesti/odrzana-konferencija-visoke-razine-integrirani-pristup-zastiti-od-nasilja-nad-zenama-i-nasilja-u-obitelji/12423>

181 SOS Rijeka – Centar za nenasilje i ljudska prava, Funkcioniranje mjere stambenog zbrinjavanja žrtava nasilja u obitelji, dostupno na: <https://www.sos-rijeka.org/wp-content/uploads/FUNKCIONIRANJE-MJERE-STAMBENOG-ZBRINJAVANJA-ZRTAVA-NASILJA-U-OBITELJI.pdf>

REPRODUKTIVNA PRAVA, TRUDNOĆA I MAJČINSTVO

- 221.** Ni u 2021. godini nisu učinjene sustavne promjene u zaštiti reproduktivnog zdravlja žena na koje ukazuju organizacije civilnog društva. Tako i dalje u školama izostaje sustavna primjena zdravstvenog odgoja, dok je pristup kontracepciji i pobačaju otežan zbog neujednačenih cijena i priziva savjesti zdravstvenih djelatnika i ljekarnika. Previsoki troškovi pobačaja i slaba regionalna pokrivenost ovlaštenih liječnika stvaraju ozbiljne probleme za žene slabijeg imovinskog statusa¹⁸².
- 222.** Kao i prethodnih godina, problem je nedostatak ginekologa i ginekoloških timova. Situacija je posebno zabrinjavajuća zbog toga što najmanje 250 tisuća žena u Hrvatskoj nema odabranog ginekologa u primarnoj zdravstvenoj skrbi u javnom zdravstvu. Naime, u primarnoj zdravstvenoj zaštiti nedostaje čak 31 posto ginekologa, odnosno njih 104 u odnosu na planiranu mrežu HZZO-a, dok 46 timova nema stalno zaposlenog ginekologa, a 58 timova uopće nije ugovoreno. Jedan primarni ginekolog prosječno skrbi o preko pet tisuća pacijentica. Promatrano prema županijama, najteža situacija je u Brodsko-posavskoj, Bjelovarsko-bilogorskoj i Ličko-senjskoj županiji.¹⁸³
- 223.** I u 2021. godini organizacije civilnog društva ističu zabrinjavajuću praksu nezakonitog naplaćivanja redovitog pregleda trudnica od strane pojedinih primarnih ginekologa, usprkos činjenici da su svi pregledi vezani za trudnoću oslobođeni participacije.

---

¹⁸² Amnesty International, Amnesty International Report 2021/2022, The State of the World's Human Rights, Croatia, dostupno na: <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2022/03/PO-L1048702022ENGLISH.pdf>

¹⁸³ Hrvatska liječnička komora, Alarmanтни podaci o primarnoj zdravstvenoj zaštiti u Hrvatskoj, studeni 2021., dostupno na: <https://www.hlk.hr/alarmanтни-podaci-o-primarnoj-zdravstvenoj-zastiti-u-hrvatskoj.aspx>

224.

Nedostatak ginekoloških stolova univerzalnog dizajna onemogućava pristup ginekološkim pregledima ženama s invaliditetom što se negativno odražava na reproduktivno zdravlje žena s invaliditetom. Prema istraživanju Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, u Hrvatskoj preko 67 tisuća žena s tjelesnim invaliditetom ima na raspolaganju samo 242 ginekološka stola koja mogu koristiti samostalno bez pomoći druge osobe. Od tih 242 stola, čak četvrtina je u vlasništvu privatnih ginekoloških ordinacija i poliklinika sa ginekološkom djelatnošću. Iako je dio tih stolova besplatno dostupan ženama s invaliditetom budući da određene privatne ginekološke ordinacije imaju ugovor s HZZO-m, većina žena ipak mora osigurati određena financijska sredstva za takvu uslugu. Nemogućnost korištenja ginekoloških usluga bez pomoći druge osobe ima važan utjecaj u odlukama žena da odgađaju ili uopće ne posjećuju ginekologe, bilo radi preventivnih ili kurativnih razloga, a što ih dovodi u rizik za razvoj bolesti ili neispunjenja svojih životnih ciljeva.¹⁸⁴

225.

Pristup pravu na reproduktivno zdravlje žena i u 2021. godini opterećeno je brojnim problemima zbog zabrana pratnje na porodu u pojedinim rodilištima, odvajanja novorođenčadi od majki, otežane dostupnosti pregleda i pretraga, slabije podrške dojenju, prakse vršenja poroda carskim rezom bez medicinske indikacije, kao i nedostupnosti informacija.¹⁸⁵

226.

Restrikcije povezane sa zaštitom od zaraze COVID-19 rezultirale su neujednačenom praksom rodilišta diljem Hrvatske na način da su neke bolnice uopće nisu dopuštale pratnju na porodu dok su je druge uvjetovale predocjenjem potvrde o cijepljenju ili potvrde o preboljenju, a u slučaju ne cije-

---

¹⁸⁴ Hrvatski časopis za javno zdravstvo, Analiza dostupnosti ginekoloških pregleda žena s tjelesnim invaliditetom u Republici Hrvatskoj, vol.12, broj 47, srpanj 2016., dostupno na: <https://hcjz.hr/index.php/hcjz/article/view/2284>

¹⁸⁵ Izvješće o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2021., ožujak 2022., dostupno na: https://www.prs.hr/application/images/uploads/Godi%C5%A1nje_izvje%C5%A1%C4%87e_2021_FINAL.pdf

pljenja PCR testom koji nije stariji od 48 sati, dok su neke bolnice tražile samo negativan 'brzi' antigenski test pri ulasku u rodilište. Uvjetovanje pratnje na porodu PCR testom stavlja u nepovoljniji položaj pratnju budući da testiranje moraju obaviti u vlastitom trošku (testiranje je u pojedinom trenutku prelazilo 500kn). Zabrana pratnje na porodu nije bila u skladu s preporukama Svjetske zdravstvene organizacije, ukoliko su se mogli zadovoljiti epidemiološki uvjeti, što podrazumijeva test ili nošenje maske.¹⁸⁶

227.

U Hrvatskoj svake godine sve veći broj žena traži mogućnost rađanja u svom domu, uz primalju. U vrijeme epidemije bilježi se porast kućnih poroda upravo zbog mjera zabrane pratnje na porodu, odvajanja majke od djeteta nakon poroda i zabrane bilo kakvih posjeta za vrijeme i nakon poroda.¹⁸⁷ Međutim, usprkos sve većem porastu kućnih poroda, primaljska skrb u Hrvatskoj je dostupna isključivo unutar rodilišta, a izvanbolnički porodi nisu dio zdravstvenog sustava, zbog čega su roditelji i djeca često uskraćeni i za zdravstvenu zaštitu i u administrativnim obvezama. Primjerice, bolnički pedijatri, ali i oni u primarnoj zdravstvenoj zaštiti često odbijaju pregledati novorođenčad rođenu izvan zdravstvene institucije što za sobom povlači i cijepljenje djeteta nakon poroda kao i obavljanje testova probira i druge slične probleme.¹⁸⁸

228.

Ni u 2021. godini nije pristupljeno Izmjenama Zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji koji bi omogućio lezbijkama i ženama koje nisu u braku ili izvanbračnoj zajednici pristup

---

186 Roditelji u akciji – Roda, Diskriminacijom osobe u pratnji na porodu zahtijevanjem PCR testa krše se prava roditelja, listopad 2021., dostupno na: <https://www.roda.hr/udruga/dokumentacijski-centar/reakcije/diskriminacijom-osobe-u-pratnji-na-porodu-zahtijevanjem-pcr-testa-krse-se-prava-roditelja.html>

187 Roditelji u akciji – Roda, Priopćenje nakon tragične smrti novorođenčeta na porodu kod kuće, veljača 2021., dostupno na: <https://www.roda.hr/udruga/dokumentacijski-centar/reakcije/priopcenje-nakon-tragichne-smrti-novorodenceta-na-porodu-kod-kuce.html>

188 Jutarnji.hr, Udruga Rode: Ministarstvo zdravstva je odgovorno za svaki loš ishod izvanbolničkih poroda, veljača 2021., dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/udruga-rode-ministarstvo-zdravstva-je-odgovorno-za-svaki-los-ishod-izvanbolnickih-poroda-15049700>

postupcima medicinski potpomognute oplodnje. Trenutno zakonsko rješenje diskriminatorno je prema ženama na temelju njihove seksualne orijentacije ili bračnog odnosno partnerskog statusa. U iznimnim slučajevima, ako žena bez partnera može dokazati neplodnost, može pristupiti postupku medicinski potpomognute oplodnje¹⁸⁹. I dalje nedostaju banke jajnih stanica i sjemeni koje mogu biti od presudne važnosti za liječenje pojedinih neplodnih osoba.

229.

Zakonske odredbe su i dalje vrlo nedorečene po pitanju uništavanja zametaka, a doniranje zametaka se ne provodi.¹⁹⁰ Kao i prethodnih godina, zabrinjava činjenica da zahtjevi pacijenata za prestankom čuvanja zamrznutih zametaka ostaju neobrađeni i neodgovoreni. Takvi zametci se i dalje čuvaju bez pristanka pacijenata pa oni čak i u slučaju razvoda braka ili smrti jednog od supružnika nisu u mogućnosti raspolagati odnosno odlučivati o svom biološkom materijalu.

230.

Hrvatska je i dalje među državama članicama Europske unije u kojoj muškarci (očevi) najmanje koriste roditeljske potpore i to samo njih 3,9 posto¹⁹¹, što je posljedica i dalje uvriježenih patrijarhalnih uloga i stereotipa koji muškarce odvrćaju od korištenja roditeljskog dopusta.

---

189 Slobodnadalmacija.hr, Heteroseksualni parovi mogu ići na potpomognutu oplodnju, ali je ona za lezbijke u Hrvatskoj zabranjena. Stoga ih se 'sili' da nađu muškarca, upuste se u avanturu i – zatrudne, prosinac 2021., dostupno na: <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/heteroseksualni-parovi-mogu-ici-na-potpomognutu-oplodnju-ali-je-ona-za-lezbijke-u-hrvatskoj-zabranjena-stoga-ih-se-sili-da-nadu-muskarca-upuste-se-u-avanturu-i-zatrudne-1154053>

190 Roda – roditelji u akciji, Poziv osobama koje imaju zamrznute zametke – nemogućnost zamrzavanja zametaka, ožujak 2021., dostupno na: <https://www.roda.hr/udruga/projekti/radar/poziv-osobama-koje-imaju-zamrznute-zametke-nemogucnost-unistavanja-zametaka.html>

191 Izvješće o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.prs.hr/cms/post/675>

ŽENE NA TRŽIŠTU RADA

231.

U 2021. i dalje je više nezaposlenih žena nego muškaraca. Iako je došlo do općeg smanjenja stope nezaposlenosti u Hrvatskoj u odnosu na prošlu godinu, kao i smanjenja stope nezaposlenosti promatrane prema spolu, prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u 2021. godini, žene čine većinu nezaposlenih (55 posto¹⁹²), kao i većinu u potplaćenim sektorima. Ujedno, žene su podzastupljene na visokim pozicijama poslovnog odlučivanja (17 posto uvrštenih na tržište Zagrebačke burze i 23 posto u nadzornim odborima dioničkih društava¹⁹³).

232.

I dalje zabrinjava učestalost nejednakih mogućnosti za napredovanje¹⁹⁴, što rezultira time da žene imaju niže plaće i mirovine pa tako jaz u plaćama iznosi oko 7 posto, a u mirovinama 20,7 posto.¹⁹⁵ Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova zaključuje kako se jaz u plaćama između muškaraca i žena udvostručio u prethodnom desetljeću. Glavni uzroci su segregacija na tržištu rada, diskriminacija kao posljedica netransparentnosti politika i praksi zapošljavanja, rada, određivanja plaća, rodni stereotipi, neadekvatne politike usklađivanja radnih i obiteljskih obaveza, penalizacija roditeljstva/majčinstva te rodni jaz u neplaćenom radu vezanom uz skrb o djeci i ostalim članovima obitelji.

233.

I u 2021. bilježi se kontinuirana podzastupljenost žena u poduzetništvu. Glavni uzroci su stereotipi vezani za ulogu žena u društvu, patrijarhalne rodne uloge koje otežavaju usklađivanje poslovnog i privatnog života te nedovoljan

---

192 Hrvatski zavod za zapošljavanje, Statistika, dostupno na: <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>

193 Izvješće o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2020., travanj 2021., dostupno na: https://www.prs.hr/application/images/uploads/IZVJESCE_O_RADU_2020_Pravobranit.pdf

194 H-alter.org, Oružje protiv nasilja, prosinac 2021. godine, dostupno na: <https://h-alter.org/ljudska-prava/oruzje-protiv-nasilja/>

195 Izvješće o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2021., ožujak 2022., dostupno na: https://www.prs.hr/application/images/uploads/Godišnje_izvješće_2021_FINAL.pdf

pristup financijskim sredstvima za pokretanje poslovanja. Iako je Strategija razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. istekla, tijekom 2021. nije bilo aktivnosti vezano za donošenje novog strateškog dokumenta za žensko poduzetništvo.¹⁹⁶

234.

U izvješću za 2021., Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova ističe kako relevantni statistički podaci ukazuju na znatno veću prisutnost žena na prekarnim poslovima te na radnim poslovima sklopljenim na određeno vrijeme što upućuje na neizvjesniju poziciju žena na tržištu rada.¹⁹⁷

235.

U 2021. evidentirano je naglo povećanje broja slučajeva spolnog uznemiravanja u području rada i zapošljavanja¹⁹⁸ uslijed aktiviranja građanske inicijative #nisamtražila¹⁹⁹ koja je žrtvama omogućila iznošenje svojih iskustava. U 2021. evidentirano je 98 prijava za kazneno djelo spolnog uznemiravanja, čime se unazad pet godina ta brojka učestvostručila²⁰⁰.

---

196 Ibid.

197 Ibid.

198 Ibid.

199 NisamTražila.org, dostupno na: <https://www.nisamtrazila.org/>

200 Izvješće o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2021. ožujak 2022., dostupno na: https://www.prs.hr/application/images/uploads/Godišnje_izvješće_2021_FINAL.pdf

- 236.** Epidemija COVID-19 negativno je utjecala na ostvarivanje prava djece u 2021. i to u područjima obrazovanja, kulturnih prava, sportskih aktivnosti, igre i slobodnog vremena, zdravstvene zaštite, mentalnog zdravlja, odgovarajućeg životnog standarda te sigurnosti i zaštite od svih oblika nasilja i diskriminacije.
- 237.** Kao i prethodna, i druga epidemijska godina se negativno odrazila na sustav obrazovanja. Prema Izvješću pravobraniteljice za djecu,²⁰¹ prelazak na online oblik nastave izazvao je poteškoće za djecu, roditelje i nastavnike. Djeca su se s jedne strane nosila s brojnim izazovima, poput izoliranosti od vršnjaka, manjkom podrške i pomoći u učenju kod kuće, nedostatkom odgovarajuće tehnologije, neujednačenim načinima i metodama rada u online nastavi te manjkom slobodnog vremena. U pojedinim dijelovima Hrvatske djeca su bila onemogućena pratiti online nastavu zbog lošeg internetskog signala. Roditelji su bili suočeni s izazovom kako istovremeno uskladiti obveze na radnom mjestu i skrbi i pomoći u učenju djece dok su nastavnici trebali ovladati novim tehnologijama i načinima poticanja učenika za sudjelovanje u virtualnom okruženju.²⁰²
- 238.** Posebice zabrinjava što svako peto dijete u Hrvatskoj živi u riziku od siromaštva²⁰³ što upućuje na nužnost proaktivnosti u provođenju mjera borbe protiv dječjeg siromaštva

---

201 Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2021., travanj 2022., dostupno na: <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>

202 Pravobraniteljica za djecu, Prilog Izvješću pravobraniteljice za djecu za 2021., Djeca na čekanju – dječja prava u vrijeme pandemije 2020.-2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>

203 Državni zavod za statistiku, Pokazatelj siromaštva i socijalne isključenosti za Republiku Hrvatsku, rujan 2021., dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10019>

kako bi se postigla bolja zaštita djece od siromaštva i socijalne isključenosti.

239.

Na potrebu suzbijanja siromaštva djece u vidu osiguravanja školskog obroka za svako dijete kontinuirano upozorava i inicijativa Pravo svakog djeteta na školski obrok, koja u svom istraživanju bilježi da značajan broj djece ne jede u školi jer im roditelji ne mogu platiti prehranu, te upozorava na nedostatnost i neadekvatnost sufinanciranja prehrane za siromašnu djecu.²⁰⁴

240.

U 2021. godini bilježi se značajan porast stradanja djece u prometu – čak 17 djece izgubilo je život, a 1.254 ih je ozlijeđeno u prometnim nesrećama²⁰⁵ što ukazuje na nužnost povećanja sigurnosti i zaštite života djece sudionika prometa.

241.

I u 2021. zabilježena je negativna praksa povrede privatnosti djece prilikom medijskog izvještavanja o slučajevima teškog nasilja nad djecom, zaraze koronavirusom, kršenju epidemioloških mjera te prilikom prosvjeda zbog obveze nošenja zaštitnih maski u školama. Prekomjerno prikupljanje osobnih podataka o djeci i njihovom zdravlju odnosila se i na škole, dječje vrtiće, bolnice i sportska društva, radi čega je nužno podizati svijest javnosti i ostalih dionika sustava o potrebi zaštite privatnosti i dostojanstva djece u svim aspektima života.²⁰⁶

242.

I u 2021. godini ograničavalo se roditelje u posjetama i boravku uz dijete na liječenju u bolnici, što je u pojedinim slučajevima predstavljalo kršenje prava djece. Naime, pravila i ograničenja u pogledu posjeta i boravka uz dijete mijenjala su se i prilagođavala epidemiološkoj situaciji, što je rezultiralo neujednačenom praksom bolnica diljem Hrvatske.

---

²⁰⁴ PortalNovosti.com, Olja Družić Ljubotina: Osigurajmo dječji obrok, dostupno na: <https://www.portalnovosti.com/olja-druzic-ljubotina-osigurajmo-djeci-obrok>

²⁰⁵ Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2021., travanj 2022., dostupno na: <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>

²⁰⁶ Ibid.

- 243.** Iako je glavni strateški dokument u području prava djece, Nacionalna strategija za prava djece od 2014. do 2020. godine istekla još krajem 2020., nova strategija za prava djece u 2021. nije donesena.
- 244.** Ostvarivanje osobnih odnosa djece s roditeljem s kojim dijete ne živi je i tijekom 2021. godine bilo otežano. U uvjetima epidemije povećao se prostor za manipulaciju roditelja kod izvršavanja roditeljske skrbi, čime su bila narušena prava djeteta na susrete s roditeljem s kojim ne živi. Dodatno, zbog ograničenog rada institucija tijekom različitih faza epidemije, pomoć stručnjaka izvršavanju roditeljske skrbi bila im je manje dostupna, što je pridonijelo produbljivanju njihovog međusobnog neslaganja oko pitanja koja su važna za dijete.²⁰⁷
- 245.** Kao i ranijih godina, organizacije civilnog društva upozoravaju na nedostupnost besplatne osnovne zdravstvene zaštite djece koja nemaju hrvatsko državljanstvo, a koja su rođena u Hrvatskoj, odnosno čiji roditelji žive u Hrvatskoj od 90-ih godina.
- 246.** Iako su temeljne socijalne usluge predškolskog odgoja i obrazovanja te usluge pomoćnika u nastavi postale zadovoljavajuće dostupne, i dalje je nužno ulagati više napora u dostupnost socijalnih usluga za djecu koja se susreću s razvojnim i okolinskim rizicima.²⁰⁸

---

207 Pravobraniteljica za djecu, Prilog Izvješću pravobraniteljice za djecu za 2021., Djeca na čekanju – dječja prava u vrijeme pandemije 2020-2021, ožujak 2022., dostupno na: <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>

208 RCT Zagreb i Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Dostupnost socijalnih usluga u Republici Hrvatskoj, autorice: Dragana Knezić, Ana Opačić, 2021., dostupno na: <https://rctzg.hr/-/wp-content/uploads/2021/10/Dostupnost-socijalnih-usluga.pdf>

MENTALNO ZDRAVLJE DJECE I MLADIH

- 247.** Epidemija COVID-19 dodatno je produbila postojeće probleme u području mentalnog zdravlja djece i mladih, koji se posebice odnose na nedostatak stručnjaka u području mentalnog zdravlja djece, izostanak multidisciplinarnog pristupa u liječenju, nedostatak smještajnih kapaciteta kao i nejednaku dostupnost zaštite mentalnog zdravlja djece i mladih, pogotovo u manjim sredinama.²⁰⁹ Prema procjenama Svjetske zdravstvene organizacije, jedno od sedmero djece u dobi od 10 – 19 godina ima mentalni poremećaj. Polovica svih takvih poremećaja počinje u dobi od 14 godina, ali većina je neotkrivena i ne liječi se.²¹⁰
- 248.** Prema navodima organizacija civilnog društva, sve više djece i mladih pokazuje simptome anksioznosti i depresije, probleme u ponašanju, sklonost samoozljeđivanju, ovisnost o društvenim mrežama, poremećaje prehrane i spavanja, poteškoće sa savladavanjem školskog gradiva, školske fobije i slično. Navedeno posebno dolazi do izražaja kod djece i mladih koji su već ranije pokazivali rizike vezane uz mentalno zdravlje kao posljedicu izloženosti stresnim i traumatskim iskustvima odnosno nepovoljnim obiteljsko-životnim okolnostima. Pravobraniteljica za djecu ističe kako zaštita mentalnoga zdravlja djece mora biti osigurana dugoročno, sustavno i kontinuirano putem lako dostupnih službi za zaštitu mentalnoga zdravlja u zajednici.²¹¹
- 249.** Zbog porasta potrebe u zaštiti mentalnog zdravlja djece i mladih, nedostaje stručnjaka odnosno pružatelja usluga u radu sa djecom i mladima zbog čega se na usluge podrške

---

209 Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2021.godinu, travanj 2022., dostupno na: <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>

210 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Svjetski dan mentalnog zdravlja!, listopad 2021., dostupno na: <https://www.hzjz.hr/sluzba-promicanje-zdravlja/svjetski-dan-mentalnog-zdravlja/>

211 Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2021.godinu, travanj 2022., dostupno na: <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>

i pomoći ponekad čeka predugo. Posebice nedostaje besplatnih usluga za djecu i mlade kojima je zbog problema mentalnog zdravlja prijeko potrebna podrška.²¹²

250.

Sustav rane intervencije u djetinjstvu u Hrvatskoj ni u 2021. godini nije uspostavljen.²¹³ Hrvatska i dalje nema strategiju niti akcijski plan rane intervencije za djecu s razvojnim rizicima, razvojnim odstupanjima, teškoćama u razvoju i potrebama u području ponašanja ili mentalnoga zdravlja. Kao i prethodnih godina, većina programa rane intervencije grupirana je u urbanim sredinama, odnosno na širem području Zagreba i drugih velikih gradova. Nedovoljan je broj dostupnih usluga u ruralnim, udaljenim i otočnim područjima, kao i u manjinskim zajednicama, a posebice romskim zajednicama. Također, za većinu programa rane intervencije postoje duge liste čekanja, a stručnjaci nerado rade u udaljenim ruralnim i otočnim mjestima.²¹⁴

NASILJE NAD DJECOM I PREVENCIJA

251.

Prema izvješću pravobraniteljice za djecu, u 2021. porastao je broj prijava nasilja i zanemarivanja djece u obitelji. Osim fizičkog kažnjavanja, pojavljuje se i velik broj slučajeva emocionalnog zlostavljanja, emocionalnog zanemarivanja i manipulacije djecom, posebice u situacijama visokokonfliktnih razvoda i prekida izvanbračne zajednice roditelja. Posebno zabrinjava što su reakcije sustava u pravilu spore i nedovoljno djelotvorne, naročito u pogledu prepoznavanja i reagiranja na manipulaciju djecom.²¹⁵

---

212 Ibid.

213 Hrvatska udruga za ranu intervenciju u djetinjstvu, Rana intervencija u djetinjstvu, dostupno na: <http://hurid.hr/rana-intervencija-u-djetinjstvu/>

214 UNICEF Hrvatska, Rana intervencija u djetinjstvu, Analiza stanja u Republici Hrvatskoj, svibanj 2020., dostupno na: <https://www.unicef.org/croatia/media/5001/file/Rana%20intervencija%20u%20djetinjstvu%20-%20analiza%20stanja%20u%20Republici%20Hrvatskoj.pdf>.

215 Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2021. godinu, travanj 2022., dostupno na: <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-rad-u-pravobranitelja-za-djecu/>

- 252.** Zabrinjava porast kaznenih djela na štetu djece za 16 posto (za 683 kaznenih djela) u odnosu na prošlu godinu. Zabilježeno je 318 kaznenih djela protiv života i tijela djece, od toga dva pokušaja ubojstva i tri teška ubojstva djeteta mlađeg od 14 godina. Zabilježeno je i pet kaznenih djela teškog ubojstva u pokušaju.²¹⁶
- 253.** U 2021. pravobraniteljica za djecu ističe i veliki broj prijava psihičkog nasilja nad djecom kroz izlaganje djeteta razvojno neprimjerenim informacijama, opterećivanju obiteljskom situacijom kroz izravni ili neizravni pritisak te kroz manipulaciju djeteta.²¹⁷
- 254.** U 2021. evidentirano je i povećanje broja maloljetnika i mlađih punoljetnika koji su počinili vršnjačko nasilje i kaznena djela na štetu maloljetnih osoba. Evidentirano je 298 počinitelja. Najveći broj kaznenih djela počinili su maloljetnici u dobi od 14 do 18 godina (njih 159), a najčešće počinjena kaznena djela su ona protiv života i tijela i kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta.²¹⁸
- 255.** Uz porast obiteljskog i vršnjačkog nasilja, u 2021. bilježi se i porast seksualnog nasilja nad djecom. Pravobraniteljica za djecu u svom Izvješću za 2021. upozorava kako Hrvatska nije postigla dostatnu razinu zaštite djece od seksualnog nasilja budući da sudski postupci traju predugo te da kažnjavanje počinitelja seksualnog nasilja nad djecom nije odgovarajuće. Blaga penalna politika ima za posljedicu brži nastup rehabilitacije i posljedično brisanje iz kaznene evidencije, što omogućuje da seksualni zlostavljači bez zapreke rade na poslovima koji uključuju kontakt s djecom.²¹⁹
- 256.** Tragični slučajevi u kojima su roditelji zanemarivanjem prouzročili smrt svoje djece ili su namjerno usmrtili vlastitu djecu obilježili su 2021. Navedeni događaji potaknuli

---

216 Ibid.

217 Ibid.

218 Ibid.

219 Ibid.

su javnu raspravu velikog broja stručnjaka, institucija, pojedinaca, medija i organizacija civilnog društva o propitivanju učinkovitosti sustava zaštite djece od nasilja. Posebno su zabrinule izjave stručnih djelatnika centara za socijalnu skrb da nije bilo nikakvih propusta te da su svi dionici postupali sukladno pravilima struke.²²⁰ Pravobraniteljica za djecu ističe kako je ovakav ishod dodatno narušio povjerenje u sustav socijalne skrbi i još jednom potvrdio nužnost žurne reforma.²²¹

257.

Kao i prethodnih godina i dalje je u mnogim obiteljima fizičko kažnjavanje prisutno kao odgojna metoda, premda u javnosti postoji visok stupanj slaganja da su svi oblici fizičkog nasilja nad djecom nedopustivi.²²²

258.

Prema zapažanjima organizacija civilnog društva, dostupnost stručnih službi u lokalnim zajednicama za pružanje dodatne pomoći i podrške roditeljima u razvijanju roditeljskih vještina, kao i osnaživanje obitelji kao cjeline, u 2021. nije dostatna.

259.

U 2021. zabilježen je manji broj prijava vršnjačkog nasilja u odgojno-obrazovnim institucijama. Vjerojatan razlog je smanjeni kontakti među djecom zbog *online* nastave i čestih izolacija djece. Pravobraniteljica za djecu navodi kako je praksa postupanja škola u odnosu na vršnjačko nasilje i dalje neujednačena na način da neke škole ignoriraju vršnjačko nasilje, najčešće zato da ne bi narušile sliku škole dok druge škole banaliziraju svako nasilje uvjeravajući djecu i roditelje da je riječ o 'dječjoj igri'.²²³

---

220 H-alter.org, Ubojstvo po pravilima struke, ožujak 2022., dostupno na: <https://h-alter.org/ljudska-prava/ubojstvo-po-pravilima-struke/>

221 Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2021.godinu, travanj 2022., dostupno na: <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>

222 Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba, 24 sata: "Odgoj' u Hrvatskoj: Udaraju ih šakom u glavu, štapom po leđima: Svako peto dijete je fizički zlostavljano", travanj 2021., dostupno na: <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno/novosti/24-sata-odgoj-u-hrvatskoj-udaraju-ih-sakom-u-glavu-stapom-po-ledima-svako-peto-dijete-je-fizicki-zlostavljano/>

223 Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2021.godinu, travanj 2022., dostupno na: <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>

SUSTAV UDOMITELJSTVA I POSVOJENJA

260.

I dalje zabrinjava velik broj djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi od čega je 806 djece smješteno u ustanovama, što je 76 djece više u odnosu na prošlu godinu. Od 806 djece u ustanovama, 562 ih je bilo na smještaju, a 244 u organiziranom stanovanju. Pravobraniteljica za djecu navodi da je znatno povećanje broja djece u ustanovama, u odnosu na prethodna razdoblja, vjerojatno rezultat straha djelatnika sustava socijalne skrbi od ponavljanja tragičnih događaja u kojima su djeca teško ili smrtno stradala u svojim obiteljima, a dijelom i zato što sustav nije pravovremeno i stručno donosio odluke i postupao u najboljem interesu djece.²²⁴

261.

Pravobraniteljica za djecu u svom Izvješću navodi kako je povećanje broja izdvajanja djece iz obitelji i njihovo smještanje u institucije rezultat nedovoljnog broja udomiteljskih obitelji, ali i lakše dostupnosti kontinuiranih terapijskih tretmana za onu djecu za koju je utvrđena potreba za terapijskim radom.²²⁵ S obzirom na porast broja djece u institucijama, razvidno je kako se proces deinstitutionalizacije djece unazađuje radi čega pravobraniteljica za djecu predlaže razmatranje mogućnosti posvojenja unutar udomiteljske obitelji ako je to u najboljem interesu djeteta.²²⁶

262.

Organizacije civilnog društva koje pružaju podršku i potporu prilikom posvojenja i udomljavanja djece ističu nužnost izrade standardiziranih postupaka i detaljne analize svih relevantnih aspekata koji obuhvaćaju mogućnost 'direktnog' prijelaza djeteta iz socijalne usluge udomitelj-

---

²²⁴ Ibid.

²²⁵ Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2021.godinu, travanj 2022., dostupno na: <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>

²²⁶ Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2021., travanj 2022., dostupno na: <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>

stva u zasnivanje trajnog odnosa srodstva tj. posvojenja, povezanih s indikatorima dobrobiti djeteta (procjena podobnosti i prikladnosti za posvojenja, stručna priprema udomitelja za posvojenje, priprema djeteta i oblici stručne podrške za dijete i udomitelje itd.).

263.

Kroz 2021. intenzivirali su se postojeći problemi vezani uz udomiteljstvo zbog nedovoljne dostupnosti i nedostatnog broj udomiteljskih obitelji, nedovoljne podrške udomiteljima, značajnog povećanja broja djece u institucijama, povećanog broja zahtjeva za smještajem djece u institucije i udomiteljske obitelji uz istovremeno nedostatne supervizije i nadzora nad udomiteljima i stručnim djelatnicima, neravnomjerne teritorijalne zastupljenosti udomiteljskih obitelji, nepostojanja profesionalnog udomiteljstva, nedostatka udomiteljskih obitelji u velikim gradovima, nedostatka specijaliziranih udomitelja dodatno educiranih za pružanje skrbi djeci s poremećajima u ponašanju i djeci sa specifičnim tjelesnim ili mentalnim poteškoćama.²²⁷

264.

Poteškoće i izazovi u provedbi online nastave za djecu smještene u domovima i udomiteljskim obiteljima zabilježeni su i 2021. godine.²²⁸

265.

U 2021. evidentirano je 38 djece koje su vraćene u ustanove iz udomiteljskih obitelji upravo zbog nemogućnosti udomitelja da se nose s izazovima skrbi za pojedinu djecu. Pravobraniteljica za djecu ističe važnost jačanja kontinuirane podrške udomiteljima kao i prethodne bolje pripreme djece i udomitelja, a sve s ciljem sprječavanja daljnje traumatizacije djece.²²⁹

266.

Kao i ranijih godina, prisutni su isti problemi vezani uz postupak posvojenja. Postupak karakterizira dugotrajnost i sporost u donošenju odluka centara za socijalnu skrb te sudova zbog čega djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi

---

227 Ibid.

228 Ibid.

229 Ibid.

borave u sustavu više godina.²³⁰ Kada se i steknu uvjeti za njihovo posvojenje, djeca su često uzrasta u kojem teže pronalaze obitelj ili ne žele biti posvojena.

267. Prosječan godišnji broj posvojene djece u Hrvatskoj je sto dok je potencijalnih posvojitelja više od tisuću, a djece koja čekaju posvajanje je četiri puta manje.²³⁴

268. Ni u 2021. godini nije došlo do izmjene Zakona o roditeljskim i roditeljskim potporama koje bi posvojiteljima djeteta starijeg od osam godina omogućile roditeljski dopust u trajanju od 6 mjeseci²³² (kao i posvojiteljima djeteta mlađeg od osam godina) i osigurale vrijeme potrebno za ostvarivanje privrženosti i kvalitetnog obiteljskog odnosa koji su preduvjet daljnjeg zdravog razvoja djeteta, naročito njegova samopoštovanja i samopouzdanja te funkcioniranja kroz čitav život.

269. Djeca posvojena prije 2015. godine i dalje nailaze na brojne prepreke i teškoće u raznim područjima života jer su onemogućena promijeniti OIB. Prema trenutnom zakonskom rješenju samo za djecu posvojenu nakon izmjena Obiteljskog zakona iz 2015. godine moguće je promijeniti OIB dok djeca posvojena prije 2015. to ne mogu učiniti. Time se djeci posvojenoj prije 2015. godine krši privatnosti, a ujedno ih se izlaže mnogobrojnim rizicima otkrivanja osobnih podataka, pa i mogućnosti da ih biološki roditelji pronađu i naruše njihovu sigurnost i stabilnost.²³³

---

230 Vijesti.hrt.hr, Svoj dom u udomiteljskim obiteljima u 2021. našlo stotinu djece, studeni 2021., dostupno na: <https://vijesti.hrt.hr/hrvatska/adopta-predstavila-slikovnicu-lastin-novi-dom-3417218>

231 Ibid.

232 Civilnodruštvo.hr, Udruga Adopta traži sveobuhvatnu reformu skrbi države za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, travanj 2021., dostupno na: <https://www.civilnodrustvo.hr/udruga-adopta-trazi-sveobuhvatnu-reformu-skrbi-drzave-za-djecu-bez-odgovaraju-ce-roditeljske-skrbi/>

233 Tportal.hr., Adopta: Nužna sveobuhvatna reforma skrbi države za djecu bez roditelja, travanj 2021., dostupno na: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/adopta-nuzna-sveobuhvatna-reforma-skrbi-drzave-za-djecu-bez-roditelja-20210406>

270. Također, neujednačeno i diskriminatorno postupanje bilježi se prilikom pristupa uslugama na portalu e-Građani za djecu u čijim je maticama rođenih upisana bilješka koja se odnosi na neku od promjena u vezi s roditeljskom skrbi. Naime, pristup uslugama moguć je samo osobama koje su upisane u maticu rođenih kao roditelji djeteta, dok su roditelji, posvojitelji i partneri skrbnici time stavljeni u nepovoljniji položaj jer nemaju jednake mogućnosti u pristupu uslugama u odnosu na roditelje i djecu koje takve bilješke nemaju.²³⁴

271. Kao i ranijih godina, djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi, djeca s teškoćama u razvoju i djeca s problemima u ponašanju (i s udruženim teškoćama) u sustavu skrbi rijetko se ili uopće ne spominju te najčešće ostaju 'nevidljiva' općoj populaciji, osim nakon tragičnih događaja u kojima su ona žrtve.

---

²³⁴ Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2021., travanj 2022., dostupno na: <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravo-braniteljica-za-djecu/>

274. U 2021. godini formirana je radna skupina za izradu Nacionalnog programa za mlade. Novi Nacionalni program za mlade bi trebao vrijediti za razdoblje od 2022. do 2024. godine, no nacrt Nacionalnog programa za mlade još uvijek nije izrađen, a tek ga čeka javno savjetovanje i glasanje u Saboru.

236 Mreža mladih Hrvatske, Rasprava o prijedlogu Nacionalnog programa za mlade 2020. - 2024, veljača 2020., dostupno na: https://www.mmh.hr/uploads/document/doc/3/Bilje%C5%A1ka_-_rasprava_o_prijedlogu_Nacionalnog_programa_za_mlade_2020._-2024.MMH.pdf

- 275.** Podaci Hrvatskog zavoda za zapošljavanje pokazuju kako je u zadnja tri mjeseca 2021. godine u Hrvatskoj stopa nezaposlenosti mladih od 19 – 24 godine bila 16,5 posto.²³⁷ Uspoređujući s podacima iz istog razdoblja 2020. godine, stopa nezaposlenosti mladih pala je za 6,5 posto. Prema posljednjim podacima Eurostata, nezaposlenost mladih u Hrvatskoj je i dalje veća od prosjeka eu.²³⁸
- 276.** Organizacije civilnog društva upozoravaju da su tijekom epidemije, prema statistikama HZZ-a, bez posla u najvećem broju ostale osobe u dobi od 21 do 29 godina – njih gotovo osam tisuća, što ukazuje na nezaštićenost mladih i njihov nepovoljan položaj na tržištu rada.
- 277.** Rad s mladima u Hrvatskoj područje je koje nije dovoljno prepoznato i vrednovano. Hrvatska još uvijek ne prepoznaje rad s mladima kao profesiju, a u radu s mladima nedostaje i financijske i institucionalne podrške kako bi se osigurala kvaliteta i kontinuitet.
- 278.** Prema organizacijama mladih i onih koji se bave mladima, u 2021. godini dodatno se pogoršavaju uvjeti za stambeno osamostaljivanje mladih, što dolazi kao posljedica potresa i rasta cijena nekretnina na tržištu. Rješenje za stambeno zbrinjavanje mlade koje se nameće stambenom politikom za mlade Vlade jest sufinanciranje stambenog kredita Agencije za promet nekretnina, namijenjenog osobama do 45. godine starosti. Ova mjera diskriminira sve one koji nisu kreditno sposobni, a to su većinom mladi do 30 godina. Ova mjera uvelike utječe na porast cijena nekretnina do čak 10 posto, što je pogoršalo socio-ekonomski položaj mladih koji kupuju nekretninu i onih koji unajmljuju stan.

---

237 Hrvatski zavod za zapošljavanje, Analitički bilten, 4.kvartal, prosinac 2021., dostupno na: <https://publikacije.hzz.hr/statisticke-publikacije/#analitickibilten>

238 Eurostat – Data Browser, ‘Unemployment rate by age’, dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tepsr_wc170/default/table?lang=en

279. Čak 76,9 posto mladih u Hrvatskoj dobi od 18 do 34 i dalje živi s roditeljima, što je najveći postotak u EU koji se iz godine u godinu povećava²³⁹, što ukazuje na ozbiljan problem i neadekvatnost u prvom redu stambene politike za mlade, a onda i politika zapošljavanja i zaštite ranjivih skupina mladih.

280. Rezultati istraživanja²⁴⁰ pokazuju poražavajuće podatke o mentalnom zdravlju mladih: 52 posto studenata svoje mentalno zdravlje doživljava lošijim i puno lošijim u odnosu na razdoblje prije epidemije. Od teškoća koje su studenti iskusili tijekom protekle akademske godine 50 posto navelo je osjećaj socijalne izolacije i usamljenosti, kao i probleme s pažnjom i koncentracijom. Znatno broj studenata navodi da se osjećao anksiozno (46 posto) i depresivno (29 posto) te da se koristio društvenim mrežama na nezdrav način (43 posto).

---

239 Eurostat – Data Explorer, ‘Share of young adults aged 18-34 living with their parents by age and sex – EU-SILC survey’, dostupno na: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_lvps08&lang=en

240 Agencija za znanost i visoko obrazovanje, Studenti i pandemija: Kako smo (pre)živjeli?, listopad 2021., dostupno na: https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra%C5%BEivanja_Studenti_i_pandemija_-_Kako_smo_pre%C5%BEivjeli_ilektorirano.pdf

Prava osoba starije životne dobi

- 281.** Organizacije koje štite prava starijih osoba upozoravaju na visoku razinu rizika od siromaštva i socijalne isključenosti umirovljenika, dok iznosi mirovine padaju iz mjeseca u mjesec. Također se smanjuje i tzv. relativna vrijednost mirovine, odnosno udio prosječne mirovine u prosječnoj plaći koja iznosi jedva 37 posto. Dodaju kako je 65 posto mirovina niže od hrvatske linije siromaštva od 2.927 kuna, a prosječna mirovina za prosinac 2021. godine iznosila je tek 2.646,90 kuna.
- 282.** Stopa rizika od siromaštva za osobe starije od 65 godina iznosi 31 posto i najviša je za žene starije od 65 godina. Umirovljenici su uz nezaposlene u najvećem riziku od siromaštva, kao i osobe u dobi od 65 i više godina koje žive u jednočlanom kućanstvu.²⁴¹
- 283.** Početkom 2021. godine stupio je na snagu Zakon o nacionalnoj naknadi za starije osobe za hrvatske državljane starije od 65 godina života koji nemaju primanja, a koji propisuje pravo na nacionalnu naknadu u iznosu od 800 kuna mjesečno za osobe koje raspolažu s manje od 800 kuna mjesečno po članu kućanstva.²⁴² Organizacije koje štite prava starijih osoba ukazuju na manjkavosti navedenog Zakona zbog niskog iznosa naknade, nedovoljne informiranosti o pravu na naknadu te prestrogih uvjeta i birokratskih poteškoća za ostvarenje naknade, što je rezultiralo velikom razlikom između predviđenog broja korisnika (19 tisuća) i stvarnog broja korisnika (5,6 tisuća).

---

241 Državni zavod za statistiku, Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2020., dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10019>

242 Zakon o nacionalnoj naknadi za starije osobe (NN 62/20), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_05_62_1233.html

284. Početkom 2021. usvojena je mjera isplate COVID-19 dodatka, jednokratnog novčanog primanja korisnicima mirovine radi ublažavanja posljedica uzrokovanih epidemijom koronavirusa²⁴³ čiji su iznosi ovisili o visini mirovine, a podijeljeni su u četiri razreda (400, 600, 900 i 1.200 kuna). Organizacije koje štita prava umirovljenika ukazuju na nedovoljnu informiranost i pretjeranu birokratizaciju postupka ostvarenja navedenog prava, kao i isključenost od prava na dodatak zaposlenih do polovice radnog vremena sa zbrojem mirovine i plaće ispod 4.000 kn te hrvatskih državljana sa stalnim prebivalištem u Hrvatskoj koji su mirovine ostvarili od poslodavaca sa sjedištem u inozemstvu. Iako je prema procjenama Vlade COVID-19 dodatak trebalo dobiti 850 tisuća umirovljenika, u rujnu 2021. dobilo ga je 140 tisuća umirovljenika manje od predviđenog.

285. U 2021. nastavljaju se problemi vezani uz smještaj u domovima za starije i nemoćne. Temeljem izvješća o nadzorima provedenim u domovima, kod većine njih ustanovljen je prekomjeren broj korisnika u odnosu na kapacitete, neprilagođenost prostora te manjak osoblja kao i nedostatak stručnih kvalifikacija i odobrenja za rad pojedinih djelatnika.²⁴⁴

286. Mjere odgovora na epidemiju i u 2021. nastavile su imati značajan utjecaj na korisnike smještaja u domovima za starije i nemoćne čije je funkcioniranje i dalje bilo otežano uz povremene pojave zaraze kod većeg broja korisnika i osoblja unatoč velikoj procijepljenosti korisnika domova. Tako su pojedini domovi primjenjivali restriktivnije mjere od onih predviđenih od strane HZZ-a samoinicijativnim onemogućavanjem svim korisnicima izlazaka i posjete.

---

243 Vlada RH, Odluka o isplati jednokratnog novčanog primanja korisnicima mirovine radi ublažavanja posljedica uzrokovanih epidemijom bolesti COVID-19 (NN 39/2021), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_04_39_779.html

244 Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu/?wpdmdl=13454&refresh=624f43c4a28581649361860>

Nedostatak digitalne opreme i ograničena dostupnost interneta u takvim su okolnostima dodatno doprinijeli socijalnoj isključenosti korisnika domova.²⁴⁵

287.

Organizacije koje štite prava umirovljenika svakodnevno primaju primjedbe građana vezane uz problem dostave mirovina i nacionalne naknade za starije osobe koja se većini umirovljenika vrši isključivo putem banaka, što predstavlja osobitu poteškoću uslijed izolacije i obustave javnog prijevoza zbog epidemije, pogotovo brojnim korisnicima iz manjih mjesta, sa periferije i ruralnih područja gdje nema lako dostupnih banaka i bankomata.

288.

Organizacije također upozoravaju na čestu pojavu zlouporabe ugovora o doživotnom uzdržavanju koja starije osobe kao primatelje uzdržavanja nerijetko izlaže povredama dostojanstva, prijevarama i zlostavljanju od strane davatelja uzdržavanja. Zbog toga su primatelji uzdržavanja često primorani putem suda tražiti raskidanje ugovora koje najčešće ne dočekaju zbog poodmakle dobi i dugotrajnosti sudskog postupka. Radi prevencije daljnjih zlouporaba ugovora o doživotnom uzdržavanju od strane davatelja uzdržavanja organizacije koje štite prava umirovljenika i starijih osoba ukazuju na nužnost uvođenja registra sklopljenih ugovora o doživotnom uzdržavanju te uključivanja centara za socijalnu skrb u izradu i kontrolu provedbe tih ugovora, kao što je to praksa u većini zemalja Europske unije.

289.

I dalje vrlo zabrinjava podatak da Hrvatska bilježi višu stopu samoubojstava za dob 65 i više godina od prosjeka EU.²⁴⁶

---

²⁴⁵ Ibid.

²⁴⁶ Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Izvršena samoubojstva u Hrvatskoj 2021., dostupno na: <https://www.hzjz.hr/aktualnosti/izvrse-na-samoubojstva-u-hrvatskoj-2021/>

Prava osoba s invaliditetom

290.

Kraj 2021. godine obilježilo je donošenje važnih strateških dokumenata za zaštitu i promicanje prava osoba s invaliditetom u Hrvatskoj – Nacionalnog plana izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027. godine²⁴⁷ i pratećeg Akcijskog plana za razdoblje od 2021. do 2024. godine²⁴⁸ te Nacionalnog plana razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine²⁴⁹ i pratećeg Akcijskog plana od 2021. do 2024. godine.²⁵⁰ Osim što se kasnilo s njihovim donošenjem, javno savjetovanje za ove dokumente provedeno je u dvostruko kraćem trajanju od propisanog, čime se otežava ostvarenje prava na participaciju građana u kreiranju javnih politika.

---

247 Nacionalni plan izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027. godine, studeni 2021., dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nji%20planovi%20i%20strate%C5%A1ka%20izvje%C5%A1%C4%87a/Nacionalni%20plan%20izjedna%C4%8Davanja%20mogu%C4%87nosti%20za%20osobe%20s%20invaliditetom%20za%20razdoblje%20od%202021.%20do%202027.%20godine.pdf>

248 Akcijski plan izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2024. godine, studeni 2021., dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nji%20planovi%20i%20strate%C5%A1ka%20izvje%C5%A1%C4%87a/Akcijski%20plan%20izjedna%C4%8Davanja%20mogu%C4%87nosti%20za%20osobe%20s%20invaliditetom%20za%20razdoblje%20od%202021.%20do%202024.%20godine.pdf>

249 Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji socijalne politike, Prijedlog, Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine, prosinac 2021., dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nji%20planovi%20i%20strate%C5%A1ka%20izvje%C5%A1%C4%87a/Nacionalni%20plan%20razvoja%20socijalnih%20usluga%20za%20razdoblje%20od%202021.%20do%202027.%20godine.pdf>

250 Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji socijalne politike, Prijedlog, Akcijski plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2024. godine, prosinac 2021., dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nji%20planovi%20i%20strate%C5%A1ka%20izvje%C5%A1%C4%87a/Akcijski%20plan%20razvoja%20socijalnih%20usluga%20za%20razdoblje%20od%202021.%20do%202024.%20godine.pdf>

- 291.** Nedovoljna informiranost i preglednost zajamčenih prava uslijed velikog broja propisa koji reguliraju ovo područje nastavlja biti kontinuiranom preprekom u ostvarivanju prava osoba s invaliditetom u Hrvatskoj. I dalje je problematična neusklađenost podataka o osobama s invaliditetom unutar više sustava u kojima se pojavljuju kao korisnici te izostanak adekvatne razmjene informacija među sektorima. Prema podacima iz Registra o osobama s invaliditetom²⁵¹, u rujnu 2021. u Hrvatskoj je bilo 586.153 osobe s invaliditetom, što čini oko 14,4 posto stanovništva Hrvatske.
- 292.** Prvi rezultati istraživanja kvalitete života osoba s invaliditetom u Hrvatskoj²⁵² ukazuju na visok stupanj nesamostalnosti osoba s invaliditetom u odnosu na obavljanje svakodnevnih aktivnosti. Tako za skoro 38 posto ispitanika samostalno hranjenje predstavlja poteškoću, njih 46 posto s poteškoćama ustaje iz kreveta ili stolca, skoro 21 posto ispitanika se ne može samostalno obući ili skinuti odjeću, a 18 posto ne može samostalno obavljati nuždu.
- 293.** Isto istraživanje iznosi kako čak 83,6 posto ispitanika smatra da se zakoni koji uređuju položaj osoba s invaliditetom ne provode u praksi, a 83,9 posto da ih državne institucije ne informiraju dovoljno o njihovim pravima. Najčešća prava kojima se osobe s invaliditetom koriste su pravo na znak pristupačnosti (47 posto), pravo na policu zdravstvenog osiguranja (43 posto), pravo na osobnu invalidninu (39 posto), pravo na doplatak za pomoć i njegu (34 posto), dok čak 14 posto ispitanika ne koristi ni jedno od prava dostupnih osobama s invaliditetom. U odnosu na socijalne usluge, najviše ispitanika koristi uslugu osobne asistencije (29 posto), zatim psihosocijalne podrške u udruzi (23 posto), nakon čega slijede usluge fizikalne

---

251 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, rujan 2021., dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2021/10/Invalid_2021.pdf

252 Zajednica saveza osoba s invaliditetom Hrvatske – SOIH, Istraživanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Hrvatskoj: Prvi rezultati, travanj 2021., dostupno na: https://dodir.hr/wp-content/uploads/2022/04/SOIH_izvjestaj.pdf

terapije u zdravstvenim ustanovama (20 posto) i u kući (18 posto), dok čak 26 posto ispitanika ima potrebu za socijalnim uslugama koje im trenutačno nisu dostupne.

- 294.** Konstantan i teško iskorjenjiv problem na koji kontinuirano ukazuju organizacije koje štite prava osoba s invaliditetom je korištenje pogrešne terminologije vezane uz osobe s invaliditetom još uvijek uvelike prisutno u medijima, zakonodavstvu, među zdravstvenim djelatnicima i široj javnosti. Unatoč konstantnom podizanju svijesti, taj problem još uvijek nije riješen.
- 295.** I u 2021. godini prisutne su velike razlike u dostupnosti usluga osobama s invaliditetom u urbanim i ruralnim područjima. Dodatno, dostupnost ostvarivanja prava osoba s invaliditetom te kvaliteta usluga ovisi i o uzroku invaliditeta. Sustavni problemi i dalje su nepostojanje kvalitetne dijagnostike te nedostupnost rane intervencije.
- 296.** Napredak u odnosu na zapošljavanje osoba s invaliditetom predstavlja Pravilnik o poticajima pri zapošljavanju osoba s invaliditetom²⁵³ koji je u primjeni od početka 2021., a kojim su uvedene dvije nove vrste poticaja – sufinanciranje troškova prijevoza osoba s invaliditetom i sufinanciranje troškova rada stručnih radnika u integrativnim i zaštitnim radionicama. Također je povećana osnovica za izračun subvencije plaće te je omogućena naknada troškova obveznog zdravstvenog osiguranja za sve zaposlene osobe s invaliditetom, što je ranije bilo omogućeno samo za osobe s invaliditetom zaposlene iznad kvote.
- 297.** Prema podacima iz evidencije HZZ-a, zaposleno je ukupno 2.338 osoba s invaliditetom, što je 13,5 posto više u odnosu na razdoblje od siječnja do listopada 2020. godine, dok je broj osoba s invaliditetom evidentiranih u rujnu 2021.

---

²⁵³ Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Pravilnik o poticajima pri zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 145/2020), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2020_12_145_2804.html

godine u Očevidniku zaposlenih osoba s invaliditetom veći za 4,7 posto u odnosu na rujan 2020. godine.²⁵⁴

298.

U 2021. godini zabilježen je porast korištenja usluge osobne asistencije te je zabilježen podatak da uslugu osobnog asistenta koristi 2.338 osoba s invaliditetom, što je povećanje za gotovo 800 korisnika u odnosu na 2016. godinu.²⁵⁵

299.

Koncept samostalnog života u zajednici i dalje je opterećen brojnim problemima poput nedostatka izvaninstitucijskih socijalnih usluga i pitanja osobne asistencije koja nije sustavno osigurana. Umjesto stvaranja preduvjeta za život u zajednici, osobama s invaliditetom koje nemaju na raspolaganju njegu i pomoć u kućanstvu od strane članova obitelji, sustav socijalne skrbi gotovo u pravilu nudi smještaj u dom ili udomiteljsku obitelj.²⁵⁶

300.

Organizacije koje štite prava osoba s invaliditetom upozoravaju na nužnu uspostavu odgovarajućeg pravnog i institucionalnog okvira stambenog zbrinjavanja koji će osigurati dovoljan broj primjerenih i pristupačnih socijalnih stanova za zadovoljavanje stambenih potreba osoba s invaliditetom koji si stanovanje ne mogu osigurati po tržišnim uvjetima. Rezultati istraživanja²⁵⁷ provedenog 2021. među osobama s invaliditetom o stavovima i potrebama

---

254 Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Uoči Međunarodnog dana osoba s invaliditetom održana sjednica Povjerenstva Vlade RH za osobe s invaliditetom, prosinac 2021., dostupno na: [https://mrosp.gov.hr/?id=12481&pregled=1&datum=Thu%20Dec%2002%202021%2015:49:30%20GMT+0100%20\(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme\)](https://mrosp.gov.hr/?id=12481&pregled=1&datum=Thu%20Dec%2002%202021%2015:49:30%20GMT+0100%20(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme))

255 Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Uoči Međunarodnog dana osoba s invaliditetom održana sjednica Povjerenstva Vlade RH za osobe s invaliditetom, prosinac 2021., dostupno na: [https://mrosp.gov.hr/?id=12481&pregled=1&datum=Thu%20Dec%2002%202021%2015:49:30%20GMT+0100%20\(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme\)](https://mrosp.gov.hr/?id=12481&pregled=1&datum=Thu%20Dec%2002%202021%2015:49:30%20GMT+0100%20(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme))

256 Izvješće o radu pravobranitelja za osobe s invaliditetom za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://posi.hr/wp-content/uploads/2022/04/Izvjesce-o-radu-Pravobranitelja-za-osobe-s-invaliditetom-za-2021.-godinu.pdf>

257 Pravobranitelj za osobe s invaliditetom, Je li osobama s invaliditetom primjereno stanovanje lutrija?, prosinac 2021., dostupno na: <https://posi.hr/je-li-osobama-s-invaliditetom-primjereno-stanovanje-lutrija/>

u vezi s primjerenim stanovanjem pokazuju da više od 97 posto osoba s invaliditetom smatra da Hrvatska treba donijeti odgovarajući pravni okvir socijalnog stanovanja, dok se 84 posto osoba s invaliditetom izjasnilo kako su im potrebe djelomično ili nisu zadovoljene s obzirom na visinu prihoda u kućanstvu. Nadalje, 51 posto osoba s invaliditetom navodi preniska primanja kao najčešću prepreku za rješavanje stambenog pitanja.

301. Ulogu pružanja institucionalne podrške osobama s invaliditetom i dalje često preuzimaju organizacije civilnog društva koje zbog dobrobiti korisnika umjesto državnih institucija obavljaju poslove pružanja socijalnih usluga, čime zanemaruju rad na svojim zagovaračkim aktivnostima.

302. Nastavlja se stagnacija procesa deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi za dugotrajni smještaj, a zaustavljanje započetih procesa transformacije institucija direktno je povezano uz nerazvijanje izvaninstitucionalnih socijalnih usluga podrške.²⁵⁸

303. Neprilagođenost javnog prijevoza i nepristupačnost mnogih objekata i dalje su izraženi problemi s kojima se susreću osobe s invaliditetom.²⁵⁹ Ni u 2021. godini nije bilo sustavnih napora kako bi se osobama s invaliditetom omogućio ravnopravan pristup svim društvenim sadržajima.

304. Osobe s invaliditetom nastavljaju se susretati s diskriminacijom u svim aspektima društvenog života. Tijekom 2021. godine Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom zabilježila je najveći broj pritužbi u odnosu na pristup dobrima i uslugama te evidentan porast diskriminirajućih postupanja u području obrazovanja.²⁶⁰

---

258 Izvješće o radu pravobranitelja za osobe s invaliditetom za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://posi.hr/wp-content/uploads/2022/04/Izvjescje-o-radu-Pravobranitelja-za-osobe-s-invaliditetom-za-2021.-godinu.pdf>

259 Ibid.

260 Sažetak Izvješća o radu pravobranitelja za osobe s invaliditetom za 2021., travanj 2022., dostupno na: <https://posi.hr/wp-content/uploads/2022/04/Izvjescje-o-radu-Pravobranitelja-za-osobe-s-invaliditetom-za-2021.-godinu.pdf>

305.

Epidemija je nastavila dodatno otežavati dugogodišnju nepovoljnu situaciju u području ljudskih prava osoba s invaliditetom pa su tako tijekom 2021. godine zabilježeni slučajevi nerazmjerne mjere potpunog zatvaranja ustanova i zabrane izlaska, zabrane posjeta obitelji korisnicima na smještaju, ograničenog trajanja posjete uz obaveznu prisutnost djelatnika, obavezne najave posjete te ograničenog broja posjeta. Došlo je i do smanjenja obujma i intenziteta pružanja usluge poludnevnog boravka za osobe s invaliditetom, dok su pružatelji usluga usprkos dostupnosti cjepiva i relativno visokom postotku procijepljenosti korisnika i djelatnika u ustanovama i dalje bili dužni provoditi restriktivne mjere kod pružanja usluge boravka.²⁶¹

PRAVA OSOBA SA SENZORNIM OŠTEĆENJIMA

306.

Organizacije koje štite prava osoba sa senzornim oštećenjima ističu kako se nastavlja problem komunikacije zdravstvenog osoblja s gluhoslijepim osobama i osobama s oštećenjem sluha. Medicinsko osoblje nedovoljno je upućeno u ulogu prevoditelja znakovnog jezika i prevoditelja za gluhoslijepe osobe te se često ne uvažavaju njihove potrebe, uskraćuje im se pravo na usluge kao i na potpunu informaciju o njihovom zdravstvenom stanju ili tijeku liječenja.

307.

Također upozoravaju na potrebu reguliranja protokola za postupanje u situacijama kada je gluhoslijepim osobama potrebna hitna pomoć. Prema trenutnom uređenju gluhoslijepa osoba kojoj je potrebna hitna pomoć zove službu podrške saveza gluhoslijepih osoba koja kontaktira dežurnog prevoditelja da izađe na teren i tek nakon toga poziva hitnu pomoć. Takav postupak previše je dugotrajan u situaciji u kojoj je potrebna hitna reakcija, a dodatnu poteškoću predstavlja financijska neodrživost službe podrške saveza koja bi bila na raspolaganju o – 24.

---

²⁶¹ Ibid.

- 308.** Dodaju kako se poteškoće u ostvarivanju prava gluhih, slijepih i gluhoslijepih osoba i dalje očituju u uskraćivanju razumne prilagodbe, nepoštivanju njihove stručnosti, nemogućnosti sudjelovanja u političkom i javnom životu te nedovoljnom broju prevoditelja na sastancima čime se one dovode u neravnotežan položaj.
- 309.** Organizacije koje štite prava osoba sa senzornim oštećenjima uočavaju kako tijekom epidemije do izražaja dolazi nerazumijevanje specifičnosti dvostrukog osjetilnog oštećenja zbog čega gluhoslijepe osobe s prevoditeljem nailazile na situacije poput zabrane ulaska u trgovinu ili instituciju zbog ograničenja na jednu osobu ili opominjanja prevoditelja zbog nenošenja maske, iako su prilikom komunikacije sa gluhim i gluhoslijepim osobama svi izuzeti od obveze nošenja maske.
- 310.** Prema saznanjima organizacija koje štite prava osoba sa senzornim oštećenjima, osobe s oštećenjima vida i/ili sluha teško pronalaze zaposlenje, a kada se jave na oglase koji odgovara njihovim kompetencijama i mogućnostima dolazi do odbijanja osobe zbog specifičnog načina komunikacije i potrebe za prevoditeljem kojeg je potrebno platiti.
- 311.** Organizacije koje štite prava osoba sa senzornim oštećenjima primjećuju nedostatak programa rane intervencije prijedno potrebnih u radu s djecom s dvostrukim osjetilnim oštećenjima, dok stručnjaci koji rade s tom djecom rijetko imaju dodatna znanja o načinu komunikacije s djecom oštećena sluha i gluhoslijepom djecom s obzirom da znakovni jezik još uvijek nije sastavni dio obaveznog kurikulumu Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta ili Studijskog centra socijalnog rada.
- 312.** Također ukazuju na problem da gluhe i gluhoslijepe osobe zrele životne dobi uglavnom nisu osposobljene za samostalan život zbog izostanka stručne podrške u pogledu usvajanja vještina potrebnih za svakodnevno funkcioniranje, a situaciju dodatno otežava često loša financijska situacija zbog koje većina tih osoba ostaje živjeti s roditeljima i ovisiti o njihovoj pomoći.

- 313.** Sve više gluhoslijeperih osoba spada u skupinu starijih osoba, a prema istraživanju Hrvatskog saveza gluhoslijeperih osoba provedenom 2021. godine²⁶² prosječna dob gluhoslijeperih osoba u Hrvatskoj iznosi 73 godine. S tim u vezi ukazuju na probleme poput nemogućnosti organizacije adekvatnog smještaja u domu za starije i nemoćne koji nisu prilagođeni specifičnim potrebama gluhoslijeperih osoba. Kao dodatan problem ističu prekapacitiranost domova za starije i nemoćne zbog čega gluhoslijepe osobe ponekad bez razloga budu smještene i u psihijatrijske ustanove.
- 314.** U 2021. godini i dalje je prisutan problem nepostojanja zakonodavstva koje bi na nacionalnoj razini uredilo pitanje statusa prevoditelja gluhoslijeperim osobama i prevoditelja znakovnog jezika u obrazovnim ustanovama. Organizacije koje štite prava osoba sa senzornim oštećenjima ističu kako ne postoji ujednačenost u načinu angažmana i klasifikaciji radnih mjesta prevoditelja, usklađenost njihovih plaća, kao ni kvalitetna supervizija i evaluacija rada prevoditelja.
- 315.** Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju i dalje ne prepoznaje mogućnost zapošljavanja prevoditelja u vrtićima, a u praksi o sredstvima lokalne samouprave ovisi da li će dijete dobiti prevoditelja u vrtiću. Također ne postoje verificirani niti ujednačeni programi za provedbu tečajeva za prevoditelje znakovnog jezika.
- 316.** Organizacije koje štite prava osoba sa senzornim oštećenjima i dalje primjećuju napredak u povećanju svijesti o gluhoslijeperici te savjetovanju obrazovnih ustanova sa stručnim organizacijama civilnog društva radi prilagodbe gluhoslijeperim osobama i edukacije djece i zaposlenika po pitanju ophođenja s gluhoslijeperim osobama.

---

262 Hrvatski savez gluhoslijeperih osoba – Dodir, Život gluhoslijeperih osoba u Republici Hrvatskoj, prosinac 2021., dostupno na: <https://dodir.hr/wp-content/uploads/2022/01/Zivot-GSO-u-RH-Studijsko-istrazivanje-sm.pdf>

PRAVA OSOBA S AUTIZMOM

- 317.** Adekvatni zakonodavni okvir kojim bi se regulirale minimalne usluge za ostvarivanje jednakih mogućnosti svih osoba s autizmom te nepostojanje jedinstvenog međuresornog tijela za vještačenje koje bi omogućilo osobama s autizmom ulaz u sustav zdravstva i socijalne skrbi, kontinuirani su problemi koji se godinama sustavno ne rješavaju.
- 318.** Iako se autizam spominje u nekoliko nacionalnih strategija, primarno u Nacionalnom planu izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027. godine²⁶³, organizacije koje promiču prava osoba s autizmom naglašavaju kao su predviđene mjere pretežito preuzete iz prethodnih strategija i planova te ne predstavljaju značajan pomak po pitanju zaštite prava osoba s autizmom.
- 319.** Unatoč sporazumu potpisanom 2015. godine, Centar za autizam u Zagrebu još uvijek nije ušao u proces transformacije s ciljem pružanja bolje skrbi za djecu i osobe školske dobi te za osobe s autizmom nakon 21. godine života. Sličan problem postoji i kod Centra za autizam u Splitu.
- 320.** Pozitivan pomak bilježi se u provedenoj transformaciji u okviru Centar za autizam Rijeka, gdje je jedan dio aktivnosti i djelatnika priključen rehabilitacijskoj ustanovi na području grada Rijeke koja je preuzela brigu o osobama s autizmom nakon 21. godine života, a radi i na razvoju novih programa.
- 321.** Organizacije koje promiču prava osoba s autizmom naglašavaju kako se i dalje suočavaju s nedostatkom po-

---

263 Nacionalni plan izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027. godine, studeni 2021., dostupno na: <https://mrosop.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nji%20planovi%20i%20strate%C5%A1ka%20izvje%C5%A1C4%87a/Nacionalni%20plan%20izjedna%C4%8Davanja%20mogu%C4%87nosti%20za%20osobe%20s%20invaliditetom%20za%20razdoblje%20od%202021%20do%202027.%20godine.pdf>

trebnih usluga i velikim razlikama u njihovoj dostupnosti, a tijekom 2021. nije bilo napretka po pitanju kvalitetne dijagnostike, dostupnosti rane intervencije te prilagođenosti sustava zdravstvene zaštite osobama s autizmom.

322.

Sustav probira i dijagnostike je manjkav, obilježen je dugim listama čekanja te je fokusiran oko većih urbanih središta. Organizacije koje djeluju u tom području navode kako je rana intervencija za djecu s autizmom drastično ispod potrebne razine zbog čega velik broj djece još uvijek nema mogućnost korištenja rehabilitacijskih usluga preporučenih od strane stručnjaka.

323.

Ističu kako skrb za osobe s autizmom nakon 21. godine nije sustavno riješena, već su te osobe ispisane iz institucija ili pak ostaju unutar institucija često u neadekvatnim uvjetima bez adekvatne rehabilitacijske podrške. Organizacije koje rade u području autizma upućuju se prema sve većoj profesionalizaciji, dok se s druge strane suočavaju s velikim administrativnim opterećenjima.

324.

Prilagodba i integracija osoba s autizmom u obrazovnim institucijama i dalje uvelike ovisi o individualnom angažmanu ravnatelja i djelatnika škole, što ukazuje na to da nema pomaka u rješavanju problema nedostatka standardiziranog i ujednačenog sustava.

325.

Rezultati pilot istraživanja o poziciji osoba s Aspergerovim sindromom u Hrvatskoj²⁶⁴ upućuju na poteškoće s kojima se te osobe susreću u zajednici, a koje uključuju probleme sa školovanjem i kontaktima s kolegama, slabu educiranost okoline s kojom su u interakciji, traženjem zaposlenja te pronalaskom emocionalne stručne podrške.

---

264 Savez udruga za autizam Hrvatske, Pilot istraživanje o pozicij osoba s Aspergerovim sindromom, prosinac 2020., dostupno na: <http://www.autizam-suzah.hr/wp-content/uploads/2021/01/Pilot-istra%C5%BEi-vanje-o-poziciji-osoba-s-Aspergerovim-sindromom.pdf>

Prava LGBTIQ osoba

- 326.** U 2021. godini zabilježen je porast zločina iz mržnje prema LGBTIQ osobama, a što se posebice odrazilo nakon Povorke ponosa održane u Zagrebu. Prvi puta od 2011. godine zabilježeni su napadi, paljenje duginih zastava te prijetnje uoči i nakon Povorke ponosa. Nasilje prema LGBTIQ osobama na ulicama Zagreba, u okolici Splita i ostalih gradova, napose Rijeke, ponovo postaje ozbiljan problem.²⁶⁵
- 327.** Govor mržnje na internetu prema LGBTIQ osobama je u porastu. Posebno zabrinjavaju homofobični grafiti i letci protiv LGBTIQ osoba postavljeni u zagrebačkim tramvajima.²⁶⁶
- 328.** Organizacije civilnog društva ističu kako je povećan broj homofobnog nasilja i zločina iz mržnje diljem Hrvatske rezultirao pojačanom potrebom za psihosocijalnom podrškom, koja zbog epidemije nije kontinuirano bila dostupna, što se negativno odrazilo na LGBTIQ zajednicu.
- 329.** Kao i prethodnih godina, prema zapažanjima organizacija civilnog društva, LGBTIQ osobe često ne prijavljuju diskriminaciju i/ili nasilje na osnovi spolne orijentacije, rodnog identiteta ili rodnog izražavanja zbog straha od ponovljene stigmatizacije i marginalizacije u svom okruženju, zbog straha od prisilnog *outanja* (tj. da će se otkriti da je osoba lezbijka, gej, biseksualna ili transrodna), kao i zbog nepovjerenja u institucije.
- 330.** Prema navodima organizacija civilnog društva, i u 2021. godini nastavljaju se kontinuirani problemi diskriminacije

---

²⁶⁵ Zagreb Pride, Prvi put nakon deset godina provala homofobnog nasilja na dan Povorke ponosa, srpanj 2021., dostupno na: <https://www.zagreb-pride.net/hr/prvi-put-u-deset-godina-provala-homofobnog-nasilja-na-dan-povorke-ponosa/>

²⁶⁶ ILGA (International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans And Intersex Association), Poglavlje za Hrvatsku, dostupno na: <http://www.ilga-europe.org/sites/default/files/2022/croatia.pdf>

LGBTIQ osoba na radnom mjestu i prilikom zapošljavanja, što često ostaje neprepoznato od strane poslodavaca.

331.

Obrazovni sustav ni u 2021. godini nije adresirao homofobiju, bifobiju i transfobiju u školama usprkos usvojenom Akcijskom planu za prevenciju nasilja u školama za razdoblje od 2020. do 2024. godine, koji prepoznaje važnost uključivanja prevencije homofobnog, transfobnog i rodno uvjetovanog nasilja u školske programe. LGBTIQ mladi nemaju dostupne informacije kome se u školama obratiti u slučaju vršnjačkog nasilja na osnovi spolne orijentacije, rodnog identiteta i/ili izražavanja te posljedično vrlo rijetko prijavljuju nasilje, a za razliku od drugih slučajeva nasilja, problem je utoliko veći jer se najčešće ne mogu požaliti niti roditeljima ako su i oni homofobni ili transfobni.²⁶⁷

332.

Pozitivan primjer predstavlja presuda²⁶⁸ Upravnog suda u Zagrebu iz travnja 2021. godine kojom se nakon pet godina pravnih bitaka konačno otvorila mogućnost istospolnim parovima da postanu posvojitelji. Ova presuda otvara mogućnost svim životnim partnerima u Republici Hrvatskoj koji žele postati posvojitelji i jamči im da ne smiju biti diskriminirani na temelju njihove seksualne orijentacije.²⁶⁹

333.

U siječnju 2021. godine Europski sud za ljudska prava donio je presudu Sabalić protiv Hrvatske²⁷⁰ u kojoj su utvrđeni ozbiljni propusti nadležnih tijela u procesuiranja zločina iz mržnje na način da nije prepoznato da je riječ o zločinu iz mržnje iako su postojali jasni elementi koji su upućivali na

---

267 Lori.hr, Iskustva i potrebe mladih LGBTIQ osoba u Hrvatskoj, Izvještaj o rezultatima istraživanja, dostupno na: https://www.lori.hr/za-skinuti/Iskustva_i_potrebe_mladih_LGBTIQ_osoba_u_Hrvatskoj.pdf

268 Upravni sud, poslovni broj Uszp-43/20-7, 21. travnja 2021.

269 Dugine obitelji, Povijesni u trenutak: lezbijski i gej parovi u Hrvatskoj mogu pristupiti procjeni da postanu posvojitelji, svibanj 2021., dostupno na: https://www.dugineobitelji.com/povijesni-trenutak-lezbijski-i-gej-parovi-u-hrvatskoj-mogu-pristupiti-procjeni-da-postanu-posvojitelji/?fbclid=IwAR2Ky3KTg3vPYMC_u0FcZmqYmNvfD5MJ_iAYpWAbIsX9-41lZHO95J7Dujg

270 Europski sud za ljudska prava, Sabalić protiv Hrvatske (broj zahtjeva 5023/13), siječanj 2021., dostupno na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-207360>

to. Iako je žrtva zadobila tjelesne ozljede, u predmetnom slučaju počinitelj je kažnjen za prekršaj protiv javnog reda i mira i kažnjen novčanom kaznom od 300 kn, a da se motiv mržnje uopće nije utvrđivao. Ova presuda ukazuje na nužnost provođenja učinkovite istrage u slučajevima zločina iz mržnje radi pravilnog kvalificiranja kaznenog djela i pružanja adekvatne zaštite žrtvama.

334.

Kao i ranijih godina, transrodne osobe u procesu prilagodbe spola i/ili pravnog priznanja roda, kao i prilikom korištenja javnih usluga (od korištenja javnih toaleta, prilikom prelaska granice i sl.), na radnom mjestu i prilikom zapošljavanja doživljavaju diskriminaciju i kršenje ljudskih prava. Epidemija je dodatno usporila ionako dugotrajne procese promjene imena i oznake spola u osobnim dokumentima.²⁷¹

335.

Ni u 2021. godini pristup zdravstvenim uslugama transrodnim osobama nije adekvatno riješen. Procedura prilagodbe spola temelji se na medicinskoj patologizaciji (tzv. cjeloživotnoj dijagnozi), dok zahvati prilagodbe spola i hormonska terapija u pojedinim bolnicama nisu bili pokriveni zdravstvenim osiguranjem. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova istaknula je nužnost standardizacije postupanja kako bi se izbjegla diskriminacija transrodnih osoba prilikom pružanja zdravstvenih usluga.²⁷²

336.

Izuzev Zagreba, u Hrvatskoj i dalje nedostaje medicinskih stručnjaka koji mogu pružiti adekvatne zdravstvene usluge transrodnim osobama što dodatno otežava položaj transrodnim osobama s ograničenim financijskim sredstvima iz drugih krajeva Hrvatske. Kao i prethodnih godina, i dalje ne postoji medicinski tim koji bi obavljao operativne zahvate faloplastike i vaginoplastike, radi čega u Hrvatskoj i dalje nije moguće obaviti medicinsku tranziciju spola,

---

271 Izvješće o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2021., ožujak 2022., dostupno na: https://www.prs.hr/application/images/uploads/Godišnje_izvješće_2021_FINAL.pdf

272 Ibid.

što dovodi do toga da transrodne osobe moraju obavljati medicinski zahvat u susjednim državama uz iznimno visoke medicinske troškove.²⁷³

337.

U 2021. godini donesen je novi Naputak za vođenje registra životnog partnerstva²⁷⁴ kojim se istospolni brak sklopljen u inozemstvu izjednačava sa životnim partnerstvom na način da se upisuje u registar životnog partnerstva. Naime, izmjenama Naputka prethodila je presuda Visokog upravnog suda Republike Hrvatske, kojom je utvrđeno da su dvije lezbijke hrvatskog porijekla bile diskriminirane jer im matični ured nije htio izdati izvadak da su u životnom partnerstvu temeljem prethodno sklopljenog braka u inozemstvu, već im je činjenicu braka upisao kao zabilješku u rodne listove.²⁷⁵

338.

Pozitivan pomak u 2021. godini u odnosu na prošlu godinu je mogućnost e-prijave životnog partnerstva, kojim se omogućava partnerima/icama da podnesu prijavu namjere sklapanja životnog partnerstva putem Interneta bez odlaska u matični ured.²⁷⁶

339.

U 2021. godini tijekom javne rasprave o izmjenama Zakona o udomiteljstvu, organizacije civilnog društva su zagovarale da se izričito propiše mogućnost da formalni i neformalni životni partneri postanu udomitelji. Svoj prijedlog su potkrijepili činjenicom da je presudom Upravnog i Ustavnog suda potvrđeno da životni partneri mogu postati udomitelji odnosno da ne smiju biti diskriminirani u postupcima udomiteljstva ili posvajanja, već da im se

---

273 kolekTIRV.hr, Trans zdravlje, dostupno na: <https://kolektirv.hr/trans-zdravlje/>

274 Naputak za vođenje registra životnog partnerstva (NN 81/2021), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_07_81_1505.html

275 Večernji.hr, Bile na sudu: Dvije supruge dobile izvadak iz registra životnog partnerstva, travanj 2021. dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/bile-na-sudu-dvije-supruge-dobile-izvadak-iz-registra-zivotnog-partnerstva-1482502>

276 Ministarstvo pravosuđa i uprave, e-prijava životnog partnerstva, dostupno na: <https://mpu.gov.hr/e-prijava-zivotnog-partnerstva/25122>

mora omogućiti jednako postupanje kao i bračnim drugovima.²⁷⁷

340.

Pristup životnih partnera posvojenju djece nije omogućen ni u 2021. usprkos odluci Upravnog suda kojom se nalaže centrima za socijalnu skrb da u procesu evaluacije za posvojenje ne smiju diskriminirati istospolne partnere.²⁷⁸

-
- 277 Dugine obitelji, Službena potvrda: nakon tri godine pravnih bitaka, životni partneri Mladen i Ivo postali su udomitelji i pružili dom za dvoje djece, rujan 2020., dostupno na: <https://www.dugineobitelji.com/sluzbena-potvrda-nakon-tri-godine-pravnih-bitaka-zivotni-partneri-mladen-i-ivo-postali-su-udomitelji-i-pruzili-dom-za-dvoje-djece/>.
- 278 Dugine obitelji, Index.hr: 'Gej par koji želi posvojiti dobio na sudu, ministarstvo ih hoće spriječiti žalbom', svibanj 2021., dostupno na: <https://www.dugineobitelji.com/index-hr-gej-par-koji-zeli-posvojiti-dobio-na-sudu-ministarstvo-ih-hoce-sprijeciti-zalbm/>

Prava beskućnika

- 341.** U 2021. godini usvojena je Nacionalna strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti 2021.- 2027. te pripadajući Akcijski plan koji ne donose nove mjere koje bi značajno utjecale na poboljšanje prava beskućnika.²⁷⁹
- 342.** Novim Zakon o socijalnoj skrbi²⁸⁰ zakonska definicija beskućnika i dalje je nedovoljno široko postavljena jer nije usklađena s ETHOS tipologijom beskućništva i stambene isključenosti te ne obuhvaća osobe koje stanuju u neadekvatnim životnim prostorima kao ni sekundarne i tercijarne oblike beskućništva, što onemogućuje kreiranje odgovarajućih preventivskih politika. Beskućništvo ne uzima u obzir osobe koje žive u vrlo nesigurnim uvjetima stanovanja, neadekvatnim stanovima kao ni osobe koje su suočene s rizikom beskućništva zbog vrlo nesigurnog stanarskog prava.
- 343.** U ožujku 2021. godine Gradska skupština Grada Zagreba donijela²⁸¹ je Zagrebačku strategiju borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2025. koja uključuje mjere poput zbrinjavanja i integracije beskućnika putem usluge privremenog smještaja te prevencije beskućništva poticanjem osnivanja stambenih zajednica za mlade koji izlaze iz alternativne skrbi.²⁸²

---

279 Kuća ljudskih prava Zagreb, Uoči Međunarodnog dana borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti: novi prijedlog Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti je promašen, listopad 2021., dostupno na <https://www.kucaljudskihprava.hr/2021/10/15/uoci-medunarodnog-dana-borbe-protiv-siromastva-i-socijalne-isključenosti-novi-prijedlog-ministarstva-rada-mirovinskog-sustava-obilitelji-i-socijalne-politike-za-borbu-protiv-siromastva-i-socijalne-is/>

280 Zakon o socijalnoj skrbi (NN 18/22), na snazi od 17.02.2022., dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/222/Zakon-o-socijalnoj-skrbi>

281 Gradska skupština Grada Zagreba, Zaključak o donošenju Zagrebačke strategije borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2025. (Službeni glasnik Grada Zagreba 8/21), dostupno na: <http://www1.zagreb.hr/zagreb/slglasnik.nsf/rest-akt/180605f-86798cd55c12586a0004a2d3f?Open>

282 Grad Zagreb, Zagrebačka strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti od 2021. do 2025. ožujak 2021., dostupno na: [http://web.zagreb.hr/Sjednice/2017/sjednice_skupstine_2017.nsf/0/C12581370033D600C1258680004E6002/\\$FILE/04%20Strategija.pdf](http://web.zagreb.hr/Sjednice/2017/sjednice_skupstine_2017.nsf/0/C12581370033D600C1258680004E6002/$FILE/04%20Strategija.pdf)

- 344.** Hrvatska i dalje nema točan podatak o broju beskućnika koji je od iznimne važnosti za kreiranje mjera i politika skrbi. U Hrvatskoj djeluje 14 prihvatilišta i prenočišta za beskućnike i to u velikim gradovima s ukupnim smještajnim kapacitetom do 420 korisnika, no potrebe su višestruko veće. Iako se u službenim statistikama broj beskućnika kreće između 400 i 500, prema stvarnim procjenama na terenu ta brojka je puno veća i iznosi oko 2000, dok je u riziku od beskućništva oko 10.000 građana.²⁸³
- 345.** Usprkos zakonskoj obvezi da veliki gradovi i gradovi sjedišta županija u svom proračunu osiguraju sredstva za uslugu prehrane u pučkim kuhinjama, kao i za uslugu smještaja u prihvatilištima ili prenočištima za beskućnike, velik broj gradova u Hrvatskoj još uvijek nema uspostavljene programe skrbi o beskućnicima. Pučke kuhinje i socijalne samoposluge često su rezultat inicijativa organizacija civilnog društva te humanitarnih i vjerskih organizacija, a ne strukturne nacionalne politike.
- 346.** Novi Zakon o socijalnoj skrbi²⁸⁴ donosi uvođenje prava na ostvarivanje zajamčene minimalne naknade beskućniku koji se nalazi u prihvatilištu u polovičnom iznosu od 400 kuna, što za njih prema dosadašnjem Zakonu o socijalnoj skrbi iz 2014. godine nije bilo moguće.
- 347.** Hrvatska nema donesenu strategiju prevencije i borbe protiv beskućništva ni strategiju socijalnog stanovanja, a s obzirom da beskućništvo predstavlja ekstreman oblik siromaštva i socijalne isključenosti koji zahtjeva poseban pristup rješavanju, ističe se potreba za osmišljavanjem specifičnih okvira i mjera socijalne politike prema beskućnicima na nacionalnoj razini. Nedostatak nacionalne

---

²⁸³ RTL.hr, Porazna statistika: Na hrvatskim ulicama živi oko 2 tisuće beskućnika, u velikom siromaštvu je još 10 tisuća osoba, listopad 2021., dostupno na: <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/hrvatska/4119722/porazna-statistika-na-hrvatskim-ulicama-zivi-oko-2-tisuće-beskucnika-u-velikom-siromastvu-je-jos-10-tisuca-osoba/>

²⁸⁴ Zakon o socijalnoj skrbi (NN 18/22), na snazi od 17.2.2022., dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/222/Zakon-o-socijalnoj-skrbi>

strategije o beskućništvu i protokola o postupanju s beskućnicima utječe na kvalitetu usluga svih pružatelja i suradnju s nadležnim tijelima po pitanju beskućništva.

348.

Porast broja beskućnika u Hrvatskoj posljednjih je godina uzrokovan porastom razine siromaštva zbog nezaposlenosti, pada kupovne moći i loše stambene politike koju karakterizira višegodišnje čekanje na socijalne stanove, dok socijalna pomoć ne može zadovoljiti primarne potrebe osoba i obitelji bez prihoda. Dodatni faktori koji utječu na porast beskućništva uključuju nedostatno razvijenu podršku i usluge vezane uz osobe s psihičkim bolestima, ovisnike o drogama, osobe koje su izašle iz zatvora, mlade koji izlaze iz alternativne skrbi, dječjih i odgojnih domova, branitelje itd.²⁸⁵

349.

Ostvarenje prava na prebivalište i dalje predstavlja kontinuirani problem beskućnika, zbog čega mnogi beskućnici ne ostvaruju pravo na osobnu iskaznicu, a time ostaju bez mogućnosti ostvariti pravo na socijalnu pomoć, zdravstvenu zaštitu, ali i mnogih drugih prava i usluga, uključujući i pravo glasa na izborima.

350.

Pučka pravobraniteljica upozorava²⁸⁶ na nedostatak aktivnosti koje uključuju rad stručnjaka na terenu s beskućnicima te obilazak prostora koji nisu namijenjeni za stanovanje uz podršku i savjetovanje stručnjaka, što bi doprinijelo smanjenju broja 'skrivenih' beskućnika i njihovoj bržoj socijalnoj integraciji. Dodatno napominje kako kratkoročna projektna financiranja ne osiguravaju kontinuitet aktivnosti i usluga za beskućnike.

---

285 Udruga MoSt, Siromaštvo – mrlja na savjesti čovječanstva : prikaz okvira i mogućnosti suzbijanja siromaštva u RH, autorica: Đordana Barbarić, 2021., dostupno na: <https://www.most.hr/baza-znanja>

286 Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu/?wpdmdl=13454&refresh=624f43c4a28581649361860>

Prava izbjeglica

- 351.** Hrvatska i dalje nema važeću migracijsku niti integracijsku politiku.
- 352.** Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2020. do 2022. godine nije donesen tijekom 2021. godine, što znači da Hrvatska u posljednje dvije godine nije imala aktivne mjere za upravljanje procesom integracije. Prema informacijama organizacije civilnog društva koja sudjeluje u radu Radne skupine Vlade RH za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, proces donošenja Akcijskog plana usporen je zbog krize izazvane COVID-19 te se zbog ušteda za upravljanje krizom sredstva nisu usmjeravala na integraciju, što dodatno ugrožava ranjivu skupinu izbjeglica, a ujedno i jasno daje do znanja kako integracija izbjeglica nije prioritet. Nadležna tijela još uvijek nisu komunicirala kada bi izrađeni Akcijski plan konačno mogao u proceduru, što dodatno otežava proces.
- 353.** Grad Zagreb je u 2021. godini izradio lokalni Akcijski plan za integraciju²⁸⁷ te otvorio proces javnog savjetovanja. Načelne primjedbe organizacija koje se bave zaštitom prava izbjeglica odnose se na sugestiju da Grad Zagreb kao jedinica lokalne samouprave ovaj Akcijski plan treba izgraditi na temelju vlastitih iskustva u integraciji kao i potreba skupina koje žive u Zagrebu, a ne vodeći se isključivo nacionalnim akcijskim planom za integraciju kao uzorom. Pozitivnu sastavnicu plana čini definiranje integracije kao procesa koji započinje ulaskom u Hrvatsku,

---

287 Grad Zagreb, Nacrt Akcijskog plana Grada Zagreba za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2021. do 2022., lipanj 2021., dostupno na: <https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/ljudska%20prava/nacrt%20akcijskog%20plana%20grada%20zagreba%20za%20integraciju%20osoba%20kojima%20je%20odobrena%20me%C4%91unarodna%20za%C5%A1tita%20za%20razdoblje%20od%202021-2022/AP%20GZ%20za%20integraciju%20osoba%20kojima%20je%20odobrena%20me%C4%91unarodna%20za%C5%A1tita%202021-2022.pdf>

a ne s odobrenim statusom međunarodne zaštite, što u proces uključuje znatno širi krug ranjivih skupina (uz osobe s odobrenom međunarodnom zaštitom, tražitelje međunarodne zaštite/azila, strance na privremenom i stalnom boravku i iregularne migrante).

354.

Početak 2021. godine stupio je na snagu novi Zakon o strancima²⁸⁸ koji ima brojne manjkavosti te otvara prostor diskriminatornim praksama. Glavni nedostaci su neusklađenost sa Zakonikom o schengenskim granicama, nemogućnost podnošenja žalbi na odluke MUP-a kojima se dodatno opterećuje pravosudni sustav, ostavljanje prostora za arbitrarnost pri provođenju sigurnosnih provjera te otežano odobravanje privremenog boravka iz humanitarnih razloga. Iako su organizacije civilnog društva tijekom javnog savjetovanja ukazivale na odredbe prijedloga zakona koje su smatrale problematičnima, njihove sugestije nisu uvažene prilikom usvajanja zakona.²⁸⁹

355.

U 2021. godini Ured Vlade RH za ljudska prava i prava nacionalnih manjina osnovao je Savjetodavnu skupinu državljana trećih zemalja i osoba migrantskog porijekla²⁹⁰ koja bi trebala doprinijeti osnaživanju državljana trećih zemalja kroz edukacije o ljudskim pravima, jačati njihove perspektive u političkoj raspravi i doprinijeti poboljšanju integracijskih politika te njihovom uključivanju u kreiranje, implementaciju i evaluaciju integracijskih politika i strategija.

---

288 Zakon o strancima (NN 133/20), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_12_133_2520.html

289 Centar za mirovne studije, CMS: Prijedlog Zakona o strancima je manjkav i omogućava diskriminaciju, rujan 2020., dostupno na: <https://www.cms.hr/hr/pravna-pomoc-azil-i-statusna-pitanja/cms-prijedlog-zakona-o-strancima-je-manjkav-i-omogućava-diskriminaciju>

290 Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH, Održan prvi sastanak novoosnovane Savjetodavne skupine državljana trećih zemalja i osoba migrantskog porijekla, lipanj 2021., dostupno na: <https://pravamanjina.gov.hr/vijesti/odrzan-prvi-sastanak-novoosnovane-savjetodavne-skupine-drzavljana-trecih-zemalja-i-osoba-migrantskog-porijekla/1020>

PRISTUP PRAVU NA MEĐUNARODNU ZAŠTITU

356.

Pravo na pristup sustavu azila postalo je jedno od najugroženijih ljudskih prava na području eu-a, pa tako i u Hrvatskoj. Inicijativa Protecting Rights at Borders od siječnja do kraja studenog 2021. zabilježila je ukupno 8812 slučajeva nezakonitog protjerivanja iz Hrvatske u BiH te 230 nezakonitih protjerivanja u Srbiju.²⁹¹ Dansko vijeće za izbjeglice²⁹² zabilježilo je tijekom 2021. ukupno 9114 slučajeva, a Mreža Border Violence Monitoring²⁹³ u istom je vremenu zabilježila 2279 osoba nezakonito protjeranih iz Hrvatske u BiH te 159 osoba nezakonito protjeranih iz Hrvatske u Srbiju, kao i 367 osoba lančano protjeranih kroz Hrvatsku u BiH te 27 osoba lančano protjeranih kroz Hrvatsku u Srbiju.

357.

U 2021. godini odobreno je ukupno 68 međunarodnih zaštita, što uključuje i osobe koje su došle procesom evakuacije direktno iz Afganistana. Ako se uzme u obzir da je broj odobrenih međunarodnih zaštita do kraja lipnja 2021. godine bio samo 9²⁹⁴, može se zaključiti da većinu odobrenih međunarodnih zaštita čine evakuirani pojedinci.

358.

Europski sud za ljudska prava u studenome je objavio presudu u predmetu M.H. i drugi protiv Hrvatske²⁹⁵ kojom je potvrdio povredu prava na život, povredu zabrane

---

291 Protecting Rights at Borders: travanj 2021., dostupno na: PRAB#1, srpanj 2021., dostupno na: PRAB#2, prosinac 2021., dostupno na: PRAB#3

292 Protecting Rights at Borders, Human dignity lost at the EU's borders, prosinac 2021., dostupno na: https://drc.ngo/media/rzplexyz/prab-iii-report-july-to-november-2021_final.pdf

293 Border violence Monitoring Network, Monthly Report Archives, dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/category/monthly-report/>

294 Ministarstvo unutarnjih poslova, Statistički pokazatelji, Tražitelji međunarodne zaštite, dostupno na: https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2021/Medjunarodna_zastita/Statisticki-pokazatelji-osoba-kojima-je-odobrena-medjunarodna-zastita-2Q-2021.pdf

295 Europski sud za ljudska prava, M.H. i drugi protiv Hrvatske (broj zahtjeva 15670/18 i 43115/18), studeni 2021., dostupno na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-213213>

mučenja i nečovječnog postupanja, zabranu kolektivnog protjerivanja, pravo na sigurnost i slobodu i pravo na pojedinačni zahtjev. Time su djevojčica Madina Hussiny i njezina obitelj od najvišeg suda za ljudska prava priznate kao žrtve nezakonitog protjerivanja od strane Republike Hrvatske koje je za posljedicu imalo gubitak života šestogodišnje djevojčice 21. studenog 2017. godine. ESLJP je jasno je utvrdio da je istraga u slučaju smrti male Madine bila neefikasna, da je Hrvatska grubo povrijedila njeno pravo na život, članove njene obitelji izložila mučenju i vršila pritisak na aktiviste kako bi odustali od podrške njenoj obitelji.

359.

U odnosu na ostvarivanje prava na besplatnu primarnu pravnu pomoć, organizacija koja štiti prava izbjeglica navodi kako je glavna poteškoća s kojom se suočavaju u pružanju besplatne pravne pomoći nemogućnost pristupa prihvatnim centrima, detencijskim centrima i prihvatno-tranzitnim centrima u kojima se nalaze izbjeglice i migranti. Nedoovoljavanje ulaska u ove objekte otežava pristup potencijalnih korisnika pravnoj pomoći i pravnim informacijama te time negativno utječe na njihov pristup pravdi. Nedostupnost ovim objektima dodatno je zaoštre na mjerama za suzbijanje epidemije covid-19, a okolnosti epidemije dovele su i do ograničenja kontakta osobama s pružateljima pravne pomoći, pa tako, prema navodima organizacija civilnog društva, u Prihvatilištu za tražitelje azila Porin od početka epidemije nije prisutan nitko od pružatelja pravne pomoći.

360.

Važno je naglasiti i to da još uvijek postoji generalan manjak regulacije sistema povratka stranaca. Organizacije koje pružaju pravnu pomoć strancima navode kako su i tijekom 2021. godine stranci zadržavani u detencijskom centru Ježevo iako nije bilo objektivne mogućnosti njihovog povratka u zemlju porijekla te stoga tamo nisu zadržavani u svrhu povratka. U tijeku tog zadržavanja pristup besplatnoj sekundarnoj pravnoj pomoći nije im omogućen te osobe koje su lišene slobode kretanja, a koje nemaju financijskih sredstava, nisu u mogućnosti ostvariti svoja prava ili osporiti osnovanost lišavanja slobode. Nadalje,

primijećeno je i onemogućavanje pristupa sustavu azila osobama koje se nalaze u detencijskom centru, zbog čega je u jednom slučaju podnesen zahtjev Europskom sudu za ljudska prava,²⁹⁶ a postupak je u tijeku.

361. Neresponzivnost državnih tijela, posebice policije, također otežava adekvatno pružanje besplatne pravne pomoći te krši pravo na pristup informacijama pružateljica i krajnjih korisnika besplatne pravne pomoći. Na upite za informacijama važnim za nastavak postupanja po zahtjevu korisnika nerijetko se dobiva paušalan odgovor koji ne sadrži tražene informacije i dokumente, a u nekim situacijama odgovori potpuno izostaju.

362. I dalje je problematičan pristup informacijama strancima koji žive u Hrvatskoj koji u zagrebačkoj policijskoj upravi često nisu u mogućnosti ishoditi ispravne i potpune informacije, a koje su nerijetko dane na hrvatskom, a ne engleskom jeziku. Navedeno znatno otežava snalaženje, prikupljanje potrebne papirologije i slično, a organizacije koje pružaju pravnu pomoć strancima i ove godine navode slučajeve kada su na šalterima od strane službenih policijskih djelatnika bile rečene jedne informacije, te bi tek involviranjem njihove pravnice te osobe dobile drugu (i točnu) informaciju.

363. Maloljetnici bez pratnje i dalje su u posebno ranjivoj situaciji u Hrvatskoj budući da država i dalje nije kvalitetno restrukturirala sistem njihovog prihvata. Smještanje maloljetnika bez pratnje u odgojne domove izrazito je neadekvatna mjera, a prema saznanjima organizacija koje štite prava izbjeglica neki maloljetnici imaju jako malen ili gotovo nikakav kontakt sa skrbnicima koji su im dodijeljeni, a upitna je i razina posvećenosti i zainteresiranosti nekih od skrbnika da svojim štićenicima osiguraju adekvatnu pravnu podršku te pristup informacijama i uslugama na koje imaju zakonski zajamčeno pravo.

---

²⁹⁶ Europski sud za ljudska prava, Y.K. protiv Hrvatske (zahtjev br. 38776/21), prosinac 2021., dostupno na: <https://hudoc.echr.coe.int/en-g?i=001-214590>

364.

Organizacije koje štite prava izbjeglica i dalje ističu prava na pristup školovanju, zdravstvenoj skrbi te spajanju obitelji kao najproblematičnije prepreke s kojima se suočavaju maloljetnici bez pratnje.²⁹⁷ Također naznačuju da je i dalje prisutan neadekvatan sistem prepoznavanja ranjivih skupina unutar Prihvatilišta za tražitelje azila kao i Prihvatnih centara za strance te upitna razina pružanja psihološke podrške osobama u prihvatnim centrima koje pate od trauma, PTSD-a i sličnih stanja u kojima im je izrazito potrebna kvalitetna, stručna, individualizirana psihološka podrška.

PRISTUP TERITORIJU HRVATSKE I ILEGALNA PROTJERIVANJA

365.

Postupanja policije na granici i u dubini hrvatskog teritorija odnosno nezakonita i često kolektivna protjerivanja te uskraćivanje pristupa sustavu azila nisu u skladu sa Zakonom o strancima niti sa Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, a također krše Ustav RH, Zakonik o schengenskim granicama te općenito EU i međunarodno (izbjegličko) pravo. Novinarski timovi snimili²⁹⁸ su u 2021. ukupno šest nezakonitih kolektivnih protjerivanja na granici Hrvatske i BiH koja uključuju otprilike 65 osoba, od čega oko 20 djece, a reportaže su prenijele i razgovore²⁹⁹ s protjeranim obiteljima koje potvrđuju kako im je uskraćen pristup azilu i liječnička pomoć. Novinarski

---

297 Centar za mirovne studije, Rehabilitacijski centar za stres i traumu, Policy brief o zaštiti djece bez pratnje u Republici Hrvatskoj, 2021., dostupno na: https://www.cms.hr/system/publication/pdf/165/Djeca_bez_pratnje_u_RH_HRV_final.pdf

298 Spiegel.de, Geflüchtete an EU-Außengrenze, 'Wir sind für sie wie Tiere', lipanj 2021., dostupno na: https://www.spiegel.de/ausland/kroatien-videos-dokumentieren-systematische-pushbacks-a-4463a93d-0467-4960-814a-6d959e1df193?fbclid=IwAR2e9KsFirPtnTs4i_6A7B-xbwsfx3j-xiesUdhpXOH2kQ2FXj0Xlh-3Yrw

299 Lupiga, Njemački mediji imaju snimke: Hrvatska policija protjeruje bebe, trudnice i djecu s invaliditetom, lipanj 2021., dostupno na: <https://lupiga.com/vijesti/njemacki-mediji-imaju-snimke-hrvatska-policija-protjeruje-bebe-trudnice-i-djecu-s-invaliditetom>

tim RTL-a svojim je kamerama zabilježio³⁰⁰ kako iranska obitelj iskazuje zahtjev za azilom nakon što je 22 puta pokušala ući u Hrvatsku tražeći azil i isto toliko puta bila protjerana iz zemlje, nakon čega su krajem godine dobili međunarodnu zaštitu Republike Hrvatske.

366. Po medijskoj objavi snimke na kojoj pripadnici specijalne policije provode nasilna i nezakonita protjerivanja i svjedočanstva žrtava o mučenju i nečovječnom postupanju, mu je trojicu pripadnika interventne policije sankcionirao kaznama uvjetnog prestanka radnog odnosa te su oni nakon tromjesečne suspenzije vraćeni na posao.³⁰¹

367. U prosincu je, nakon više od godine dana odgode, napokon objavljeno izvješće Odbora za za sprječavanje mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja Vijeća Europe (CPT) o Hrvatskoj.³⁰² Odbor je u izvještaju navodio svjedočanstva izbjeglica i migranata kako hrvatska policija muči i nečovječno postupa prema izbjeglicama i drugim migrantima, te upozorava da ne postoji sustav unutarnje kontrole i nadzora nad radom policije te kako je nužno da se neovisan mehanizam nadzora što prije uspostavi.

368. Zbog brojnih optužbi za kršenja ljudskih prava na hrvatskoj (zelenoj) granici, na inicijativu Europske komisije u lipnju 2021. godine uspostavljen je Nezavisni mehanizam nadzora postupanja policijskih službenika u području ne-

---

300 RTL, Mještani u Karlovačkoj županiji skrivali Iranu s dvoje djece koja tvrdi da ih je policija 22 puta izbacila iz zemlje. Potraga donosi njihovu priču!, lipanj 2021., dostupno na: <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/potraga/4060842/mjestani-u-karlovačkoj-zupaniji-skrivali-iranu-s-dvoje-djece-koja-tvrđi-da-ih-je-policija-22-puta-izbacila-iz-zemlje-potraga-donosi-njihovu-pricu/>

301 Jutarnji.hr, Policajci koji su tukli migrante vraćeni na posao, jedini grijeh im je bio krivo nošenje uniforme!?, siječanj 2022., dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/policajci-koji-su-tukli-migrante-vrace-ni-na-posao-jedini-grijeh-im-je-bio-krivo-nosenje-uniforme-15146204>

302 Vijeće Europe, Council of Europe anti-torture Committee publishes report on its 2020 ad hoc visit to Croatia, ožujak 2021., dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-report-on-its-2020-ad-hoc-visit-to-croatia>

zakonitih migracija i međunarodne zaštite.³⁰³ Zabrinjavajuće je da će hrvatski mehanizam nadzora poslužiti kao pilot primjer za uspostavu mehanizama nadzora na drugim vanjskim granicama Europske unije uzimajući u obzir probleme poput njegove upitne transparentnosti rada, posjete granici s najavom, kao i sastava mehanizma, koji je uspostavljen od strane MUP-a bez prethodnog javnog poziva i jasno utvrđenih kriterija.³⁰⁴

369.

Zbog nepostojanja sigurnih i legalnih puteva te zbog sustavnog provođenja nezakonitih i nasilnih protjerivanja, 2021. godinu obilježile su i tragične smrti izbjeglica na hrvatskom teritoriju. Četvero je ljudi smrtno stradalo pri prevrtanju kamiona³⁰⁵ dok ih je 19 ozlijeđeno. Pri pokušaju ulaska u Hrvatsku život je izgubio i petogodišnji dječak³⁰⁶ koji se utopio u rijeci Uni, Afganistanka³⁰⁷ koja je sa svojom obitelji prelazila rijeku Koranu te desetogodišnja djevojčica³⁰⁸ koja se utopila u rijeci Dragonji.

---

303 Nezavisni mehanizam nadzora postupanja policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova u području nezakonitih migracija i međunarodne zaštite, 1. Polugodišnje izvješće, lipanj-prosinac 2021., prosinac 2021., dostupno na: <https://ecre.org/wp-content/uploads/2021/12/Polugodisnje-izvjesce-nezavisnog-mehanizma-nadzora-postupanja-policijskih-sluzbenika-Ministarstva-unutarnjih-poslova-u-podrucju-nezakonitih-migracija-i-medunarodne-zastite.pdf>

304 Centar za mirovne studije, Prvo polugodišnje izvješće Nezavisnog mehanizma nadzora, prosinac 2021., dostupno na: <https://www.cms.hr/hr/azil-i-integracijske-politike/prvo-polugodisnje-izvjesce-nezavisnog-mehanizma-nadzora>

305 Index.hr, Teška nesreća kod Okučana, četvero mrtvih. Svi su migranti, skrivali su se u kamionu, ožujak 2021., dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/teska-nesreca-kod-okucana-cetvero-mrtvih-svi-su-migranti-skrivali-su-se-u-kamionu/2262888.aspx>

306 Telegram.hr, Na granici s BiH noćas se utopio se petogodišnjak. Ispao je ocu kad su pokušavali pregaziti Unu, srpanj 2021., dostupno na: https://www.telegram.hr/politika-kriminal/na-granici-s-bih-nocas-se-utopio-petogodisnjak-ispao-je-ocu-kada-su-pokusavali-pregaziti-unu/?fbclid=IwAR2aE8S6IiqMkE725BC2O_SwXCgfdWqANcV2DVwshGVYSHiGSChY8j-2lb3Y

307 RTL, Nova smrt Afganistanke u Hrvatskoj: U Korani se utopila žena, putovala sa skupinom migranata, prosinac 2021., dostupno na: <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/hrvatska/4151224/nova-smrt-afganistanke-u-hrvatskoj-u-korani-se-utopila-zena-putovala-sa-skupinom-migranata/>

308 Dnevnik.hr, Tuga u Istri: Pronađeno tijelo nestale djevojčice (10) u nabujaloj rijeci, prosinac 2021., dostupno na: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/potruga-za-djevojcom-10-u-istri---687839.html>

- 370.** Prema podacima organizacije koja štiti prava izbjeglica, 44% žrtava *pushbackova* eksplicitno je i bezuspješno tražilo azil u Hrvatskoj. Dio ispitanika bojao se otvoreno zatražiti azil zbog dojmova da u pograničnom području oni koji inzistiraju na azilu lošije prolaze te ih policija češće i više tuče.
- 371.** U 2021. godini organizacije koje štite prava izbjeglica zabilježile su svjedočanstva 200 protjeranih grupa, koje su uključivale 2751 žrtava *pushbackova*. Što se uočenih obrazaca nasilja tiče, najveći broj ispitanika (72%) zadobilo je udarce dok je 36% (uključujući maloljetnike) prijavilo prisilno svlačenje, a 14% ispitanika prijavilo je da su im hrvatski policajci prijetili oružjem ili pucali oko njih (u zrak ili vodu).
- 372.** Prema analizi izravno prikupljenih svjedočanstva o protjerivanjima, organizacije koje štite prava izbjeglica iznose podatak da se u 104 protjerane grupe u 2021. godini nalazilo 256 maloljetnika, a ta je brojka vjerojatno znatno veća ako se uzme u obzir da se kod kolektivnih protjerivanja često nije mogao utvrditi točan broj maloljetnika.
- 373.** U 2021. godini nastavlja se dugogodišnji problem izostanka učinkovitih i neovisnih istraga te sankcioniranja počinitelja i odgovornih u mnogobrojnim dokazanim primjerima nezakonitog postupanja hrvatske policije prema izbjeglicama. Pučka pravobraniteljica i dalje se tijekom obilazaka u sklopu Nacionalnog preventivnog mehanizma susreće s otežanim pristupom informacijama o postupanju s nezakonitim migrantima i tražiteljima azila od strane Ministarstvo unutarnjih poslova.³⁰⁹

---

309 Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu/?wpdmdl=13454&refresh=624f43c4a28581649361860>

PROCES I ASPEKTI INTEGRACIJE U DRUŠTVO

- 374.** Iako osobe koje u Hrvatskoj ostvaruju međunarodnu zaštitu imaju zajamčen niz prava prema hrvatskom i međunarodnom zakonodavstvu, one se u praksi i dalje susreću s nizom institucionalnih barijera kao i diskriminacijom prilikom pokušaja njihova ostvarivanja.
- 375.** Organizacije koje štite prava izbjeglica navode kako se izbjeglice i drugi stranici gotovo dvije godine nakon početka epidemije COVID-19 i dalje suočavaju s posljedicama koje se očituju u bržem i češćem dobivanju otkaza zbog smanjenih poslovnih aktivnosti poslodavaca, što predstavlja dodatan problem uz već postojeće probleme kao što su nedovoljno plaćena radna mjesta, nesigurni radni uvjeti te problematični i često kratkotrajni ugovori o radu.
- 376.** Zdravstvena kriza dodatno je naglasila ionako problematičan pristup zdravstvenom sustavu za izbjeglice i druge strance koji nemaju sredstava za plaćanje obaveznog zdravstvenog osiguranja. Organizacije koje štite prava izbjeglica navode kako se i dalje susreću s time da se nekim izbjeglicama uskraćivalo pravo na zdravstvene usluge najčešće zbog toga što zdravstveni radnici nisu upoznati s njihovim zakonskim pravima, procedurama oko upisa u Centralni zdravstveni informacijski sustav Republike Hrvatske i drugih povezanih procedura poput izdavanja uputnica, te plaćanja zdravstvenih usluga, kao i zato što nadležno Ministarstvo zdravstva kasno podmiruje račune zdravstvenim ustanovama. Organizacije koje štite prava izbjeglica također ističu kako ljekarne nisu informirane o postupku izdavanja lijekova osobama pod međunarodnom zaštitom.
- 377.** Pored problema koji su bili povezani ili jače izraženi za vrijeme epidemije tijekom 2021. godine, kontinuirani problem hrvatskog sustava integracije izbjeglica i drugih stranaca i dalje je provedba tečajeva hrvatskog jezika za

osobe koje su ostvarile međunarodnu zaštitu. Prema saznanjima organizacija koje štite prava izbjeglica, tečajevi se ne provode kontinuirano već ovise o dugim procesima javne nabave, nedovoljno su prilagođeni specifičnoj skupini kojoj su namijenjeni i traju samo ograničeni broj sati koji je uglavnom nedovoljan za usvajanje jezika za rad, svakodnevno snalaženje u društvu i slično. Kako navode organizacije civilnog društva, trenutni službeni tečaj jezika koji provodi Pučko otvoreno učilište Zagreb nije certificiran, što predstavlja veliki problem izbjeglicama kojima je certifikat potreban kako bi institucijama dokazivali položenu razinu hrvatskog jezika. Nadalje, taj tečaj jezika se organizira isključivo za početničke grupe, a dio izbjeglica je samostalno ili kroz tečajeve udruga savladao početničku razinu te bi želio nastaviti s naprednijim učenjem jezika, osobito zbog daljnjeg reguliranja statusa.

378.

Nakon što je odlukom MUP-a iz 2020. godine zabranjen ulazak u objekte Prihvatilišta za tražitelje međunarodne zaštite u Zagrebu i Kutini svim provoditeljima aktivnosti koji imaju potpisane sporazume s MUP-om u svrhu suzbijanja širenja epidemije, organizacije koje provode integracijske aktivnosti naglašavaju kako je ograničen pristup Prihvatilištu imao izrazito negativan utjecaj na kvalitetu života i mogućnosti integracije. To se posebice negativno odrazilo na integraciju djece tražitelja azila, koja su ovime izgubila pristup podršci u učenju jezika, pisanju zadaća i integracijskim aktivnostima koje su provodile organizacije civilnog društva u Prihvatilištu.

379.

Organizacije koje provode integracijske aktivnosti ističu i dodatan problem nedostatka besplatnog interneta u Prihvatilištu, koji je posebno došao do izražaja nakon uvođenja posebnih epidemioloških mjera. Prema njihovim saznanjima, zbog sanacije vrelovoda u naselju Dugave, Prihvatilište za tražitelje azila u Zagrebu od 25. kolovoza do 15. rujna 2021. godine nije imalo tople vode, a prema informacijama koje su dobili od korisnika, za to vrijeme nije bila osigurana alternativna opskrba toplom vodom što je utjecalo na kvalitetu života i higijenske standarde u Prihvatilištu.

- 380.** Kao najveće prepreke u ostvarivanju prava izbjeglica u Hrvatskoj organizacije koje štite prava izbjeglica navode nepoznavanje jezika, nedostatak finansijskih sredstava (spajanje obitelji) te institucionalno nepoznavanje prava osoba pod međunarodnom zaštitom.
- 381.** Organizacije koje štite prava izbjeglica kao jedan od glavnih problema s kojima se susreću izbjeglice u Hrvatskoj ističu nezaposlenost, osobito samohranih majki i osoba koje ne poznaju hrvatski jezik, a kao glavni nedostatak navode dug period čekanja na ostvarivanje prava na rad što tražiteljima azila onemogućava ranu integraciju u tržište rada.
- 382.** Organizacije koje štite prava izbjeglica navode kako su krajem godine zabilježeni slučajevi diskriminacije izbjeglica na osnovu nacionalnog podrijetla od strane nekoliko hrvatskih banaka. Diskriminatorne prakse banaka ogledaju se u tome da se osobe pod međunarodnom zaštitom u različitim vrstama bankovnog poslovanja (otvaranja računa, isplata i slično) ne prepoznaju kao osobe s izbjegličkom zaštitom, već kao državljani trećih zemalja. Zbog toga im često otežavaju ili potpuno onemogućuju otvaranje računa, što osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita otežava ostvarivanje prava na rad i prava na socijalnu zaštitu.
- 383.** Osobe koje su ostvarile međunarodnu zaštitu imaju poteškoća s priznavanjem vozačkih dozvola izdanih u zemljama porijekla. Uslijed dugotrajnog puta i čekanja na odobrenje međunarodne zaštite, mnogima od njih istekne vozačka dozvola koju ne mogu zamijeniti u slučaju protoka više od 6 mjeseci od isteka. S obzirom na to da osobe pod međunarodnom zaštitom ne mogu kontaktirati veleposlanstva ili vladine institucije u zemlji porijekla kako bi zatražili izdavanje vozačke dozvole, prisiljene su ponovno polagati vozački ispit. Također, organizacije koje štite prava izbjeglica navode kako je mup potvrdio da se u slučaju zamjene inozemne vozačke dozvole sukladno Pravilniku o vozačkim dozvolama inozemna vozačka dozvola vraća nadležnom tijelu države koja ju je izdala, uz navođenje

razloga za takav postupak, što predstavlja zabrinjavajuću praksu s obzirom na to da se podaci o osobama koje su dobile međunarodnu zaštitu ne bi trebali dijeliti sa institucijama zemalja porijekla.

384. Osoba pod međunarodnom zaštitom ima pravo na smještaj najduže dvije godine od dana uručenja odluke o odobravanju međunarodne zaštite, a iako je broj odobrenih međunarodnih zaštita relativno malen, prema saznanjima organizacija koje štite prava izbjeglica, u praksi se na smještaj čeka i nekoliko mjeseci za vrijeme kojih osobama teče pravo na državno subvencionirani smještaj.

385. Kao dodatan problem ističu situaciju djece čiji roditelj/i rade i osigurani su kao zaposlene osobe jer ta djeca ne mogu ostvariti osnovno zdravstveno osiguranje preko roditelja već i dalje podliježu propisima kao osobe pod međunarodnom zaštitom, što u praksi znači da neće moći ostvariti zdravstvenu zaštitu do svog zaposlenja. Također, to znači da djeca ne mogu dobiti sekundarnu zdravstvenu zaštitu s obzirom da nisu u sustavu Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, što predstavlja izravno kršenje članka 24. Konvencije o pravima djeteta, prema kojoj se države članice obvezuju na pružanje prava na uživanje najveće moguće razine zdravstvene zaštite.

386. Budući da osobe pod međunarodnom zaštitom nisu u sustavu Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, roditelje, prema navodima organizacija civilnog društva, ne mogu ostvariti pravo na roditeljne i roditeljske potpore.

387. Što se tiče problematike pristupa obrazovanju, organizacije koje štite prava izbjeglica navode kako je postupak organiziranja pripremne nastave za djecu izbjeglice izrazito dug, pa djeca često čekaju mjesecima, a neka djeca su primorana na pripremnu nastavu ići u drugu školu zbog čega gube dio nastave u vlastitoj školi. Također, pripremna i dopunska nastava u trajanju od 140 sati često nije dovoljna te se nerijetko odvija paralelno s redovnom nastavom što znači da učenici moraju pohađati nastavu bez da razumiju što se predaje. U praksi je i dalje vidljiv

manjak pripremljenosti škola, nedovoljan broj asistenta u nastavi te neinformiranost škola o pravima osoba pod međunarodnom zaštitom.

- 388.** Organizacije koje štite prava izbjeglica uočavaju kako je tijekom 2021. godine iznimno mali broj djece tražitelja azila bio uključen u odgojno obrazovni sustav, što ukazuje na nepoštivanje zakonskog okvira od 30 dana za upis djece koja su tražitelji ili su pod međunarodnom zaštitom. Također, djeca koja dolaze u Hrvatsku procesom spajanja obitelji zbog sporosti MUP-a kod izdavanja dozvole boravka ne mogu se mjesecima upisati u školski sustav.
- 389.** Budući da su u pogledu obrazovanja prava maloljetnih tražitelja azila i maloljetnika pod međunarodnom zaštitom jednaka pravima hrvatskih građana, i za njih vrijede zakonom propisana dobna ograničenja vezana uz stadije obrazovanja. Organizacije koje štite prava izbjeglica upozoravaju da djeca starija od 15 godina koja nisu završila osnovnoškolsko obrazovanje zato gube pravo na uključivanje u redovan sustav obrazovanja, a da se pritom ne uzimaju u obzir životne okolnosti djece, kao ni moguće pogreške u određivanju njihove dobi.
- 390.** Organizacije koje štite prava izbjeglica i pružaju podršku prilikom integracije ističu kako su hrvatske škole nedovoljno upućene u procedure vezane uz upis u škole, a samim time i nedosljedne u provođenju upisnih praksi učenika tražitelja azila odnosno maloljetnika pod međunarodnom zaštitom. Zbog nepoznavanja jezika i nestandardiziranog upisnog testa, neka se djeca upisuju u razred neprimjeren njihovoj dobi.
- 391.** U organizaciji online nastave, za čije funkcioniranje je bila presudna aktivna uloga roditelja, zanemarena su djeca iz obitelji koje nemaju pristup tehnologiji i u kojima i djeca i roditelji imaju slabije ili nikakve digitalne kompetencije ili koji ne poznaju dovoljno hrvatski jezik, a organizacije koje štite prava izbjeglica i pružaju podršku prilikom integracije ističu kako se to uvelike odrazilo na dostupnost školovanja kod djece izbjeglica.

- 392.** Prema saznanjima organizacija koje štite prava izbjeglica, u praksi se pokazalo da škole djecu koja su inojezičari ne upisuju u redovan školski program, već ih tretiraju kao 'goste učenike' iako takva kategorija više ne postoji u Zakonu. To je protivno zakonu i pravilniku, budući da škola od Ministarstva traži pripremnu nastavu u trenutku kad je u nju upisan učenik inojezičar. S obzirom na to da neka djeca (koja pohađaju pripremnu nastavu) često nisu upisana u redovni sustav obrazovanja nastave na daljinu, ona ne mogu pristupiti platformi preko koje se održava nastava budući da nemaju pristupne podatke, čime se onemogućava njihovo pravo na obrazovanje.
- 393.** Izbjeglice imaju pravo na visokoškolsko obrazovanje kao i hrvatski državljani, a pri upisu na fakultete nema specifične kategorije za upis osoba s međunarodnom zaštitom te se izbjeglice upisuju ili kao ostale strance – uz plaćanje školarina, ili kao hrvatske državljane – što je uvjetovano polaganjem ispita državne mature. Organizacije koje štite prava izbjeglica i pružaju podršku prilikom integracije ističu kako je problematično i priznavanje stranih obrazovnih kvalifikacija u slučajevima kada osobe sa sobom imaju dokumente kojima mogu dokazati svoje prijašnje obrazovanje. Problemi se javljaju i prilikom ostvarivanja većine prava koja uživaju redovni studenti, poput prava na subvencionirani smještaj i prehranu te mogućnosti ostvarivanja stipendije, iz razloga što institucije i njihovi pravilnici ne prepoznaju specifičnosti situacije izbjeglica.
- 394.** Organizacije koje štite prava izbjeglica navode kako je izbjeglicama i dalje otežan pristup zaposlenju, pogotovo zbog nepostojanja prilagođenih procedura priznavanja kvalifikacija i nostrifikacije diploma, kao i nedovoljne dostupnosti programa prekvalifikacije i dokvalifikacije koji su usko povezani s (ne)poznavanjem hrvatskog jezika te s time povezanom (ne)mogućnošću sudjelovanja.
- 395.** Organizacije koje štite prava izbjeglica ukazuju kako je problematiku stanovanja potrebno sagledavati u široj slici općenitog rasta cijena stanovanja te posljedica potresa u Zagrebu za one izbjeglice i druge strance koji su pretrpjeli

štete, zajedno s činjenicom da se izbjeglice i dalje susreću s predrasudama, rasizmom i netrpeljivosti stanodavaca pri potrazi za stanovima. Dvije godine državne podrške u osiguravanju smještaja izbjeglicama nedovoljne su uslijed lošeg funkcioniranja ostalih integracijskih mjera – prije svega nedostatka kvalitetnih i dostupnih tečajeva jezika i informiranja o hrvatskom društvu te poteškoća s priznavanjem postojećih kvalifikacija, mogućnostima prekvalifikacije i dokvalifikacije kao i pronalaskom posla.

396.

I tijekom 2021. godine osobe sa međunarodnom zaštitom smještene su u različite gradove u Hrvatskoj, a organizacije koje štite prava izbjeglica primjećuju kako se kao kontinuirani problem javlja nepripremljenost, a često i nepravovremeno obavještavanje lokalnih zajednica za prihvrat izbjeglica te izostanak osiguravanja sredstava i podrške jedinicama lokalne samouprave za razvoj lokalnih integracijskih planova u skladu s njihovim kapacitetima.

397.

Organizacije koje štite prava izbjeglica ističu i dalje prisutne probleme predrasuda, straha, rasizma i ksenofobije prema izbjeglicama i drugim migrantima, posebno onima vidljivo drugačije boje kože ili s jasno vidljivim religijskim obilježjima (poput hijaba). Posebno naglašavaju problematičnost institucionalnog rasizma prilikom potraživanja prava ili javnih usluga s obzirom da se izbjeglice i drugi migranti u kontaktu s institucijama često susreću s nerazumijevanjem, otvorenom netrpeljivosti, diskriminacijom, verbalnim nasiljem i slično. Pojavnost takvih stavova i ophođenja značajna je prepreka postizanju kvalitetne integracije te stvaranju interkulturalnog i međusobno povezanog društva.

Prava nacionalnih manjina

- 398.** Organizacije koje promiču prava nacionalnih manjina navode kako ni u 2021. godini nije bilo značajnog napretka u provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, posebno u području prava na prioritetno zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u javnim institucijama. Provedba je otežana uglavnom nepostojanjem odgovarajućih sankcija za nepridržavanje odredaba Zakona.
- 399.** U 2021. godine nastavlja se trend kašnjenja s izradom i objavom izvješća o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i o utrošku sredstava osiguranih u državnom proračunu za potrebe nacionalnih manjina, kao i izvješća o provedbi Operativnih programa za nacionalne manjine.
- 400.** Peto izvješće za Hrvatsku o provedbi Okvirne konvencije Vijeća Europe za zaštitu nacionalnih manjina³¹⁰ ističe kako se sustav zastupanja nacionalnih manjina oslanja na rezultate popisa stanovništva, no povjerenje u rezultate popisa stanovništva nije jednoglasno s obzirom da se pojedini pripadnici nacionalnih manjina ne izjašnjavaju o svojoj etničkoj pripadnosti uslijed nedostatka povjerenja u sustav. Vijeće Europe primjećuje kako u Hrvatskoj općenito nedostaju podaci o jednakosti razvrstani prema etničkoj pripadnosti. Dodaje kako su postojeći pragovi za pristup nekim manjinskim pravima previsoki i na štetu brojčano manjih nacionalnih manjina.
- 401.** Izvješće³¹¹ također navodi kako u javnoj raspravi o nacionalnim manjinama prevladavaju protumanjinska retorika

---

³¹⁰ Vijeće Europe, Savjetodavni odbor za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina (ACFC), lipanj 2021., dostupno na: <https://rm.coe.int/5th-op-croatia-hr/1680a2cb50>

³¹¹ Ibid.

i predrasude koje najviše pogađaju pripadnike srpske i romske nacionalne manjine, dok povijesni revizionizam pogađa srpsku, romsku i židovsku manjinu. Iako vladajuće institucije nastavljaju podržavati promicanje kulturne autonomije nacionalnih manjina te su povećale državne potpore u tom pogledu, u izvješću se upozorava da je potrebno uložiti više napora kako bi se osiguralo djelotvorno rješavanje potreba svih nacionalnih manjina, uključujući i brojčano manje manjine.

402. Također upućuje na nedovoljnu prisutnost nacionalnih manjina u emisijama javne radiotelevizije, kao i na to da javni mediji nemaju dovoljno ljudskih i financijskih resursa kako bi osigurali kvantitativnu i kvalitativnu medijsku produkciju za pripadnike nacionalnih manjina.³¹²

403. Ni u 2021. godini Vlada nije izradila i poslala u saborsku proceduru izmijenjeni Zakon o službenoj uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina, čime se izravno krši odluka Ustavnog suda³¹³ i onemogućuje ostvarivanje prava nacionalnih manjina na službenu i ravnopravnu uporabu njihova jezika i pisma na području Vukovara, što se napominje i u izvješću za Hrvatsku.³¹⁴

404. Iako donošenje Operativnih programa za nacionalne manjine predstavlja pozitivan pomak, Vijeće Europe ističe kako je od njihova donošenja proveden samo mali broj predviđenih aktivnosti, a nekima od planiranih djelovanja na temelju Operativnih programa nedostaju jasni pokazatelji, rokovi ili namjenska sredstva.³¹⁵

405. Broj kaznenih djela počinjenih iz mržnje je u porastu te je u 2021. prema dostupnim statističkim podacima

---

312 Ibid.

313 Odluka Ustavnog suda RH broj: U-VIIR-4640/2014 od 12. kolovoza 2014. (NN 104/14), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_08_104_2021.html

314 Vijeće Europe, Savjetodavni odbor za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina (ACFC), lipanj 2021., dostupno na: <https://rm.coe.int/5th-op-croatia-hr/1680a2cb50>

315 Ibid.

mup postupao povodom 101 kaznenog djela motiviranog mržnjom (uključujući kazneno djelo govora mržnje), što ukazuje na porast u odnosu na 87 takvih kaznenih djela zabilježenih u 2020. godini. Od ukupnog broja zabilježenih slučajeva, čak 67 ih je bilo motivirano nacionalnim podrijetlom. Prema podacima Vladinog Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, u prvoj polovici 2021. od 31 kaznenog djela počinjenog zbog nacionalnog podrijetla, njih 23 bilo je motivirano mržnjom prema Srbima.³¹⁶

ROMSKA NACIONALNA MANJINA

406.

Sredinom godine donesen je Nacionalni plan za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine³¹⁷ kao i Akcijski plan za razdoblje od 2021. do 2022. godine.³¹⁸ Poboljšanje u definiranju ciljeva, načina njihovog provođenja te praćenja procesa provedbe predstavljaju pozitivan pomak u odnosu na dosadašnje stanje, kao i usklađivanje ključnih područja intervencije sa Strateškim okvirom eu za jednakost, uključivanje i participaciju Roma do 2030. godine.

407.

Organizacije koje promiču prava romske nacionalne manjine naglašavaju kako se segregacija romskog stanovništva u odvojenim naseljima negativno odražava na brojne aspekte njihova života. Život u romskim naseljima karakterizira siromaštvo, otežan pristup komunalijama i teška

---

³¹⁶ Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021., ožujak 2022., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu/?wpdmdl=13454&refresh=624f43c4a28581649361860>

³¹⁷ Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH, Nacionalni plan za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine, lipanj 2021., dostupno na: <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/NPUR%202021-2027/Nacionalni%20plan%20za%20uklju%C4%8Divanje%20Roma%202021-2027.pdf>

³¹⁸ Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH, Akcijski plan za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027., za 2021.-2022. godinu, lipanj 2021., dostupno na: <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/NPUR%202021-2027/Akcijski%20plan%20za%20provedbu%20NPUR-a%20za%202021.%20i%202022..pdf>

dostupnost socijalnih usluga. Segregacija se dodatno potiče politikom legalizacije i izgradnje romskih naselja, što je prihvaćeno i od samih stanovnika naselja s obzirom na nedostupnost alternativnih rješenja poput preseljenja u socijalne stanove. Navedena praksa ne potiče inkluziju niti desegregaciju nego dugoročno negativno utječe na oblikovanje generacija Roma ovisnih o egzistencijalnom zbrinjavanju od strane sustava. Problematična je i česta diskriminacija i nasilje prema ženama unutar romskih naselja koji najčešće ostaju neprijavljeni.

- 408.** Romi su i dalje česta meta govora mržnje na internetu.³¹⁹ Dodatno zabrinjava senzacionalističko i stereotipno izvještavanje o Romima u pojedinim medijima koje negativno utječe na razvoj predrasuda i učvršćuje sliku o Romima kao problemu društva.
- 409.** Pripadnici romske nacionalne manjine i dalje se suočavaju s brojnim preprekama u ostvarivanju svojih prava, posebice u zapošljavanju i pristupu uslugama. Zabrinjavajući su podaci o neadekvatnim životnim uvjetima romske nacionalne manjine prema kojima je 92,3 posto Roma u Hrvatskoj siromašno, dok oko 70 posto obitelji romske nacionalne manjine živi u ekstremnom siromaštvu.³²⁰
- 410.** Organizacije koje promiču prava romske nacionalne manjine ističu kako je epidemija dodatno pogoršala položaj Roma, posebno značajnog dijela romske zajednice čiji prihodi ovise o sivoj ekonomiji odnosno fizičkom radu i za čije obavljanje je potrebna sloboda kretanja.
- 411.** Također navode kako djeci pripadnicima romske nacionalne manjine provođenjem indirektnih oblika nastave uzrokovane epidemijom nije osigurana uporaba manjinskog

---

319 Europska komisija, Countering illegal hate speech online: 6th evaluation of the Code of Conduct, listopad 2021., dostupno na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_21_5106

320 Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH, Nacionalni plan za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine, lipanj 2021., dostupno na: <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/NPUR%202021-2027/Nacionalni%20plan%20za%20uklju%C4%8Divanje%20Roma%202021-2027.pdf>

jezika i drugi manjinski obrazovni sadržaji. Dodatno zabrinjava još uvijek prisutna segregacija Roma u obrazovnom sustavu, dodatno otežana posljedicama epidemije koje su dovele do značajnih ograničenja u pristupu obrazovanju za romsku djecu, dok nisu vidljivi značajniji napor da se sustavno omogući nadoknađivanje mogućnosti za stjecanje znanja ovim učenicima. Zbog ograničene dostupnosti i neprilagođenosti sadržaja nastave na daljinu, organizacije koje promiču prava romske nacionalne manjine predviđaju da će doći do još većeg jaza u očekivanim obrazovnim ishodima između romske djece i njihovih vršnjaka.

412.

Izostanak obnove potresom pogođene Banije i tijekom 2021. godine, dodatno je otežao život pripadnika romske zajednice na tom području te je više romskih obitelji ostalo bez kuća ili su im kuće značajno oštećene.

SRPSKA NACIONALNA MANJINA

413.

Gradsko vijeće Vukovara i 2021. je, treću godinu zaredom, odlučilo da neće proširiti prava pripadnika srpske nacionalne manjine na upotrebu nacionalnog jezika i pisma u Vukovaru.³²¹ Puna primjena tog prava uvjetovana je gradskim Statutom odnosno procjenama gradskih vlasti jednom godišnje, ovisno o dostignutom stupnju razumijevanja, solidarnosti, snošljivosti i dijaloga.

414.

Organizacije koje promiču prava srpske nacionalne manjine ukazuju na to da mnogi Srbi povratnici žive u nerazvijenim ruralnim krajevima, prometno izolirani i u lošim životnim uvjetima te još uvijek nisu u mogućnosti ostvariti svoja imovinska prava, a njihova je imovina i dalje izložena uzurpaciji i devastaciji. Dodatno, potres je otežao i onako tešku socio-ekonomsku situaciju s kojom se suočavaju svi stanovnici Banije, jednog od najsiriomašnijih

---

321 Grad Vukovar, Prijedlog Zaključka o dostignutom stupnju razumijevanja, solidarnosti, snošljivosti i dijaloga među građanima Grada Vukovara pripadnicima hrvatskog naroda i pripadnicima srpske nacionalne manjine, listopad 2021., dostupno na: https://www.vukovar.hr/images/stories/files/uot/poziv/2021_03/gv03-01.pdf

krajeva Hrvatske u kojem živi značajan broj pripadnika srpske nacionalne manjine.

- 415.** Početkom godine stupio je na snagu Zakon o nacionalnoj naknadi za starije osobe³²² koji za ostvarenje naknade od 800 kuna mjesečno, uz ispunjenje određenih socijalnih i imovinskih uvjeta, propisuje i uvjet prebivališta u neprekidnom trajanju od 20 godina na teritoriju Hrvatske, zbog čega značajni dio povratnika neće moći ostvariti pravo na nacionalnu naknadu iako ispunjava ostale socijalne i imovinske uvjete.³²³
- 416.** Fizički napadi, verbalne prijetnje i maltretiranja, uništavanje imovine i onemogućavanja korištenja vlastite imovine pripadnika srpske nacionalnosti zabilježeni su i u 2021. godini.³²⁴
- 417.** Govor mržnje, ekstremističke poruke i povijesni revizionizam i dalje su prisutni u pojedinim marginalnim medijima, u komentarima čitatelja portala i objavama na društvenim mrežama te u obliku grafita. Nastavlja zabrinjavati sveprisutnost ustaškog znakovlja u javnosti kao najuočljivijeg primjera historijskog revizionizma, a s ustaškim simbolima i pokličima usko je povezan i govor mržnje na javnim površinama i u kontekstu sportskih događaja. Početkom godine objavljeno je kako je umjetničko istraživanje udruge Vizura aperta zabilježilo čak 274 javnih grafita s mrzilačkim porukama i simbolima u manje od godinu dana, dok ih je uklonjeno svega 11.³²⁵

---

322 Zakon o nacionalnoj naknadi za starije osobe (NN 62/20), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_05_62_1233.html.

323 SNV Bulletin #20 i portal Novosti, Dragana Jeckov: Zakon o nacionalnoj naknadi diskriminira Srbe povratnike, svibanj 2020., dostupno na: <https://www.portalnovosti.com/dragana-jeckov-zakon-o-nacionalnoj-naknadi-diskriminira-srbe-povratnike>

324 Srpsko narodno vijeće, SNV Bulletin #22: Historijski revizionizam, govor mržnje i nasilje prema Srbima u 2021., ožujak 2022., dostupno na: https://snv.hr/wp-content/uploads/2022/04/SNV_bulletin_22_ONLINE.pdf

325 Ibid.

- 418.** Za razliku od prethodne godine kada je uslijed epidemije zabilježen pad broja kaznenih i prekršajnih djela, organizacije koje promiču prava srpske nacionalne manjine u 2021. zabilježile su porast kaznenih djela motiviranih mržnjom prema pripadnicima srpske nacionalne manjine. Nezakonito uzurpiranje tuđe imovine te verbalni i fizički napadi često su uvjetovani još uvijek neriješenim imovinskim pitanjima nastalim tijekom ratnog i poslijeratnog razdoblja.
- 419.** Iako organizacije koje promiču prava srpske nacionalne manjine svakodnevno zaprimaju pritužbe o slučajevima diskriminacije građana srpske nacionalnosti u različitim područjima života, broj pokrenutih tužbi zbog diskriminacije i dalje je dosta malen. Ipak, primjećuje se trend sve većeg broja pozivanja na Zakon o suzbijanju diskriminacije prilikom podnošenja pravnih lijekova vezanih uz rješavanje dominantnog pravnog problema u područjima poput rada i zapošljavanja, zdravstva, statusnih prava, stambenog zbrinjavanja i konvalidacije.
- 420.** Dodatni problem koji naglašavaju organizacije koje promiču prava srpske nacionalne manjine predstavljaju životni uvjeti te česta preduga izbivanja osoba koje su ostvarile pravo na stambeno zbrinjavanje u državnim stanovima. Najčešći razlozi izbivanja izvan mjesta povratka i stambenog zbrinjavanja su nemogućnost pronalaska zaposlenja te nemogućnost ostvarivanja zdravstvenih usluga za povratnike koji nemaju regulirano zdravstveno osiguranje jer nisu hrvatski državljani. Kontrole boravka u stanovima konstatiraju odsustvo korisnika iz stana temeljem čega se stanovnicima odjavljuju prebivališta i otkazuju ugovori o najmu, što je osobito zamijećeno na području Ličko-senjske županije.
- 421.** Nadalje upućuju na problematičnost stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskog prava (osoba koje su do 1991. godine ostvarile stanarsko pravo na stanovima u društvenom vlasništvu, a koje su napustile za vrijeme ratnih zbivanja) izvan područja posebne državne skrbi zbog dugotrajnosti postupaka ostvarivanja prava na dodjelu i provedbu useljenja u zamjenski stan. Iako se

nakon godine dana od dodjele stana najmoprimci mogu odlučiti za kupnju stana ili trajni najam, s obzirom na nizak imovinski standard najmoprimaca trajni najam faktički preostaje jedina opcija, čime proces povratka bivših nositelja stanarskog prava i njihovih obitelji u Hrvatsku zapravo prestaje smrću najmoprimca. Rijetke slučajeve kupnje novo dodijeljenog stana karakterizira izražena sporost postupaka kompletiranja i provedbe zahtjeva za kupnju stanova.

422.

Iako se izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskom državljanstvu koje su stupile na snagu početkom 2020. godine otvorila mogućnost stjecanja hrvatskog državljanstva podrijetlom osobama starijim od 21 godine koje su rođene u inozemstvu i čiji je barem jedan roditelj bio hrvatski državljanin u vrijeme njihova rođenja, organizacije koje promiču prava srpske nacionalne manjine primjećuju kako je provedba takvog postupka stjecanja državljanstva u praksi otežana u odnosu na državljane bivših jugoslavenskih republika. Zahtjevi osoba rođenih prije stupanja na snagu Zakona i hrvatskom državljanstvu odbijaju se rješenjima MUP-a uz obrazloženje da iako im je jedan roditelj bio hrvatski državljanin u vrijeme kada su rođeni, iste te osobe su prema republičkim zakonima o državljanstvu bivših republika SFRJ već stekle neko od državljanstava tada republika jugoslavenske federacije, te se konstatira da u vrijeme kada su te osobe rođene to nije bilo inozemstvo.

423.

Tijekom 2021. godine zabilježeno je dodatno pogoršanje uvjeta reelektrifikacije u naseljima s povratničkim kućanstvima. Organizacije koje promiču prava srpske nacionalne manjine navode kako iako HEP ima aktualan program Sanacija i obnova koji se odnosi na reelektrifikaciju povratničkih sredina naseljenih Srbima, problematičnim se pokazuju lokalne HEP-ove jedinice koje ne slijede generalne smjernice. Tako se povratnicima koji su obuhvaćeni programom Sanacije i obnove ispostavljaju računi za izvedbu radova priključenja koji iznose do 10.000 kuna, iako bi im elektro-mreža trebala biti obnovljena bez njihovog osobnog financijskog sudjelovanja.

